69
1 C
19

Riscontrati mancanti
i ff. XXX, XXXI, XXXII.
M. L. Castella
2 Lazzaro 1948

4. 2 D 18

HISTORIA

DE BELLO ADMINISTRATO IN ITALIA PER
Annos xv. & confecto ab Illmo ac R^{mo} Car^{le}

AEGIDIO ALBORNOTIO

PONTIFICIS MAX. INNO. VI.

Qui Auenione Tunc Reſidebat,

LEGATO,

ſacri & inſignis Hiſpanorum Collegij, quod Bonon. eſt, fundatore,

PRO VINDICANDIS IN LIBERTATEM OMNIbus Vrbibus, Quæ antea in ditione erant & imperio

S. R. E.

Ab Ioanne Geneſio Sepulueda Hiſpano ſcripta.



BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

4 - 2 D 18.

MICHAEL PORRES DE SALAZAR

Sacri Hiſpanorum Collegij Rector Vexillifero, & Antianis. Tribb. Senatui, Pop. q; Bonon. S. D.

ROMA

CVM excuſum rurſus typis commentarium, quem de rebus geſtis àb Illuſtriſſimo, ac Reuerendiſſimo Cardinale S. R. E. Aegidio Albornotio Hiſpano conſcripſit ante multos annos Clariſſimus, ac eruditione omni inſtructus Io. Geneſius de Sepulueda, dum hic cõmorabatur, ut bonis artibus, ac diſciplinis operam daret, editurus eſſem, ac cogitarẽ mecum gloriam omnem diuini illius uiri, quam aſſecutus eſt in Italia, dum Pontificis Max: legatus, qui tunc in Gallia erat, Innocentij Sexti ſumma cum poteſtate, urbes, quæ ante in ditione & imperio fuerant S. R. E. recipere ſtuderet, cùm ueſtra libertate, & dignitate eſſe in primis coniunctam, ſtatui non alienum eſſe, tùm à mea, omniumq; meorum collegarum erga uos ſingulari beneuolentia: tùm à ueſtra amplitudine, ſi liber hic ueſtro auſpicio in publicum exiret: continet enim magna ex parte ea, quæ non minus fortiter, quàm etiam prudenter Cardinalis Albornotius geſſit contra crudeliſſimos tyrannos, qui urbe iſta occupata per uim maiores ueſtros duriſſimo ſeruitutis iugo oppreſſos tenebant. O' quanta lætitia exultaſſe illos tunc credibile eſt, cùm ſe è manibus tàm nefariorum hominum ereptos uiderunt, ac ſubiectos S. R. E. ita tamen ſubiectos, non ut ſeruirent, ſed in tutela potius eſſent ipſius, quo quid optabilius, quid utilius eſſe poteſt? iucundam igitur lectionem huius commentarij omnibus uobis fore exiſtimo recordatione illorum temporum, quibus libertas primùm ueſtræ ciuitati reſtituta fuit: nam & ſi poſtea eam patres ueſtri amiſerant, facile tamen fuit, ut rurſus eam recuperarent; iacta enim ipſius iam erant fundamenta; nec tàm facilè erui poterant: ſemperq; Pontt. Maxx. S. q; R. Eccl. hoc in primis curæ fuit, ut ciuitatem iſtam pro multis in ſe meritis tuerentur, ac fouerent. Delitefcebat liber hic in noſtra bibliotheca, nulliſq; præter nos ipſum legebat; Admirabantur nos Card. noſtri Albornotij ſingularem fortitudinem, & ſummam ſapientiam; magnam etiam capiebamus uoluptatem ex eo, quòd magno applauſu, & lætitia in urbem iſtam uoſtram ab uniuerſo pop. triumphans cùm ingrederetur, exceptus fuit; Quid? quòd

ſui ut aliquod monimentum apud uos relinqueret ſuæ erga uos beneuolentiæ, poſtquā ſanctiſsimis legibus Remp. ueſtram inſtituiſſet, regionemq; omnem pacatam reddidiſſet; effecit etiam, ut, quæ iam ſublatæ uidebantur ob diuturna bella, & calamitates, rurſus in iſta præclara urbe bonæ florerent artes, ac diſciplinæ, quæ literis continentur; earum enim omnium ut erat peritiſsimus, ita erat ſtudioſiſsimus; Collegiumq; ſuo ſumptu, in quod nobiliſsimi uiri ex uniuerſa Hiſpania delecti reciperentur, extruxit, atq; inſtituit. E quo poſtea tàm multi prodiere inſignes uiri, ut ſi ſingulos enumerare uelim, uix poſsim longiſsima oratione, nedum tam breui epiſtola omnium nomina complecti. Hi Regibus noſtris in maximis rebus gerendis operam olim nauarunt, nauantq; etiam nunc. Videte igitur quantum nos uobis debeamus (tantum equidē, quantum & uos Cardinali Albornotio omnium ueſtrorum commodorum & libertatis auctori debetis) poſtquā celebritate urbis ueſtræ, & gymnaſij adducti Catholici, ac Sereniſsimi noſtri Reges (quos maieſtatis cauſa nomino) nullius opera in adminiſtrandis urbibus, & prouincijs uſi ſunt libentius, quàm eorū, quos ſciebant, ſciuntq; in Collegio iſto Bononienſi educatos, & inſtiutos. Multū certè etiā uobis debemus, quòd in tuendo, & augendo Collegij noſtri patrimonio ſtudium ueſtrum nobis nunquā defuit; per uoſq; factum eſt, ut ocio hoc literario cōmodè frui poſsimus. Accipite igitur tanq; noſtræ erga uos obſeruātiæ ſignum, libellum hunc, quo res tunc geſtæ in hac urbe, & regione; alijſq; finitimis narrantur; noſq; uti facitis, amate; Valete. Bononiæ decimo cal. Aprilis M. D. LIX.

Michael Porres de Salazar Rector, Melchior de Malburgo V. I. Doctor, Matthæus de Riuera V. I. Doctor, Ioannes Montagna in iure Pontificio Doctor, Antonius Calderon de Celis, Ioannes Garſias de Brignas, Alfonſus Lopez de Poiatos, Ioannes de Paredes, Ludouicus Campi Aznar, Stephanus Zarco, Ioannes Lopez de Arriaram, Ioannes Perez Cagnuto, Ioannes Lopez de Vericano, Michael Dominguez Molon, Ioannes de Retana, Antonius Felices de Cerezuela, Antonius de Raia, conſentientes editionem hanc approbarunt. Abſunt uero a Collegio, Ignatius Lopez de Cardenas V. I. Doctor, Petrus Martinez Membrilla in ſacra Theologia Doctor, & Ferdinandus Rodriguez in iure Pontificio Doctor.

AD ILLVSTREM, VIRVM D.D. LVDOVICVM CARRILLVM ALBORNOtium, in Librum, de rebus geſtis Aegidij Albornotij, Io. Geneſij de Sepulueda Cordubenſis præfatio.

CVM Illuſtrium Virorum res geſtas, & fortunæ omnibus rebus dominantis temeritatem conſidero, ut præclare imprimis cum his actum eſſe uideri ſolet, quibus illuſtrium factorum ſuorum illuſtres ſcriptores contigere: ſic eorum conditio mihi quadam tenus uidetur miſeratu digna, quorum gloria poſt præclara ab ipſis uiuentibus edita facinora, obruta obliuione in obſcuro iacet. Quam calamitatem maioribus noſtris, ideſt Hiſpanis, ſcriptorum inopia contigiſſe, ſatis Mena conterraneus ſuo carmine deplorauit. Quid enim miſerabilius, quàm poſt plurimos labores, ingentiaq; exhauſta pericula, ſummam uirtutem ſuo præmio fraudari? Eſt uero, cùm aliarum uirtutum cōmune præmium honor, tùm magnitudinis animi, teſte Ariſtotele, maxime proprium. Qui bonor, eò cuiq; uberior deferetur, quo ad plurium hominum, pluriumq; ætatum memoriam, eius laudes monumentis literarum propagantur. Senſerat hanc iniuriam multos annos Aegidius Albornotius, uir ſine controuerſia ſuæ memoriæ decus, & gloria: qui cùm pacis, belliq; artibus uiuens, ſummam claritatem adeptus eſſet, nemo tamen eius præclare geſta, niſi auarè, & dum alias res agit, memoriæ tradiderat: donec prouenere grati homines in collegio Hiſpanienſi, quod eius auſpicijs Bononiæ nobilibus generis noſtri iuuenibus literarum ſtudia æmulantibus conditum eſt. Qui ut tantum uirum, deq; ſe optime meritum ab ea iniuria uendicarent, perlectis, ac conſideratis epiſtolis Pontificum, ac Aegidij ultro citroq; miſſis; quarum maxima copia in collegij ſcrinijs etiam nunc aſſeruantur; quoſdam uelut cōmentarios eius rerum geſtarum ſummo, ut credibile eſt, labore confecere. Cùm uero nuper eruditi iuuenes mei ſodales in Aegidiano collegio, qui dum, ut ego interpretor, mutuæ inter nos beneuolentiæ indulgent, ingenio meo, quod equidem intelligo quàm ſit mediocre, tantum tribuunt, quantum ego nec

honor præmium virtutis

agnoſco, nec poſtulo, a me familiariter petyſſent, ut hiſtoriam totam
hanc in ſuã ueluti quãdam formam redigerem, quamuis ego, & meæ tar
ditatis conſcius, nec ignarus, quod Cicero teſtatus eſt, hiſtoriam nec
inſtitui niſi præparato otio, nec exiguo tempore abſolui poſſe, diu equi
dem repugnaui, ſacrarum literarum, & Ariſtotelicæ doctrinæ ſtu-
dio ſeueriore, quod me multos iam annos tenet, occupatus. Sed cùm tan
to illi magis urgerent, & mihi uelut ingratitudinem exprobrantes Ae
gidij erga nos mèrita commemorarent, acceſſit ſummi & grauiſſimi ui-
ri authoritas Bernardini Caruatal Cardinalis, qui Sanctæ Crucis in
ſcribitur: qui ut eſt, cùm Illuſtrium uirorum, ſuiq; ſimilium, tùm in pri
mis Aegidij Albornotij laudum (ut ita dicam) adamator, id mihi
munus miſſis literis iniungere tanti putauit. Prouinciam ergo non tam
perficiundi ſpe, quàm negandi uerecundia ſuſcepi. Et ſubciſiuas horas,
quas literarum græcarum ſtudio, in quo aliquandiu uerſatus ſum, im-
pendere ſolebam, huic operi deſtinaui. Quod Ludouice Carrille Al-
bornotie tibi potiſſimum iuſtis de cauſis dicamus. non ob id tantum,
quod quidem magnum eſt, quòd inter Principes Hiſpanos ita generis
claritate, & omni uirtute, nulli ceſſurus excellis, ut ad illuſtranda ſcri-
pta noſtra, nomen tuum per ſe ſatis fore uideatur: ſed quia, cùm tu ſis
Albornotiæ familiæ Princeps, ac proinde gloriæ ac laudũ Aegidij
legitimus hæres, nefas duxi, quidquam à me rerum geſtarum huius di-
uini uiri memoriæ prodi, quin ſub tuo patrocinio in lucem emitteretur.
Vt dum te hoc officio colimus, quod quãtuluncunq; eſt, certe Princi-
pes, & honeſtum ſibi, & glorioſum putare ſolent, ipſi quoq; Aegidio,
cui ob ingentia eius in nos merita hoc officium præſtamus, hac quoq;
parte gratificemur. Quem nemini ſuorum geſtorum hiſtoriam nuncupa-
ri, quam tibi, malle credibile eſt. Suſcipe igitur opus grato animo, &
maiorum tuorum illuſtria facta recognoſce, ut hæc legendo, ſimul tui
generis gloria fruaris, ſimul ad æmulandam illam uirtutẽ (quod facis)
tanto magis exciteris. Ita te quamlibet rudis, & nuda narratio iuuare,
& opus quoquomodo ſcriptum aliqua ex parte delectare poterit, cum
ſe tibi parum labore noſtro commendabit. Quamquam mehercule te-
ſtari poſſum, multum me in id operæ poſuiſſe; non modo, ut orationi la
tinæ aliquem nitorem adderem, licet ne hanc quidem partem, quantum

*in me fuit, neglectam reliquerim, ignarus quantum ea opera fuerim con
ſecutus, ſed multò magis in reuoluendis illis ſcriptis, ut aliqua ſaltem lo
corum, ac temporum ratio conſtaret, & pleraq;, quæ deſyderabantur,
excerperem. Qua mihi parte hærēti, ac diu laboranti, dum implorata
auxilia comparantur, opus intermittitur: & quod otium huic impen-
debam, uertendis e græco in latinum, exponendiſq; quibuſdam Ariſto.
uoluminibus tradidi. Quæ propediem edere cogitamus: donec Gome-
tius Carrillus frater tuus Vir preclarus, & qui magno animo ma-
gnaq; ſapientia Cōchenſem eccleſiam Theſaurarius moderatur, quo &
alumno collegium noſtrum meritò gloriatur, a me literis conſultus
multa e fidelibus monimentis excerpta ſuppeditauit, quæ me magnope
re iuuarūt. Qua occaſione inuitatus, cū quæ intermiſeram, reuocaſſem,
abſoluta ut recognoſcerem, ac edere inciperem me hortati ſunt, cum alij
mei ſodales Aegidij eiuſq; gloriæ amantiſſimi, tum in primis Iacobus
Pontius de Leon noſtri collegij Rector, Vir integer et grauiſſimus,
qui, ut de eius multiplici doctrina taceam, cùm priuatus, tùm maxime
in eo magiſtratu conſtitutus ſuo ſe nomine, ſuaq; clariſſima familia
perquam dignum exhibere perſeuerat. Horum igitur authoritatem ſe-
cuti, ut obiter immaturæ forſitan editionis inuidiam authoribus leue-
mus, librum quem ipſi nondum maturuiſſe putabamus, ac iuſto fortaſſe
crudiorem emiſimus. hac tamen fiducia, quod tibi dicatur, tutiorem
ab iniurijs in manus hominum proditurum.* VALE.

IO. GENESII DE SEPVLVEDA CORDVBENSIS DE REBVS GESTIS ÆGIDII ALBORNOTII LIBER PRIMVS.

AEGIDIVS ALBORNOTIVS, Natione Hiſpanus, patria Conchenſis, ex clariſſima Albornotiorum familia, patrem habuit Garſiam Aluarum Albornotium principem uirum, & multis populis dominantem, qui genus ab Alfonſo quinto legionenſium rege, perpetua ſtemmatis claritate repetebat. Matrē Tereſam de luna, quæ eadem ſummo loco nata genus ducebat a Iaimo rege Aragonum. Is cum iam inde ab ineuntibus annis litterarum ſtudio deditus, magna futuri profectus præbuiſſet documenta, ætate adultior in Toloſanum, florentiſſimum id temporis gymnaſium, a patre, optima ſpe concepta, mittitur. Vbi ingenij felicitate, pertinaci erga litteras ſtudio, eo proceſſit eruditionis, ut breui inter paucos iuris pontificij peritiſſimos, nec extremo loco numeraretur: quam doctrinam cum eximia morum ſanctitate & ſingulari religionis obſeruātia illuſtraſſet, in patriam reuocatus, nactusq́ familiaritatem Alphōſi Caſtellanorū regis, qui Algeziras urbes quondam nobiliſſimas haud procul ſitas a freto herculeo a mauris recepit, ſūmis uirtutibus hominum de ſe uicit opinionem. Regi adeo charus & ſanctimonia uenerandus, ut interfuturus ille ſacrificijs a nemine mallet, quàm ab Aegidio iam ſacris initiato rem diuinā patrari. Quibus artibus cū a rege ſummam gratiam iniuiſſet, haud ita longo interiecto tempore, Archiepiſcopatu Toletano ampliſſima dignitate, ab eodem auctus eſt. Non multo ante prælium illud nobiliſſimum, quo ab hoc Alphonſo uictus eſt & fugatus Benamarinus rex maurorum potentiſſimus, qui bellum hiſpanis illaturus innumerabilem penè exercitum in beticam traiecerat. Quod prælium rex initurus Aegidio rem diuinam facienti religioſiſſime interfuit. Et cum Chriſti corpus adoraſſet & uenerabundus ab eius manibus aſſumpſiſſet, ab

eodem ſeſe arma indui popoſcit. Cuius ille præcatus, ut res fœliciter eueniret, nonmodo corpus ferro, ſed animum etiam ſumma ſpe ac ingenti fiducia armauit: dum fortiter geſtorum, inuictæq; ipſius maiorum uirtutis admonet, & multa non inultæ impietatis in deum Chriſtum exempla commemorat. & commiſſo certamine regem alios hortantem, ipſe lateri proximus adhortationibus incendebat. Sed parta uictoria, receptisq; Algeziris, quæ fugato Benamarino, paruo negotio uictori ceſſerunt, dum Gibraltare obſideret, morbo correptus Alfonſus diem ſuum obijt: Regnumq; diſſimillimus filius, atq; adeo peſtis humani generis, Petrus ille excepit, cui facta crudelis cognomen merito peperere. Hic initio rerum, nondum ferina ſæuitia ſeſe efferente, Aegidium (ut par erat) eodem familiaritatis loco recepit, quem apud Alfonſum obtinuerat: eiuſq; adhortationes & monita admittere uiſus eſt: Adeo, ut hoc magiſtro morum, non paruam ſpem de ſe hominibus principio rerum exhiberet: Sed cum ſe paulatim peſtis detexiſſet, cum uirtutibus, cœpit odiſſe magiſtrum. Nam cum primum caſtigationis dolorem animo repugnante, tamen altius ſuppreſſiſſet, paulopoſt uictus inſita feritate, iuſta conſilia detrectabat: & cum cætera grauiſſime pateretur, illud ferre non potuit ab Aegidio ſibi totties exprobrari: Quod faſtidita Blanca uxore pudiciſſima, cuidam Mariæ de padilla effrenata libidine aſſueſceret. erat enim Aegidius, cum omnis generis uitiorum acerrimus inſectator, tum libidinis uel maxime; a qua tantũ abhorruit, ut fama conſtet, nunquam eum hoc crimine, quoad uixit, fuiſſe pollutum. Rex ergo diſſimilimum hominem ſua ſponte palam exoſus, pellicis quoq; (quæ grauem cenſorem capitaliter oderat) precibus incenſus, necem Aegidio molitur. Ille uero cognitis inſidijs, quæ gratioſum inprimis hominem diu latere nequiuerunt, cauſa ſimulata, miſſionem efflagitat: quam cum uix ad tempus impetraſſet, Concham urbem patriam peruenit: ubi parumper cõmoratus, comparataq; profectione, ad clementem ſextum pontificem maximum Auenio

Aegidij cardinalis creatur a clemente sexto

nem, ſedem id temporis Eccleſiæ Romanæ, contendit. a quo libentiſſimè exceptus ſummoq; in honore habitus, paruo interiecto tempore, Cardinalis factus eſt. CLEMENTI SVCCESSIT in pōtificatu Innocentius ſextus, uir integerimus, ſingularis conſtantiæ & ſeueritatis, apud hunc Aegidius ſanctitate & moribus perſimilis, multo etiam magis gratia & authoritate ualuit: quandoquidem iam non ſapientia tantum, & pacis artibus cenſebatur, ſed magnis etiam uirtutis indicijs ſpem concitauerat, non minus præſenti ſe animo ad bella gerēda futurum, quam acri ingenio fuiſſet ad literas capeſſendas.

OPPRIMEBATVR eo tempore a tyrannis magna pars Italiæ, quæ Eccleſiaſticæ ditionis erat: inſtimulante ad id, non modo fauente, Ludouico Bauaro Imperatore, quem propter ipſius ſcelera, Innocentius quoq; poſt ſuperiores Pontifices anathemate reuinxerat. quippe cum occupaſſet cum multis alijs oppidis Viterbium Ioannes Vicus: Ariminum, Piſaurum, Fanum, Malateſta de malateſtis: Vrbinum Antonius Philaretus. Ac ne ſingulos perſequar, quota pars erat imperij eccleſiaſtici, quæ a tyrannis non teneretur. ad eas igitur ciuitates recipiendas, quæ ſuperiorum Pontificum negligentia magna ex parte amiſſæ fuerant, & ſi quædam alia Innocentium ſtimularent, poſcentibus nonnullis earum idipſum per legatos, multum tamen Aegidij uirtutem conſiliumq; inuitaſſe creditū eſt. pleriſq; igitur rebus opportunè congruentibus, Pontifex nihil cunctandum ratus, Aegidium ad ſe uocat, conſilium ſuum exponit: multos eſſe in Italia populos ab Eccleſia per uim tyrānicam alienatos, cum magna rei eccleſiaſticæ iactura & Pontificum dedecore: fore, niſi ſerpenti indies malo quam primum occurratur, ut cæteri eorū exempla ſecuti ab eccleſia propediē deſciſcant: tanto magis, cum Ludouicus Imperator Eccleſiæ infeſtiſſimus hoſtis, eas ad defectionem ſollicitare nunquam deſiſtat. commemorat deinde, quantam ipſe, & Cardinalium collegium, ſpem & præſidium in eius ſapientia, fide, ac uirtute collocauerint, ſummam eius belli contra tyrannos adminiſtrā

di ad eum communi omnium ſententia ac conſilio deferri. Proinde ſe honeſtiſſimæ ſimul & honorificæ rei accingat. Quam peractu non ſe credere tantæ uirtuti, & induſtriæ difficilem fore, nonnullis iam ciuitatibus tyrannorum ſæuitiam deprecantibus. quæ ſint ad expeditionem neceſſaria, diſpiceret. Milites omnis generis, pecunias, commeatus, abundè ſe ſuggeſturū pollicetur. Quibus rebus ille amiſſas eccleſiæ opes ualeat reſtituere, & ſibi immortalem gloriam comparare. Hac oratione delectatus Aegidius, quod uideret oblatam ſibi occaſionem in difficili quidem honeſtiſſima tamen cauſa uirtutem ſuam & conſilium oſtentandi: prouinciā libenti animo ſuſcepit. Quin etiam gratias ſe habere reſpondit pontifici, quod ſibi potiſſimum eas partes iniungeret. nam & ſi rei onus ſentire, nihil tamen ſibi potius, nihil antiquius eſſe, quam eccleſiæ ac Pontifici ſuum officium impartiri. cuius rei cauſa nullos labores, nulla diſcrimina, deprecari ſibi iampridem induxiſſet. bonam ſpem conciperet. daturum ſe operam, ſperareq́, ut debellatis tyrannis, omnes ciuitates, quæ unquam eccleſiæ paruiſſent in eiuſdem redigerentur poteſtatem. In habendo igitur delectu uix menſe abſumpto, iuſtum exercitum diuerſarum nationum Gallorum, Theutonum, Cimbrorum, Britanorumq́ Aegidius comparauit. uſus ad hoc magna ex parte opera Gomecij Albornotij nepotis ex fratre Aluaro Garſia Albornotio, uiri ſtrenui & rei militaris benè periti. Proficiſcenti addit ſe comitem Luppus archiepiſcopus Cæſarauguſtanus, uir ſapiēs & alto conſilio, quē Aegidius multis magniſq́ beneficijs deuinxerat, ſuorumq́ conſiliorum arbitrum adhibebat, ſecutus eſt, & Alfonſus Toletanus Pacenſis epiſcopus, auctus ea dignitate a pontifice Aegidij precibus exorato. Erat enim ei ueteri fidaq́ familiaritate coniunctus. Quin etiam ab hiſpania huius expeditionis fama celerrima nonnullos exciuit. In primis Blaſcum Fernandum, & Garſiam, Albornotium, Aegidio conſanguinitate propinquos, qui iam ſub Alfonſo rege caſtellæ militantes ſuæ uirtutis præmium, amplos honores fuerant conſe-

cũti: & poſt Aegidio operam egregiam, ut ſuis locis referemus, in bello gerendo nauauerunt.

ERAT ea tempeſtate archiepiſcopus, princepsq́ idem mediolanenſis Ioannes Mathei filius. in huius fauore conciliando magnum fore momentum ratus Aegidius, Mediolanum iter ſuſcepit, quo cum appropinquare nuntiaretur, archiepiſcopus, multis honeſtiſſimis uiris, ac fermè nobiliſſimo quoq́ longius præmiſſis, ipſe obuiam cum magno comitatu ad duo millia ab urbe paſſuum officij gratia procedit, ac demũ ſplendidè magnificeq́ hoſpitio accepit. Edicto per urbem, ut Aegidio eiuſq́ uniuerſo exercitui cibaria abundè ſine ullo precio ſuppeditarentur. Aegidius literas, quas a Pontifice attulerat principi reddit. Harum ſumma fuit. Aegidium legatum, quem a latere ſuo in Italiam cum exercitu mitteret, ad recipiẽdas a tyrannis urbes, quæ ditionis eſſent eccleſiaſticæ, ipſi etiã atq́ etiam commendare: quicquid fauoris & auxilij in eum contuliſſet, ſibi fore quam gratiſſimum: non ſe ſolere acceptorum beneficiorum memoriam deponere, aut eſſe in referenda, uel cum fœnore gratia parciorem. Poſtero die, qui fuit decimus ſeptimus cal. Octob. cum lecta epiſtola princeps adeſſet, Aegidius inſuper pontificis mandata exponit. quanta, quamq́ iuſta eſſet Pontificis indignatio in tyrannos, qui nullo, nec chriſtianæ religionis, nec legum humanarum reſpectu, eccleſiaſticas urbes occupaſſent: ad hos depellendos magnam in ipſius Archiepiſcopi fide ſpem Pontificem, cum eam expeditionem moliretur, collocaſſe: proinde obteſtari, ut Chriſti uicario, omnia de ipſo ſibi promittenti, ne deeſſet: Eccleſiæ, cuius ipſe bona pars eſſet, laboranti, & in ruinam præcipiti ſuccureret. Quibus auditis, princeps multa ſimul animo agitans, pugnante uidelicet cum petitione honeſta, eo timore, ne debellatis tyrannis, ipſe quoq́ Bononiam, quæ itidem ab ipſo occupata ad eccleſiam pertinebat, amitteret, ſemper ſe, reſpondit Pontificis uoluntati fuiſſe obſequentiſſimum, quia tamen ea res

Aegidius Mediolani honorifice susceptus

ardua pergrauiſq; eſſet, ad deliberandū ſe diem ſumpturum, Poſtridie reuerſus, incertum, an rei honeſtate uictus, an quod a Pontificis uoluntate non auderet diſſentire, reſpondit, bellum quidem, quod contra multos ſimul & potentes tyrannos quiq; partim iam in armis cum manu nō contemnenda eſſent, iniretur, difficilimum uideri: ſe tamen, quemcumq; euentum fortuna tulerit, quicquid in ſe opis & auxilij fuerit, in eccleſiæ dignitatem libenti animo eſſe collocaturū. pergrata fuit Aegidio principis reſponſio, eo magis, quod intellexerat, paucis ante diebus Franciſci Eſtenſis & Malateſtarum ad Archiepiſcopum legatos Mediolano diſceſſiſe, & proximè a Ioanne Vico & a tyrannis Forliuij, Rauennæ, Fauentiæ, aduenisſe. quid legati cum Archiepiſcopo egiſſent, ualde metuebat: nec.n. dubitabat a tyrannis ſuo aduentu cōmotis, ad captandum principis fauorem, hos fuiſſe dimiſſos. licet Archiepiſcopus interrogatus aliam cæterorum aduentus cauſam ſimulatè reddiderit. nam Principum Fauentiæ & Forliuij legati, ex conſilio (ut creditum eſt) Archiepiſcopi, alijs fortaſſe recuſantibus, Aegidium conuenerunt: quaſi ad ipſum fuiſſent legati, renunciantes, Principes ſuos paratos eſſe imperata facere, ſi modo æqua conditio, citraq; detrimentum offeratur. quibus Aegidius haud ignarus, quo animo dicerentur, pro tempore quæ uiſa ſunt, ſpe pacis interiecta, reſpondit. triduo ibi commoratus facile intellexit, Archiepiſcopum uereri, ne ſi ipſe per Flaminiam iter faceret, Bononia, quæ nullo, aut paruo præſidio tenebatur, in diſcrimen traheretur, hanc ut ei ſollicitudinem explicaret, ſimul quod allatum erat Malateſtam, qui bellum tunc gerebat cū Gentile Moliano, cum mille quingentis equitibus, haud procul a Ferraria caſtra poſuiſſe, quicum ad præſens confligere, non erat conſilium, iter ſe in agrum Piſanum carpturum, Archiepiſcopo, id ipſum ſuadenti, ſecreto affirmauit: petitq; ab eo duos uiros authoritate graues, conſilio præſtantes ſibi dari: quorum opera in legatione mittenda ad Io. Vicum uteretur: quiq; ſimul ipſum de Archiepiſcopi uo-

luntate erga Summum Pontificem edoceret, ut intelligeret nullam ſibi ad reſiſtendum ſpem eſſe debere a Principe Mediolanenſi. Datus eſt cũ Occino a ſecretis Gulielmus iuris legumq; ſcientia clarus: ambo conſilio ac uirtute præſtantes. Proficiſcentem Archiepiſcopus muneris ergò duobus poculis argenteis, tertio aureo, magni prætij proſecutus eſt.

CVM ad oppidum qui ſanctus Dominicus appellatur, peruenisſet, legatos a Marchione Eſtenſi obuios habuit; qui omne eius ſtudium operamq; polliciti, ita excuſarunt, quod promiſſa auxilia Hugoni miſſo rogatum ſuppetias non præſtitiſſet ut iuſto eum metu excluſſum, non uoluntate defuiſſe oſtederent. Nam præterquam, quod Malateſta propius Ferrariã caſtramẽtatus eſſet, multos etiam ciues in ipſius caput conſpiraſſe: daturum tamen operam, ut quod uerbis profeſſus eſſet, re aliquando declararet. Accepta Aegidius excuſatione, reſpõdit, gratiam ſe habere Marchioni Eſtenſi, quod eo animo eſſet erga ſe, Summumq; Pontificem: fore, ut eum inſtituti conſilij nunquam pœniteret. Hoc reſponſo legatis redeuntibus, Legati quoq; a Malateſta Ariminenſi ad Furnum nouum (quod oppidum eſt in agro parmenſi) agmen conſecuti, cum huiuſmodi mandatis adſunt: ægro animo ſe ſe tuliſſe, quod Aegidius à Flaminia iter auertiſſet: qua id ratione feciſſet magnopere mirari: tanto magis cum ipſius ſtudium animusq; in eccleſiam nunquam fuiſſet dubitabilis: quibus tamen uerbis cum iniqua poſtulata addidiſſent, re infecta, ſed cum pacis futuræ ſpe, redierunt: tandem itinere non intermiſſo quinis denis caſtris Florentiam peruenit: fuitq; à Florentinis ſplendide ac magnifice exceptus: nulloq; officio ſociæ & amicæ ciuitatis prætermiſſo, centum quinquaginta equites ei auxilij cauſa, hæc ciuitas decreuit.

IAM hinc Aegidio, quos uiros ab Archiepiſcopo Mediolanenſi accepiſſe, demonſtrauimus, legatos ad Ioannem Vi

cum mittere, placet. quibus mandat, ut expoſita Archiepiſcopi uoluntate ac conſilio, erga ſuſceptam expeditionem, Pontificis ſuisq; uerbis ei renuntient, oppida, uicos, caſtella, quidquid demum occupaſſet, quod iure ad eccleſiam pertineret, Pontifici ſine ulla mora reſtitueret: habiturus ſi ita feciſſet, omnium præteritorum malorum a ſummo Pontifice ueniam: ſin recuſaret, aut quouis modo tergiuerſaretur, ut Eccleſiæ Pontificisq; hoſti bellum indicerent, & minis conterrerent. A Florentia Aegidius magnis itineribus Senas ire contendit. huius .n. ciuitatis primores cognouerat uehementer tumultuare: dum alteri Ioanni Vico, alteri Pontifici Maximo ſtuderent: cuius aduentu, operaq;, & prudentia Epiſcopi Senenſis celerrime effectum eſt, ut compoſita ſeditione omnes in Eccleſiæ partes adducerentur; & communi conſilio centum auxiliares equites Aegidio ea ciuitas daret. Interea allatum eſt hoſtiles copias non longe abeſſe a Meuania & Monte Faliſcorum: quare ea oppida non contẽnendis præſidijs muniri placuit.

Aegidius Senenses pacat.

INFLVXERAT Italiæ temporibus illis perditorum hominum multitudo: quia Germania non domicilium, aut nouas ſedes captandi gratia, ut Cimbros olim feciſſe legimus, ſed bellandi prædandiq; ſtudio conciti, Montem Regalem & Comitem Laudinum duces ſequebatur. His belli gerendi ea ratio erat, ut ſingularum ciuitatum agros hactenus infeſtarent, otiumq; earum ſollicitarent, donec populi magno prætio ab eis pacem redimere, cogerentur: qua immanitate cum in populos Eccleſiaſticæ ditionis potiſſimum uſos conſtaret, non tamen Aegidius ad preſens eos bello laceſſere in rem fore, ducebat: ne ſi Ioanni Vico id ipſum magnis præmijs pollicitationibusq; ſuadenti ſocia arma iunxiſſent, hoſtium numerus magna multitudine augeretur. Erat .n. ea ſocietas, nam ſic uulgo dicebatur, armatorum octo ad modum millia: quorum tria tantum pedibus cæteri omnes equis militabant, quin potius in ſuas partes adducere omni ratione enitendum ratus, Carolo

Aduadulæ

Aduadulæ, & Io. Alberto, uiris magna, & authoritate & prudentia, negotium dat, uti Germanos adeant, eorum animos tenent, quid conſilij cœpiſſent explorato, conentur a Io. Vico ad exercitum eccleſiaſticum auertere. De conditionibus uero pacis & ſocietatis nihil ſe inconſulto paciſcantur. Sub hæc Peruſini exorta inter ciues magna ſeditione, legatos publicè ad Aegidium mittunt. qui ipſum edocerent, quanta in diſſenſione populus ille uerſaretur. Quæ cum accedentibus odiorum, ut fit, in dies nouis cauſis, magis ac magis aleretur, poſitum eſſe in eius aduentum, ac authoritate ne ciues cum ciuibus confligant. Propterea comprecari, iter ad ipſos quantum maxime poſſet acceleraret. Fore eam rem populo peruſino magnopere ſaluti, Aegidio non mediocri fortaſſe uſui ad bellum gerendũ. Cui petitioni, cum Aegidius libenter acquieuiſſet, magna cũ celeritate Peruſium contendit: exceptusq; cum ingenti lætitia pacem breuì inter ciues compoſuit: atq; omnium animos in eccleſiæ, & Pontificis ſtudium conuertit.

INTEREA legati, qui fuerant ad ſocietatem miſſi re infecta redeuntes; hoc tantum reſponſi a Germanis attulerunt. Statuiſſe ſe libere uagari. nec cuiuſquam inperio, aut uoluntati ſe addicere. Quod reſponſum, cum Aegidius ad concilium retuliſſet, cui adhibuit primos quoſq; Peruſinæ ciuitatis, omnes in eam ſententiam uenerunt. In primis habendam eſſe rationẽ, ne Germanorum ſocietas ſe ſe hoſtibus aggregaret, ad hoc unam potiſſimam uiam patere. Si cum tuta adduci non potuerit, aliqua ſaltem eius pars cũ Duce Monte Regali magnis pollicitationibus, & qualibet grandi mercede conduceretur. ut altero Ducum conciliato, alterius opes non forent extimeſcendæ. Sed de his rebus legatione miſſa, reſponſum eſt a Germanis. Se fide data acceptaq; & iureiurando ſanxiſſe, nulla ſocietatis partitione facta, omnes eandem ſemper belli fortunã experiri. quibus reſponſis legatis redeuntibus, tertio Aegidius ad montem Regalem legatos cum his mandatis mittit. quando ſocietati nullis præmijs perſuaderi poſſet, ut aut tota

aut aliqua ipſius pars ſub ſignis eccleſiæ militaret, dum liberè uagari, ac neutiquam ſe iungi iureiurando ſtatuiſſe, profiteatur, ab eo poſtulare; primum, ut copias quæ agrum Tudertinum infeſtarent, inde quamprimum abduceret; deinde ciuitates ditionis eccleſiaſticæ ne bello, neue alia iniuria laceſſeret; poſtremo rogare, ne hoſtibus ſuis, Pontificiſq́, præſertim Io. Vico præſtaret auxilium. Quæ ſi ita feciſſet, magnam illi ſecum, & cum Pontifice Maximo, gratiam futuram, acturumq́ ſe pollicetur cum ſummo Pontifice, ut fratrem eius, hominem eccleſiaſticum & utriuſq́ iuris non imperitum, cũ honeſtis redditibus epiſcopali dignitate augeret: ſin minus hæc impetraret, quæ tam iuſta & honeſta eſſent, cum non minus hoſtes eccleſiæ ulciſcendi, quam amicos & clientes conſeruandi curam ſuſcepiſſet, non ſe ſe commiſſurum, ut horum iniurias neglexiſſe uideretur. Ad hæc Mons Regalis paucis reſpondit, Iuſta eſſe Aegidij poſtulata. & accepta conditione, nihil ſe deinceps acturum pollicetur, quod intellexerit, Aegidio Summoq́ Pontifici moleſtiam, aut incommodum allaturum, ſtatimq́ exercitum a Tuderto promotum in Picenum perduxit. Hæc eodẽ tempore Aegidio reſponſa factaq́ referebãtur; & legati, quos ad Io. Vicum miſerat, redibant, qui hæc reſponſa ab ipſo reportarunt. Aegidij poſtulata grauia ſe, & periniqua cenſere; & in quæ ſine magna opum ſuarum iactura, ſuoq́ dedecore deſcendere nequiret. Pacem tamen cum eo, ac Summo Pontifice, certis conditionibus libentiſſime eſſe facturum. Quibus conditionibus, cum eas per iniquas eſſe conſtaret, minime acceptis, Aegidius, cum primum per anni tempus poſſet, cum bello perſequi, ſtatuit. Tunc uerò affecto autumno, parte exercitus Romam miſſa quæ populum in officio contineret, locum hybernis deligendum, & omnia quæ uſui belli futura uiderẽtur, comparanda exiſtimauit. Abolita igitur inter peruſinos diſcordia, ſua præſentia, animiſq́ in Pontificem confirmatis, populũ eo nomine liberali oratione collaudatum hortatur, ut in ea ſententia & fide perſiſteret, tum quod in ſe tam officioſi extitiſſent, gratias egit. Poſtremo Florentinorum, ac Senenſium exemplo

cõmemorato,

commemorato, petit, ut ipſi quoq; ſe aliquo auxilio iuuare officij ducerent. Tunc Peruſini per primores ciuium omnem ſuam operam fidemq; polliciti, equites ei ducentos dant, quibus loco prætoriæ cohortis uteretur. Hijs copijs Aegidius auctus, nec dum tamen Io. Vico militum numero par, in Montem Faliſcorum, quod oppidum, quia nec ab hoſte longe aberat, & erat in edito colle ſitum, hybernis opportunum cenſebatur, hyemandi cauſa xvii. die ante calendas Decembris contendit.

TRIBVS ibi menſibus traductis, cum nec pecuniæ a Pontifice ſubmitterentur, nec commeatus conuecti ſuppeterent, cœpit exercitus fame laborare; nec. n. ab Aegidio in maius tempus rei frumentariæ potuerat prouideri: quandoquidē ad numorum inopiam, ea quoq; mala acciderant, ut Patriarcha Aquilegienſis, & Epiſcopus Tudertinus, cum reliquis, qui exercitui commeatus ſupportare fuerant policiti, fidem metu hoſtium excluſi fallerent. Naues etiam quæ a Corſica & a Sardinia frumentandi cauſa miſſæ redibant, interciperentur. Quo malo, cum multi milites diſcedere cogerentur, eccleſiaſticus exercitus in dies minuebatur In tanta omnium rerum iniquitate, Aegidius Pontificem de cunctis certiorem faciendum ratus, Epiſcopum Pacenſem cum mandatis & litteris mittit, ut ipſum edoceret, quam in anguſto res eſſet, & in quanta non commeatus modo, ſed militum etiam indigentia exercitus uerſaretur. Quibus malis ni ſubueniretur maturè, timorem eſſe, ne deficiente eccleſiaſtico exercitu, atq; indies decreſcente, hoſtibus contra, ex his rebus maiorem audaciam, maioreſq; ſpiritus ſumentibus, eæ quoq; ciuitates, quæ hactenus eccleſiæ ſine controuerſia paruiſſent, diſcrimen adirent. Se uero eo ſemper animo perſiſtere, conſcribit, ut pro Pontifice, & Eccleſia nullum laborem, nullum diſcrimeñ eſſet deprecaturus. Sed nec Imperatorem ſine exercitu bellum gerere, nec exercitum ſine ſtipendio, aut contineri, aut reparari poſſe. In eam ſe neceſſitatem eſſe compulſum, ut cæteris abſumptis ex inſtru-

menti ſui uaſis argenteis aureis ûe nihil ſibi reliquum fecerit,
omnia aut diſtraxiſſe, ut oppignoraſſe. Multum præterea æris
alieni contraxiſſe, ut milites in officio contineret, et parum
profeciſſe. Magnam etenim partem ex hybernis, cibariorum
inopia diſceſſiſſe. At ſibi a monte faliſcorum copias idcirco nõ
eſſe promotas, quod dubium non eſſet in tanta militum pauci-
tate, ſi inde diſceſſerit, hoſtem, qui quotidie infeſtus adeſſet,
oppido potiturum. Quod ad ducendum bellum, natura ſitus
magnam faceret occaſionem. Cuncta tamen damna poſſe re-
ſarciri, ſi ab ipſo pecuniarum, quantum ſatis eſſet, ſuppedita-
retur. Iam.n. ſe in Aetruriam, ac Galliã ciſalpinam dimiſiſſe,
qui militum delectum haberent. Paucis interiectis diebus alla
tum eſt, Vrbeuetanos, quæ ciuitas, cum tota Pontifici pa-
reret, tamen in duas factiones, Muſatam & Marchulinam ſcin
debatur, inteſtino bello acriter agitari. Nam extra multa data,
acceptaq; uulnera, plurimos ciues interfectos fuiſſe, nunciaba-
tur. Ad quas diſcordias ſedandas, uirum authoritate grauem
& rebus geſtis inſignem mittit, qui ciues graui oratione caſti
gatos, ad concordiam omnibus rationibus hortatus eſt. Et cũ
perpetuam pacem impetrare, difficile eſſet, factis in annum
inducijs, obſides utriuſq; factionis principibus imperauit; ac-
cepitq;.

DOMESTICIS ſedititionibus leuati Vrbeuetani, bellũ
omnes Io. Vico inferendi, cõſilium inire cœperunt. Quo
cognito, Ioannes Vicus adeo commotus eſt, ut collatis omni
bus uiribus, in Vrbeuetanos totum bellum conuerterit. Qui-
bus ſuperatis, expugnataq; urbe, multis promiſcue necatis,
in primos quoſq; ciuitatis multifariam ſæuitum eſt. Poſtremo
magna ui peccuniarum uniuerſis imperata, quoſdam ſecum ca
ptiuos duxit, qui poſtea libertatem ab eo octo millibus ducato
rum redemerunt. Quo tempore Vrbeuetani bellum aduerſus
Ioannem Vicum moliebantur; eodem Viterbij, cui Petrus Vi
cus Ioannis frater præerat, ingens animorum cõmotio facta
eſt. Quidam.n. ex primoribus ciuitatis, conſpiratione in tyran

num facta, cum trecentorum armatorum manu, quam occulte coegerant; magno clamore excitato, populum ad libertatẽ uocare cœperunt. Quo cognito, Petrus Vicus extemplo amicorum cohorte, quos ſatis paratos habuit, comparata, forum occupauit, ubi acre prælium commiſſum eſt, ac demum populares in fugam coniecti; quorum multi comprehenſi, & ſupplicio affecti ſunt. Inter quos quatuor ex nobilitate ſecuri percuſſi, alij uero timore perterriti fuga mortẽ uitauerunt, quorum omnium bonis publicatis, magnum inde Io. Vicus pecuniarum numerum congeſſit. His rebus fiebat, ut eius indies authoritas ac opinio creſceret, & exercitus augeretur. Quæ cũ Aegidio, non ſine ingenti eius dolore, nunciarentur, nondum tamen cum hoſte prælio decernere, à quo tam longe numero militum ſuperabatur, ex uſu eſſe ratus ſeſe hybernis continebat, expectans, dum auxilia, quæ a Pontifice mittenda erant, ſe, cum cætero exercitu cõiungerent. Sed cum diutius hæc morarentur, longumq; uideretur expectare, nec ſuam pati dignitatem ut impune Io. Vicus agrum faliſcorum, crebris incurſionibus, quotidie uaſtaret; fluctuans animo, ac tota mente agitans, ſi qua ratione æquari poſſet, quod uiribus deerat, hoc cunctis conſilijs præferendum ſtatuit. Intellexerat robur exercitus Io. Vici in equitatu eſſe. Cum huius primoribus magno præmio, ac magnis pollicitationibus, per occulta colloquia paciſci conatur, ut copias ad ſe traducerent. Quod horum pleriſq; perſuadere, tanto minus fuit difficile, ꝙ multorum populorum tyrannum, ac hoſtem eccleſiæ deſerentium defectio; non magni facinoris inuidiam, ſed pietatis potius ſpecioſum titulum, apud honeſtiſſimos quoſq;, & chriſtianos homines habitura uidebatur. Quingenti igitur equites, ſignis repente ſublatis, ad Aegidium tranſierunt, quorum defectio Io. Vici audaciam uſq; adeo fregit, ut Vrbeueteri contentus, nullam deinceps incurſionem facere auderet. Aegidius uero cum iam uirium non pœniteret, relicto in Monte faliſcorum firmo præſidio, cui Carolum Adoadulam præfecit, milites ex hybernis educit, cœpitq; hoſtem bello prouocare.

Quingenti equites ad Aegidium transierunt

TEMPLVM erat Laurētio dicatum haud procul ab Vrbeueteri, opere ac natura ita munitum, ut arcis locum ſpeciemq́ praeberet. Hoc, quia Ioannes Vicus alta foſſa circumducta, ualido militum praeſidio firmauerat, Aegidius in primis expugnare ſtatuit. Ac Iordani cum parte copiarum id negotium dat. Is properè admotis machinis, ac tormentis diſpoſitis, ſe ita ſtrenuè geſſit, ut quo die oppugnari cœptum ab eo eſt, eodem quoq; fuerit expugnatum. His autem, qui templum cuſtodiebant, uenia data, & abeundi facta facultate, Cōcharatum, & Albertatium Richaſulum, ac Benedictum Ormanium cum centum quinquaginta militibus cuſtodiæ loco relinquens, ipſe cum reliqua manu Vlſinum oppidum proficiſcitur. Quæ cum Ioanni Vico renuntiata eſſent, cum peditibus nonnullis, ſed omni equitatu urbe egreditur, experiundi gratia, an templum ſicut celeriter fuerat amiſſum, ita properè poſſet recuperari. Templum prætergreſſus cum nemo ſe illi obieciſſet, ſpeculatores mittit, qui cognoſcerent, ecquid prope lateret inſidiarum, qui renuntiarunt, haud inde procul hoſtium uiſa quinq; ſigna. Quo metu ſubſiſtere agmen iubet, nec eſt auſus ultra progredi. Eccleſiaſtici uerò nunciato, quo loco Ioannes Vicus extra oppidum uagaretur, ei ſe celeriter oſtendunt: & commiſſo prælio, cum acriter utrinq; pugnaretur, qui templum tenebant, hoſtes à tergo adorti, tantum eis terrorē incuſſere, ut turbato ordine, multis occiſis, pluribus uulneratis, & uno ſigno amiſſo, cæteri in fugam uerterentur, cum quibus Io. equo ſaucio in oppidum ſeſe recepit. Corſidium deinde oppugnari placet, quoniam ex eo oppido eccleſiaſticos cōmeatu prohibere facultas erat, Ergo a circuniecta manu ubi tela iaci cœpta ſunt, & propugnatoribus nudatus murus, admotis ſcalis milites conſcendunt, & ui oppido celerrime potiuntur, qua oppugnatione oppidanorum nonnullis occiſis, cæteros nulla affectos iniuria Aegidius in ſuam fidem recepit. Paulo poſt urbem Toſcanellam cum arce (oppidanis, ad deditionem oppugnatione, & Corſilienſium exemplo compulſis) recepit. Interea pecuniarum a Pontifice præmiſſis ſubſidijs,

equites

equites etiam trecentum peruenere, miſſa ſunt itidem auxilia à Ioanne Archiepiſcopo Mediolanenſi, quæ prætereunti Aegidio fuerat pollicitus, quæ res ut exercitum eccleſiaſticum numero uiribusq; auxerunt, ita hoſtibus magnum iniecere terrorem. Prorſus, ut multi tyrannorum auxilijs, quæ Ioanni Vico ſubmiſerant, reuocatis, in ſuas quiſq; res omnes curas intendere cœperint, & neceſſaria ad ſui defenſionem comparare.

CVM ſeptingentis æquitibus, peditibusq; pro numero equitum Io. Vicus in oppidum, quod Aquam pendentem appellant, ab Vrbe ueteri profectus eſt, reparandi exercitus gratia, & quod locus ille opportunior ad trahendum bellum uidebatur: quo cognito Aegidius Andreæ Salamoncello, uiro magni animi, & conſilij, cuius in bello gerendo ſingulari opera ſæpe uſus eſt, imperat, cum equitatu, & parte copiarũ eum anteuertat, ac itinere prohibere contendat. Qui celerius omni opinione, quod iuſſus erat, executus, uiam occupat, & procedere pergenti hoſti ſeſe acie directa opponit: quam pugnam cũ Io. minime detrectaſſet, infeſtis ſignis acriter utrinq; concurſum eſt: pugnatumq; diu eſt equo marte, hos cladis nuper acceptæ indignatione, illos priſtinæ uictoriæ gloria accendente: poſtremo Io. multis ſuorum amiſſis, cum reliquis funditur fugaturq;, coactuſq; eſt iterum in Vrbem ueterem ſeſe recipere: poſtero die ad Arcem abbatiæ producto exercitu, ubi oppugnare fruſtra tentaſſet, uiſumq; eſſet oppidum inexpugnabile, obſidione cinxit: quam cum diutinam fore, oppidani intelligerent, & ſibi perniciosam, deſperatis Io. Vici rebus, ſeſe Andreæ dediderunt. Quorum exemplum ſecuta multa oppida finitima, quæ ſita in montibus, fuerant a Io. Vico præſidiis munita, admoto tantum ſibi exercitu eccleſiaſtico, ſe Aegidio dediderunt. Tunc uero multarum ciuitatum, quæ tyrannis ſeruiebant, legati ad Aegidium uenerunt. Gratiſſimum ſibi primo fuiſſe nuntium, quando Aegidius cum exercitu in Italiam aduentare, nunciatus eſſet: nam tunc demum ſuæ libertatis ſpem aliquam concipere auſos fuiſſe. Victorias dein

de ab eo

de ab eo de hoſtibus partas uehementer gratulari, nam & ſi pleraſq; urbes eccleſiæ amiſſas a tyrannis bello recepiſſet, magis tamen ex ſuo, quam uel Pontificis uſu eueniſſe, ſe ſe non ignorare. Cum ille amiſſas urbes, ipſi libertatem, quo nihil melius eſſe in rebus humanis, recuperaſſent. Proinde ſuis malis edoctos, quam ſit calamitoſum tyrannis ſeruire, ſe ſuaq; Aegidij Pontificisq; fidei ac poteſtati tradere. Quicquid imperaſſet, libentiſſime ſe eſſe facturos, tantum ſe a uiolentia ac iniuria tyrannorum tueretur. Aegidius liberali oratione legatos proſecutus, eorum animos ſermone ſic confirmauit. Pontificem ut id bellum ſuſciperet, non magis amiſſe partis eccleſia ſtuci imperij indignationem, quam infœlicium ciuitatum, in quas ſceleſtiſſimi homines tyrannidem exercerent, miſerationem impuliſſe. Sperare ſeſe quam maxime a facinoroſis hominibus, hoſtibus eccleſiæ, qui omnia iura diuina, humanaq; uiolaſſent, tantorum ſcelerum pœnas quam primum ſumpturum. Ac omnes ciuitates, quæ aut ui tyrannica inuitæ ſuppreſſæ fuiſſent, aut ſponte hactenus ſeruientes, aliquando reſipiſcerent, in libertatem uindicaturum. Satis [illegible] liberos eſſe, qui eccleſiæ tantum ac ſummi Pontificis legibus inſeruirent. Quod ſi qua ciuitas, eo ſtultitiæ ac dementiæ procederet, ut oblatam libertatem recuſaret, ei non impune, non magis quam ipſis tyrannis fore. His reſponſis legati lætabundi diſcendunt. A quorum ſententia Cornetani tam longe aberant, ut pro Io. Vico, ſe Pōtificis hoſtes eſſe haud obſcure profiterētur. Quo cognito Aegidius, ne eius ciuitatis pertinacia exemplo quoq; nocere poſſet hos omnium maxime bello perſequi, & prima quaq; temporis opportunitate agrum Cornetanum uaſtare ſtatuit. Quare Iordanem & Blaſcum nepotem ſuum Romam properare iubet, & copias quæ hybernandi ac præſidij gratia eo miſſe fuerant, in agrum Viterbienſem deducere.

QVOD conſilium ubi Ioanni Vico nunciatum eſt, Reuerium Victoruim quem unice diligebat, & quod erat ad nectendos dolos mirus artifex, magnifaciebat, cum centum

quinquaginta

quinquaginta equitibus Cornetanis ſubſidio mittit. Is non ignarus quantam eccleſiaſticis ad bellum gerendum, opportunitatem Mons Faliſcorum faceret, conſilium inire cœpit, ut Carolo, quem oppido præfectum ab Aegidio diximus, cum præſidio circunuento, interfectoq́, oppido potiretur. Ratio hæc fuit. Arx erat munitiſſima, quæ à Monte Faliſcorum circiter tria millia paſſuum aberat, Arx Caſtellacij appellata: cũ huius arcis præfecto conſilium communicat, monetq́, uti literas, nunciumq́ ſecretò per ſpeciem proditionis ad Carolum mittat, quibus polliceatur in arcem ipſum cum armatis accipere, ſi ad diem dictam magno cum ſilentio paulò ante lucem præſto fuerit; quibus, cum Carolus, magnæ ſibi gloriæ oblatam occaſionem, quam diu captauerat, ratus, reſcripto annuiſſet, præſtituto die, qui fuit undecimus ante calendas Maias, Reuerius Victorius ipſe, cum magno equitatu peditatuq́ proxima ſilua occultatus Carolũ expectabat, ut prætergreſſum à tergo adoriretur. At Carolus, qui hoſtis pollicitis fidem non ſine ſuſpitione inſidiarum habebat, conſilia ad omnes caſus comparabat. Nam militibus paucis ad tutelam oppidi relictis, cum cæteris omnibus bene inſtructis, ac ordine ſeruato, de tertia uigilia proficiſcitur. Signo accepto, equites decem cum centum & quinquaginta peditibus præmittit, qui fidem arcis præſidis periclitarentur: ipſe cum reliquo agmine, haud ita longo interuallo, in uia ſubſiſtit. Præfectus antecurſores prope arcem conſpicatus, cœpit magna uoce eccleſiam inclamare, ſimulq́ ab arce in eos tela conijciebãtur. Quo ſigno hoſtes ſubito è ſilua exorti concurrunt; nec multis paucos, circunſiſtere, & comprehendere fuit per difficile. At Carolus, qui auribus animoq́ intentus euentum rei ſubueritus, expectabat; exaudito clamore & hoſtium inſidijs intellectis, aduolat, & impetu facto hoſtem in ſe conuertit, & cum diu fuiſſet acriter dimicatum, tandem inſidiatores profligati ſe fugæ mandarunt, quos eccleſiaſtici inſectati, multis interfectis, equites uiginti, cumq́ his arcis præfectum, ceperunt. Reuerius accepto uulnere cum paucis euaſit. Carolus his geſtis, ac ſuorum paucis amiſſis in Montem

Faliſcorum ſe recepit. Hac clade Aegidius, Cornetum defenſo ribus multum exhauſtum fuiſſe arbitratus, confeſtim eò rapit agmen; cœpitq; magno impetu oppugnare, ut iniecto terrore, oppidanos ad deditionem compelleret; quod cum parum pro cederet, erat.n. oppidum militibus differtum, miſſo iterum auxilio a Ioanne Vico, cui præerat Ludouicus eius frater, peruaſtato agro, copias inde abducit, & in Celenum, Vetralam, & reliqua oppida, quæ circa Montem Faliſcorum Io. parebant, conuertit; magna itidē his populatione incōmoda inferendo.

CVM præſidium Romanum ſe cum reliquo eccleſiaſtico exercitu coniunxiſſet; inter duos uiros nobiles, alterū Romanum, Germanum alterum, tanta ſeditio in caſtris exorta eſt, ut à Romanis Germaniſq;, dum ſuo quiſq; fauent, ad arma conclamato, aliquandiu fuerit pertinaciter prælio dimicatum, quod nullius oratione commonitione ue, ante dirimi ualuit, quam nonnullis interfectis, pluribus uulneratis, reliquæ copiæ ex Aegidij imperio, ſe ex tranſuerſo, inter uolantia tela, facto impetu, intuliſſent. Ad hunc modum ſeditione ſedata, moxq; facta pace, & gratia inter utroſq; reconciliata, Aegidius copias proprius Viterbium mouet: & crebris incurſionibus magnum hoſtibus timorem inferebat. Interea Ioannes Vicus urbem repetit, cum nullo eam eccleſiaſtico præſidio teneri, intellexiſſet, ac nemine prohibente ingreſſus, magnam in locupletes auaritiam, & crudelitatem exercebat. Nam qui, impera tam magno numero pecuniam, denegaſſent; omnia in eos exempla cruciatus edebat. Cuius immanitatis latius fama diſſipata; quarundam ciuitatum animos ab ipſo multum auertit; Viterbienſium in primis. Horum enim pleriq;, quorum fuerunt, qui arcem cuſtodiebant, auxilio Aegidij, qui propè aderat, freti, die quodam ſub ſolis exortū ingenti clamore ſublato, eccleſiā incæperunt conclamare: quo audito Aegidius propere arma ſumere, machinas admoueri, ſcalis arcem conſcendere iubet. Omnia tamen tyranni promptitudo ac diligentia irrita fecit, qui antequam cœteri oppidani conuenirent; qui clamorem

excitarant, ex templo comprehenſis, & magno ſupplicio affe ctis, cæteros ab inſtituto deterruit, & qui arcem tenebant ani mis conſternati, eam tyranno reddiderunt. Simulq; milites diſpoſuerat, qui ſubeuntes eccleſiaſticos a muris repellerent. At Aegidius cum Viterbium, niſi longiore obſidione, haud facile expugnari poſſe, intelligeret, ne diū ibi tempus terit, alia oppida indiſcrimen traherentur, populabundos agros, exerci tum propius Germanorum ſocietatem, de qua ſupra dictum eſt, promouit. At ex itinere cum Vrbem ueterem oppugnare, ſi forte reſiſteret, moliretur, portis patefactis, omnes oppida ni obuiam ei procedunt, Vrbemq; tradunt. Ingreſſum, cum oppidum uacuum habitatoribus reperiſſet, magna eius ciuita tis miſeratio inceſſiſſe fertur. Nam ex numeroſa multitudine, qua oppidum illud non pridem abundabat, uix trecenti homi nes, qui arma ferre poſſent, numerabantur. Poſtridie re diui na rite perpetrata, cum omnibus benedixiſſet, pacem perpetuā inter Muffatos & Marculinos, factiones, ut diximus, contra rias, fecit. Iubetq; omnes ciues, qui a Ioanne Vico eiecti fue rant, ſuæ ciuitati reſtitui. Vrbeuetanorum exemplum Tuſcula ni ſecuti, mox legatione miſſa ſe Aegidio dediderunt.

Egidius recipit vrbem veterem

IOANNES Alerianus Ameriæ tum temporis tyrannus erat; qui licet amicitiam cum Ioanne Vico confirmaſſet, nō tamen ab Aegidio palam audebat deſciſcere. Huic igitur Aegi dius pauliſper in Vrbe ueteri commoratus, denunciatum mit tit, ad ſe quam primum uenire properaret: Habere, quæ cum eo de re communi colloqui uellet. Qui ſi renuiſſet, ſibi eodem loco, quo Io. Vicum futurum. Ille uero, cum ſe humiliorem ſciret, quam ut Aegidio reſiſtere poſſet, & Io Vici opes affli ctas uideret, dicto audiens Vrbem ueterem peruenit; multa meditatus, quibus dum Aegidio fruſtra perſuadere conatur, ut ſe miniſtro in populo Amerino gubernando uteretur, Io. Albertus & magnus præfectus legati clam miſſi Ameriam per ueniunt. Qui populū omnibus rationibus hortati, ut ſe Ponti ficis imperio redderent, adduxerunt. Tunc Aegidius magna

propoſita pœna, interdicit Io. Aleriano, imperatq́ꝫ, ne mille omnino paſſibus propius Ameriã de cœtero appropinquaret. Interea ſocietas in agro Tudertino uagari ab exploratibus renuntiatur; quam rem ægre ferens Aegidius legatos ad principes eius mittit. Quod in eum locum copias cum magna eccleſiæ clientum iactura deduxiſſent, inique eos agere. Qua id ratione feciſſent, mirari ſeſe. Poſtremo rogare, agmen inde ſine ciuitatum ditionis eccleſiaſticæ iniuria ſubmouerent. Ad hæc Germani pauca, ſed inſolenter reſponderunt. Nemini ſuæ uitæ rationem, in Italia ignotam eſſe debere; quibus cum cœtera deſint uectigalia, præda ac rebus bello partis uitã ducere neceſſe eſſet. Multas ciuitates pacem, ac ſuorum agrorum incolumitatem magna ui pecuniarum à ſe redemiſſe. Proinde, ſi uellet Aegidius ſe ſollicitudine, populos eccleſiaſticos ea moleſtia ſubleuare, earum ciuitatum ſequeretur exemplum, quæ pecunias numeraſſent. Et magnam uim pecuniarum petunt. Hanc germanorum inſolentiam grauiter admodum tulit Aegi. Præſertim quia ſuſpicabatur, germanos Io. Vici uoluntatem ſecutos in id audaciæ ac improbitatis aduerſum ſe proceſſiſſe. Cum ille uictus neceſſitatibus, unam ex filiabus ſuis Anibaldo Montis Regalis fratri cum grandi dote ſpopondiſſet; exiſtimans ſic uniuerſam ſocietatem poſſe in partes ſuas adduci. Ergo legatos iterũ ad ſocietatem cum his mandatis mittit. Mirari ſeſe quæ cauſa ipſos ſua, eccleſiæq́ꝫ Romanæ amicitia repudiata, eò iniuriarum & in tam iniqua poſtulata compuliſſet; cum ſe hoſte non contemnendo, amico fortaſſe non inutili, eis liceret uti. Tanto magis cum Mons Regalis ſuperiore anno, fide data, pollicitus fuiſſet, ſocietatem ſe, ab inferenda iniuria ciuitatibus eccleſiaſticis, contenturum. Nam quòd ſibi pecuniarum uim extorqueri poſſe, putarent; non modo iniuſtè eos facere, ſed etiam imprudenter. Necq́ꝫ.n. earum ciuitatum, quas pacem a ſe magno precio redemiſſe iactarent, & ſuam conditionem ſimilem eſſe. Illas nanq́ꝫ multo plus, ſi reſiſtere uellent, in nouum exercitum conficiendum, fuiſſe collaturas, & cum magno, tum uniuerſi populi, tum ſingulorum incõmodo, a pacis negotijs

a uocandas, ſe uero in armis eſſe; & ea pecunia honeſtius, libẽtiuſq; nouum militem ad propulſandas iniurias, ſi opus eſſet, conducturum; quanquam ad id ſatis ſuperq; roboris, ac uiriũ ſibi eſſe in ueteri & exercitato milite ſperare. Se ita eſſe, ſemperq; fuiſſe animatum, ut ultro nunquam nouum hoſtem eſſet quæſiturus, laceſſitus autem dignitatis ſuæ ac ciuitatum, quarum patrocinium a Pontifice ſuſcepiſſet, commoditatis rationem haud ſegniter habiturus. Proinde iterum iterumq; rogare, monereq; per Deum iuſti belli ſemper fautorem, ultoremq; iniuſti, eccleſiaſticis finibus nulla amplius illata iniuria, cedere maturent. Quæ ſi feciſſent, magnam ſe illis gratiam habiturum, & quæ Monti Regali ſuperiore anno fuiſſet pollicitus, quam primum opere præſtiturum, Sin minus impetraret, ita ſibi perſuaderent, rebus ſe ſuis, & eccleſiæ clientibus, ſocijſq; gnauiter eſſe conſulturum. Quibus auditis germani, partim rei honeſtate, partim timore uicti, per eccleſiaſticos terminos à maleficio temperantes in agrum Senenſem iter ſuſcipiunt. A' quibus extorta pecunia, deinde a Florentinis, in Piſanos terminos peruenerunt. Paulo poſt germanorum diſceſſum Aegidius Eugubium, cui Io. Cancutius imperitabat, legatos mittit. Qui omnibus modis oppidanos, ut Pontificis fidem ſequantur, cohortentur. Quibus reſponſum eſt ab Eugubienſibus, ſeſe paratos eſſe imperata facere, & prima quaq; occaſione oppidum Aegidio tradituros, At cum interiecto tempore, diem de die proferentes a promiſſis diſcedere uiderentur, iterum Aegidius legationem, ſubſequentibus copijs mittit. Tunc uero Eugubienſes nulla facta mora, patefactis portis oppidum arcemq; legato tradunt.

OMANVM quoq; ditionis eccleſiaſticæ, Stephanus occuparat. Is, ut iuſti imperij titulum tyrannidi prætenderet, cum Aegidij quæſtorem numorum inopia premi intellexiſſet, cum eo mille numũm aureorũ pactus eſt, ut opidi redditibus, in mutui compenſationem, ſibi frui liceret quadriennio. Exiſtimans, ſcilicet, id conuentum Aegidio ratũ fore. Qui tamen,

cum pactum reſciuit, improbata re, Stephano, ut intra ſex dies oppido cederet, denuntiatum mittit. Ille dicto audiens cū imperatum feciſſet, numos cœpit inſtanter a quæſtore repetere. Tunc uero Aegidius dimidium et reddere cēſuit: reliquos, quia ſatis coſtabat ex uectigalibus Pontificijs plus etiam ab eo fuiſſe percæptum, non item.

HIS geſtis in montem Faliſcorum uerſus ab Vrbeueteri promouit, relicto illi, cuſtodis loco, & cum poteſtate oppidanis etiam iuris dicendi Albertatio Richaſulo, cui ducentos equites & quadringentos pedites attribuit. Harum rerum fama diuagata, complures ciuitates, quæ principio Ioanni Vico coniurauerant, de deditione ad Aegidium legatos mittunt. Quarum defectione Ioannes Vicus uehementer fractus animo, cum nec ab his, nec a Germanorum ſocietate ſpes eſſet, tot continuis acceptis incommodis, rebus deniq; deſperatis, legationem & ipſe, de ſe dedendo, & quæcunq; occupaſſet, ad Aegidium mittit. Et in fidei teſtimonium, alterum dare filium obſidis loco pollicetur. Preces addit magis, quam poſtul. Quoniam ita tuliſſet fortuna, ut imperio & opibus amiſſis, ad quas res non dolo irrepſiſſet, aut prorupiſſet ui, ſed aut iubente Ludouico Bauaro, quaſi ſuo iure poſſet, aut ipſorum populorum uoluntate, & ſuperioribus pontificibus quadamtenus conſentientibus, euectus eſſet, in ſummam omnium rerum inopiam redigeretur, ab eo petere, niſi forte Ioannem Vicum poſt omnia, uitali quoq; aura interdicendum ſtatuiſſet, depoſita ſua clementia & manſuetudine, quam in aliorum malis cognouiſſet, tantiſper, dum in ipſum ſæuiret, ſi tamen conſeruandum decreuiſſet, obſecrare, aliquam ſaltem miſero uitam trahendi, alendiq; infœlices cum coniuge liberos, reliquam faceret facultatem. Oppidulum permitteret cuius penſiuncula ad priuatæ uitæ neceſſitates parca mediocritate ſuppeteret; accepit conditionē Aegidius, & precibus acquieuit. Acceptoq; obſide, Ligerium Androtum ciuem Perusinum, cuius fidem ſummam coniunctam pari prudentia erga ſe perſpexerat, qui

Viterbij

Viterbij preturam gereret, cum ducentis equitibus præmittit. Poſtero die luppum Archiepiſcopum Cæſarauguſtanum, & Alphonſum Epiſcopum Pacenſem, cum equitum duobus milli bus, & multis peditibus, qui oppidum reciperent, ſubmittit. Qui portis patentibus ingreſſi, claues portarum, turrium, arciſq; traditas acceperunt. Poſtridie Ligerius Androtus, ut iuſſus ab Aegidio fuerat, aduocata oppidanorum concione popu lum, qui frequens conuenerat, in hunc modum ad pacem hor tatus eſt.

Viterbium Recuperat Aegidius

NON ſe dubitare, quanta, eo die, cum expectatione populus Viterbienſis ad indictam ſibi concionem conueniſſet. Nam præter multa, ac propè innummerabilia incõmoda, quæ cunctis, qui bellum gerunt accidere neceſſum eſſet, duo eſſe maxima mala, quæ homines potiſſimum urgere ſoleant. Quoniam, ut bello pendente, illam cunctis ineſſe perpetuam curã, ſummumq; timorem, ne quomodo, aut à quo uis hoſte tandẽ ſuperentur, ſic poſtremo uictis illum reſtare timorem difficilimum, atq; haud ſcire, an omnium maximum, quali uictoria in uictos deditioſq; uictor ſit uſurus, cuius cũ iure belli ſumma ſit facultas in eos animaduertendi, quos iuſto bello deuicerit, neminem latere à multis, in eos etiam, quos iniuria debellaſſent, ita fuiſſe attrociter ſæuitum, ut meritò omnes uicti, euen tum uictoriæ deberent exhorrere. Viterbienſes autem, ſi nulla antiquorum exempla; quorum eſſe plena omnia, mouerent: at certe recentia ſupplicia, quæ ille Ioannes Vicus, (præſto .n. aderat) de Vrbeuetanis, ſuperioribus diebus à ſe uictis ſumpſiſſet, conterrere debuiſſe. Qui Ioannes Vicus ex his, qui expu gnato oppido in poteſtatem ipſius ueniſſent, alios ſecuri percu ti iuſſiſſet, alios egiſſet in exilium, omnibus magna ui pecunia rum imperata, quorundam bona prorſus diripuiſſet. Et ea qui dem omnia iure belli ipſum ſibi licere putaſſe. Quæ Viterbienſibus, quàm Vrbeuetanis tanto magis fuiſſe extimeſcenda, quanto iuſtius bellum Aegidius gereret, quàm Ioannes Vicus Tibi .n. inquit, Io. Vice, quoniam huic contiòni, quam nos

ad populum

ad populum Viterbienſem Aegidius habere iuſſit, intereſſe, nec nobis inuitis, uoluiſti, aliqua ſunt audienda, minime quidem fortaſſe auribus tuis iocunda, ſed uera uſq; adeo, ut ne tu quidem poſſis inficiari. Si tu .n. qui de miſeris Vrbeuetanis, quod urbem ſuam tibi non proderent, dum ſibi eam, ac ſummo Pōtifici conſeruare conarentur, quod facere omni iure tenebantur, tam graues pœnas ſummere, non graue putaſti, qui tot in ciues Romanos dudum cruciatus edebas, quicunq; imperatam a te pecuniam dare, aut poſſe, aut uelle negaſſent, aut quicquam facere ad nutum tuum renuiſſent: ſi tu inquam, qui modo deorum ope, quibus aduerſis bellum gerebas, & Aegidij uirtute ac prudentia uictus iaces, hanc urbem deuiciſſes, uictorq; ingreſſus concionem aduocaſſes, quo animo, credimus, hos omnes fuiſſe conuenturos? Certe alios cum bonorū publicatione exilia, alios capti metuentes, minime autem cōſcios, relegationes tantum ſperantes, aut quantāmuis pecuniarum multam. Vos autem, uiri Viterbienſes, Aegidius uictor pro ſua clementia ac manſuetudine, omnem metum gaudio letitiaq; iubet hodierno die commutare. Et hanc uictoriam non tam ipſi Pontificiq;, quam uobis partam putare. Libertatem modo ueſtram uobis, otiumq; perpetuum, ſi bona ueſtra cognoueritis, reſtitui, exiſtimare. Nullam uobis pecuniarum imperat uim, nulla iniqua tributa imponere ueſtræ ciuitati cogitat. Tantum à uobis petit, quod uos cunctis uotis, ſi ſapitis, ex optare debetis; pacem ametis perpetuam, otium quietum diligatis. Quas res hoc uno aſſequi poteſtis, ſi fidem eccleſiæ, ac ſummo Pontifici debitam perpetua cōſtantia obſeruabitis; & eos patriæ iudicabitis hoſtes, quos rebus nouis ſtudere cognoſcetis. Quæ ut faciatis uiri Viterbienſes, non magis uobis fides ipſa, quæ eſt omnium uirtutum fundamentum, & diuina humanaq; iura, quibus eſtis obligati, quam propria ueſtra, ac peculiaria commoda perſuadere debent. Ea uero quot, quantaq; ſint in pace degentibus, tunc magis perſpicietis, cum incommoda, & detrimenta, quæ bellum comitantur, alta mente, & intētis oculis fueritis contemplati. De quibus multa mihi hoc

in loco eſſent

in loco eſſent fortaſſe dicenda, niſi ſatis ſuperq́ ueſtra uos mala hoc tempore docuiſſent, quam ſit miſerum bellum ſuſtinere. Quod eſt .n. calamitatis genus, quod ueſtra hoc tempore ciuitas non perſenſerit? Pecora ueſtra hoſtibus prædæ fuerũt, uillæ incenſæ, pagi diruti, agri funditus deuaſtati: quibus detrimentis ad quam omnes inopiam redacti ſitis, ipſi uideritis. Iam uero quotus quiſq́ ueſtrum numerabitur, cuius pater, filiuſue, aut frater, aut ex his, quæ horum loco ſunt, aliquis prelio non fuerit deſyderatus? Omitto negotiorum intermiſſionem urbanorum, & ruſticorum; quæ uel ſola & opulentis indigentiam parere poteſt. Nihil dico de laboribus, fame, ſollicitudine: quæ omnia comites bellorum ſunt. Atq́ hæc quidẽ infortunia; quanquam per ſe grauiſſima ſunt; & quæ nullam non ciuitatem debeant a ſuſcipiendo bello deterrere; ſed quia temporalia intelliguntur, poſſunt quodammodo leuiora uideri. Illos uero cruciatus æternos, quis non exhorreſcit? quis nõ cogitando contremiſcit? quibus apud inferos torquentur, ac ſine fine torquebuntur eorum animæ, qui in huiuſmodi bello ac perfidia interempti ſunt: formidandis ſummi Pontificis, chriſti uices gerentis, execrationibus ad loca damnatorum ſpiritum deuoti: niſi forte uos, quod abſit, chriſtiani nomine tenus, adeo eſtis ſtupidi, & ab omni humanitate abhorretis, ut nullum eſſe Deum credatis, nec bonos gloria, nocentes pœna affici putetis: ac demum Chriſti loco Pontificem eſſe negetis. Si tamen Deus eſt, ut eſt: ſi Deus curat mortalia: ſi chriſtus in cœlum aduolans, Pontificem maximum eccleſiæ ſue præfecit: quid tandem eos expectare conuenit; qui eccleſiam, quam ille conſtruxit, labefactare conantur; aut conantibus auxilium præbent? Hæc & illa ciues Viterbienſes ante oculos ponite: Hæc tota mente uerſate; quæ uos ſeu uictores, ſeu uictos futuros, indubitata manent, quoties de rebellione aduerſus ſummũ Pontificem facienda, cogitabitis. Nec ſperetis cum iterum uicti eſſetis, ut certe eſſetis (nemo .n. aduerſus deum ſine ſua pernicie pugnauit) tam manſuetum uictorem eſſe experturos, quam modo Aegidium. Quin potius timendum eſt, ne præ-

ſentis uictoris clementia, ueſtram tunc inuidiam, & futuri indignationem adaugeat. Siquidem quanto modo huius manſuetudo maior in uos eſt, tanto illius erit tunc in ingratos, iuſtior indignatio.

QVAE oratio magno populi aſſenſu gaudioq́; excepta eſt. Et a Ioan. Vico, qui præſto, ut dictum eſt, aderat cum fratribus, & uultu & ſermone comprobata. Huius ciuitatis ſtatum deinde ſic Aegidius diſpoſuit. In primis Ioannem Vicum cum tota ipſius familia, Viterbio eiuſq́; finibus in duodecim annos interdicit. Pœnam addit quinq́; millium ducatorum, quoties contra imperium feciſſet. Quinq́; præterea factioſis hominibus, & quos fuiſſe intellexerat; ſemperq́; fore rerum nouarum cupidos ſuſpicabatur; ne impoſterum ciuitatis fidem, ociumq́; ſollicitarent, ex urbe eiectis, cæteris omnibus dat ueniam, & expulſos a Io. Vico iubet reſtitui. Tum omni cura in populi gubernationem ſtatuendam conuerſa, conſules nouem æquo imperio, ſenatores ducentũ creat. Qui ius dicerent, quot ſatis uiſum eſt, conſtituit. Cohortem prætoriam, quæ præfecti ciuitatis latus clauderet, & magiſtratus cæteros tutaretur, trecentum armatorum eſſe uoluit. Et quia Viterbium totius umbriæ uelut caput eſſe uidebatur, operæpretium id fore ratus, arcem præmunitam erigendam curauit, quæ mediocri præſidio firmata, eam ciuitatem poſſet in fide continere. Hæc cum ſummo Pontifici nunciata eſſent, ingens Auenione gratulatio facta eſt. Quando, Io. Vico tyrannorum maxime formidabili deuicto, ſpes cunctos inceſſit, cæteros omnes facile poſſe Aegidij uirtute debellari. Tunc Pontifex ad Aegidiũ litteras mittit, laudibus, gratulatione, ac exhortatione plenas. Paulopoſt Aegidius ab Arnaldo eiuſq́; fratre Iordane Sutrium recepit, cũ arce, quam ipſi ibi de ſuo ædificauerant: iuſſis oppidanis eos ſumptus illis rependere. Deinde Interamna urbs, a ſitu ſic appelata, deditione facta in Aegidij poteſtatem peruenit. Tunc Narnienſes legatos de ſe dedendo miſerunt. Item Celerium, & Cipignanum, oppida in agro Viterbiẽſ. Spoletani quoq́;, miſſa

legatione, eo pacto ne in quenquam animaduerteretur, ſe de-
dunt. Oppidi arcem Aegidius triplici muro cinxit, medio cre
bris turribus munito: arcem deinde cum aduerſo monte, qui
non longe aberat, ponte comiſit, & per ſuperinſtructum aquæ
ductum fontem qui in monte ſcaturiebat, ad arcem deriuauit,
Fontem ipſum lapideo propugnaculo muniuit, ac præſidio fir
mauit, quo tutius opus ab iniurijs redderetur. Aſſiſium deinde
Epiſcopus Aſiſienſis legatus publice tradit: idem eſt tunc a Nu
cerinis factum. Veientana urbs, quam nunc Caſtellanam ciui-
tatem appellant, editiſſimo colle, præruptis undiq; ſaxis, ſita,
adeo eſt natura munita, ut abſq; ullo humano opere ſatis per ſe
reddatur inexpugnabilis. Hanc occupauerat Petrus Vicus: qui
perterritus exemplo fraterno, ne contra Aegidium ſibi quoq;
pugnandum eſſet, urbem Luce Sabellio uendidit. Sed quia ſo-
lutio differebatur, depoſita eſt apud Iulianum ciuem, donec
precium ſolueretur. Hæc cum Aegidio nunciarentur, litteris
nuncioq; Lucam ad ſe accerſiuit: qui cum ſe ad imperatum uē
turum negaſſet, nec ullum oppidani deditionis præberent in-
dicium, Aegidius deteſtatus, conceptis execrationibus, Petrū
Vicum & Lucam cum toto populo Veientano, uicis incenſis,
ac deuaſtatis agris, oppidum obſidione cinxit, ac demum ad
deditionem, deſperato auxilio, compulit.

BARTHOLOTIVS Hiſpellum diu tyrannide oppræ
ſſum tenuerat: aliquando tamen oppidani, ſæuitiam ty-
ranni pertæſi, eum urbe eiecerunt, ſeq; Aegidio dedunt. Ille ue
ro coacta manu, ab Vico quodam, quod aberat ab Hiſpello
duo millia, crebris incurſionibus agrum Hiſpelli reddebat in-
feſtum: Quod cum eſſet ad Aegidium delatum, equitum pe-
ditumq; præſidio ſummiſſo, tyrannum longē ſummouit. Eodē
tempore allatum eſt, in pleriſq; Campaniæ, atq; eius oræ ma-
ritimæ, ditionis eccleſiaſticæ, ciuitatibus quoſdam imperandi
cupiditate rebus nouis ſtudere, & nonnulla oppida uulgo à ty
rannis occupari, eaq; incommoda, culpa, atq; ignauia præto-
ris eueniſſe. Quibus malis, cum ignauo & imperito, ſtrenuus

& prudens prætor, cum armatorum præſidio, ab Aegidio ſubrogatus fuiſſet, facile fuit obuiatum. Interim Io. Vicum Corneti Vicarium in duodecim annos Aegidius creat. Non tantum ut fidem inſtanter repetenti præſtaret, ſed multo etiam magis, ut ſuæ liberalitatis ac manſuetudinis fama per Italiam diſſipata, reliquos tyrannos, ſpe tutioris conditionis, ad pacē & deditionem alliceret. At ſummus Pontifex, ut erat paulo ſeuerior, & Io. Vicum uehementer oderat, nuncio ac litteris Aegidij factus certior, rem perinique tulit, eumq́ per litteras monuit, ut primo quoq́ tempore Io. Vicum Corneti præfectura ſub mouere curaret. Nec .n. par eſſe, ut ei aliquis honos haberetur, qui eccleſiam tamdiu, tantiſq́ incōmodis pertinaciter uexaſſet: nec uerum eſſe, eius fidem ſanctam fore, qui ſemper infidus extitiſſet. Ad quæ Aegidius in hunc maxime modum reſpondit. Siquidem odio ſuo, quo Io. Vicum proſequeretur, indulgere, quam imminentibus difficultatibus conſulere maluiſſet, non modo Io. Vicum nulla dignitate ornaturum ſe fuiſſe, ſed grauiſſima de eo ſupplicia ſumpturum; nec .n. ignorare, quam male ſemper ille de eccleſia Romana meritus fuiſſet. Sed cum ſupplicium de eo ſumptum, qui ſe ſuaq́ in deditionem fidei ac poteſtati eccleſiæ permiſiſſet, cæterorum tyrannorum animos a Pontifice auerſurum, honoꝛ habitus ad pacem impulſurus, uiſus eſſet, omne odium & indignationem publicæ ac maiori utilitati poſthabendum putaſſe. Imperatores clariſſimos magno uſu id conſilium uſurpaſſe, commemorat. Anibalem imprimis, hominem alioquin crudeliſſimum, de quo ſic Liuius ſcriberet, in captiuos ex tradito præſidio, ut fama clementiæ in principio rerum colligeretur, nihil ſæuitum eſt; & qui, poſt uictoriam ad Traſimenum de Romanis partam, captiuos nominis Latini ſine precio dimiſiſſet. Cæſarem in bello Gallico. Alexandrum Macedonem in ſubiuganda Aſia, multo plus clementia in dedititios, quam pugnando, ſi uera eſſent hiſtoriarum monimenta, profeciſſe. Præterea Io. Vicum multum affinitatibus cōſanguinitatibusq́ ualere, quippe cuius affines ac propinqui pluſquam triginta oppidis multarum uiriū

imperarent, preſenti eius conditione quieſcẽtes. Quos tamen, ſi quicquam grauius Io. Vico contra fidem datam ſtatueretur, omnes ſuas opes aduerſus eccleſiam collatum ire nemini dubiũ eſſe debere : cum in propinqui ſimul atq; amici ultionem, tum uero ut ſe a ſimili iniuria tuerentur. Non eſſe comittendum, ut ea hoſtibus imponatur neceſſitas, ut deſperationem in uirtutem conuertant. Huc accedere periculum, ne Cornetum, & multa alia oppida, quæ factionis Gibelinæ, & ſummi in Io. Vicum ſtudij, eius uoluntate fuiſſent recepta, non ſeruata ipſi fide, ſibi in eccleſiam rebellare licere putarent. Nam quod de Io. fide timeret, non eſſe dubitandum, datis obſidum loco cariſſimis liberis, quin ille ultro nihil unquam eſſet moturus. Atq; eas potiſſimum eſſe rationes, quibus initio Io. Vicum indulgẽter habendum putaſſet, & tunc nihil aduerſus id factum innouandum cenſeret. Quæ ſi Pontifici non tanti eſſent, ut Io. Vicum eo ſtatu uiuere, æquo animo pateretur, ab eo petere, ac per Deum obſecrare, ne ſe miniſtro ad eum ulciſcendum uteretur, qui, ſuam fidem ſecutus, ſe ſuaq; Romanæ Eccleſiæ commiſiſſet.

IO. GENESII DE SEPVLVEDA CORDVbenſis de Rebus Geſtis Aegidij Albornotij Liber Secundus.

SIC Vmbria recepta, Aegidius omnes ſuas curas & conſilia cœpit in bellum Malateſtæ inferendum intendere. Satis enim conſtabat, illo ſuperato, facilem fore de cœteris tyrannis uictoriam. Sed dum ad hoc neceſſaria compararet; ex literis Pontificis cognouit, ſe apud ipſum fuiſſe ab Archidiacono Anconitano inſimulatum, quod cum Malateſtis, inita gratia, fœdera percuſſiſſet. Adeo uiros optimos, qui calumniaretur, nunquam defuit. Quam calumniam Aegidius tanto iniquiore animo tulit, quãto longius aberat a crimine, quod ipſi obiiciebatur. Ergo Pontifici, rationem conſilij repoſcenti, ita reſpondit. Non ſe mirari, ſi cum tot hominum inimicitias eccleſiæ cauſa ſuſcepiſſet, non deeſſent qui ſe, factaq; ſua criminarentur. Illud moleſte ferre, q̃ propter quam rem magnam à cœteris hominibus laudem, a ſummo Pontifice gratiam quoq; non paruam ſperaſſet, eam apud ipſum Aegidio pro crimine obiicere quiſquam ſibi licere putaſſet. Non quod pacem ullam feciſſet cum Malateſtis, nec enim unquam tantam authoritatem fuiſſe ſumpturum, ut hoc integrum ſibi eſſe putaret: ſed quod ab hoſte minime contemnendo, per ſpeciem ſpemq; pacis, bellum tamdiu uitare non imprudenter ſciuiſſet, dum Io. Vicum ſatis per ſe potentem hoſtem debellare poſſet. Cui rei niſi à ſe mature fuiſſet prouiſum, & uterq; tyrannus opes coniunxiſſet, quod maxime timẽdum fuiſſe, non eſſe dubitandum, quin aut neuter eorum unquam ſuperaretur, aut bellum difficillimum ac diuturnũ eſſet futurum. Sæpe ad ſe legatos a Malateſtis bellum deprecantes ueniſſe, pacem cum eis feciſſe nunquam, ſpem pacis ſemper præbuiſſe. Tunc id agere, ut Malateſtas omni auxilio & ſpe à Io. Vico deſtitutos aggrederetur. Quæ ſi culpanda eſſent, ſi digna cenſuram uiderentur, nihil ſe habere, quod pro ſe poſſet

reſpondere

Reſponſio egidii poti[illegible]

reſpondere. Hæc reſponſa Pontifici allata comprobataq; multum,ut par erat, apud ipſum Aegidij opinionem auxerunt. Interea Malateſta cognito Aegidij conſilio, uel quia bellum ſibi inferendum, ſuperato Io. Vico, coniectura proſpicere facile erat, duo de uigeſimo menſe, quam fuerat bellum initum, legatos ad Aegidium mittit; qui ſic cum ipſo egerunt. Si pacem ſecum ſummus Pontifex faceret, & urbes, quas obtinerent, relinquendas ſtatueret; decem ducatorum millia in ſingulos annos apoſtolico fiſco dare paciſci, & ad bellum gerendum, Aegidio ducentis equitibus, duobus menſibus auxilio eſſe. Negante illo licere ſibi in ea pacta deſcendere, duodecim millia ducatorum in annos ſingulos, equitum trecentum auxilium in tres menſes pollicentur. Ad quod Aegidius reſpondit. Nullas ſibi a Malateſtis conditiones pacis accipere, dicereuè, Pontifice inconſulto, integrum eſſe. ſi uelint bellum deprecari, legatos ad Pontificem mittant, ſeq; interceſſore utantur, non ſe dubitare pro eius iuſtitia, quin, quæ honeſte popoſcerint, ſint impetraturi. Tunc legati, immo id ipſum ab eo petere, obſecrareq;, ut ipſe de his conditionibus Pontificem certiorem litteris, & nuncio faceret, ſuumq; conſilium & authoritatem interponeret, ac interim bello ſuperſederet. Id cum impetraſſent, diſcedunt. Quod cum eſſet ad Pontificem ab eo relatum, nullas eſſe leges pacis reſpondit, ciuitatibus in tyrannorum poteſtate relictis. Proinde Malateſtas, & cœteros Flaminiæ uel Piceni tyrãnos bello inſectari pergeret. Qua denunciatione accepta, Aegidius nihil cunctatus, ad bellum, ineunte uere, capeſcendum, pro rei magnitudine pergit neceſſaria comparare. In primiſq;, cum intellexiſſet; inter Gentilem Molianum, qui Firmanæ Ciuitati imperabat, & Malateſtam continenter bella ſuperiori tempore interceſſiſſe; rationem cœpit inire, ut alterius opibus ad alterum debellandum uteretur. Et ad Gentilem molianum legatos mittit, qui in Malateſtarum inuidiam eius amicitiam captaren: darentq; operam, ut inter ſe ac Gentilem pax non iniquis conditionibus fieret, & ſocietas coiretur. Ille uero conditionem amplectitur ſuæ infirmitatis conſcius, ſimulq; ut occa-

ſionē arriperet ulciſcendi Malateſtas, a quibus multa magnaq́ acceperat detrimenta. Pacem ergo his conditionibus accepit, ut paucis ſuo iuri permiſſis caſtellis, nec ijs magnis, cætera omnia redderet Pōtifici, ac obſides daret. Quod factum cū Malateſta reſciuiſſet, hoſtis iam eccleſiæ iudicatus, cœterorum omniū inimicitias odiaq́ inſtanti diſcrimini poſt habēdas ratus, pro magnitudine periculi cœpit inire conſilia: ac legationibus quoquo uerſus dimiſſis ad omnes Flaminiæ & Piceni tyrannos nouos amicos conciliare, confirmare ueteres. Ille uero & hoſtes reconciliare; communi periculo omnibus propoſito, a cūctis auxilium petere, ſuam inuicem opem aduerſus eccleſiaſticos polliceri. In primis habendam ſibi rationem ſtatuens, ut Gentilis Molianus ab amicitia Aegidij auerteretur, atq́ ad ſuas reuocaretur partes: triginta ei ducatorum millia per legatos mittit. Omnia oppida agri Firmiani ſe illi reddere, & per liberorum conubia affinitatem paciſcitur, ſi datis acceptiſq́ obſidibus, ſeſe mutuo auxilio aduerſus communem hoſtem iuuarent. Et cum utriuſq́ eadem eſſet cauſa; eundem belli euentum experirentur: commune eſſe periculum docet, utiliorem magiſq́ fidam ſuam Gentili amicitiam fore, quam Aegidij: qui cum bellum pro Pontifice ſuſcepiſſet, neminem eorum, qui oppida eccleſiaſticæ ditionis occupaſſent, hoſtem non eſſet iudicaturus. Nam & ſi ad præſens amicitiam cum eo gerere ſimularet, ut facilius contra cæteros bellum gereret; fore, ut alijs ſuperatis ipſum poſtremo, excogitata cauſa, uel etiam nō quæſita, omnibus bonis ſine repugnantia expoliaret. Quibus auditis, Gentilis uehementer eſt perturbatus: neq́ quid conſilij caperet, ſatis ſciebat. Turpe uidebatur fidem Aegidio datam fallere, ſed magna erant & munera & promiſſa Malateſtæ; conſiliumq́ eius longe tutius reputabat. Et hæc quidem pars procul dubio uicerat: niſi quidam ex Firmanis ciuibus, quibus Malateſtæ ſummo erant odio reſtitiſſent; qui cum ex populi ſententia, legati publice ad Aegidium miſſi, de ancipiti Gentilis animo docuiſſent, Aegidius ad Gentilem legatos miſit; qui partim pollicitationibus, partim territando, eius animum ab

incepto reuocarunt. Qui in fidei teſtimonium filium atq; nepotem obſides dedit: & duo caſtella Moroſum, & Sanctum benedictum tradidit. Tandem legati miſſi à Malateſta, re infecta, redierunt. Nec eã tantum res fecit, ut rei bene gerendæ, &. Malateſtam deſperatio non parua, & Aegidium magna ſpes inceſſeret: ſed illud multo magis, quod ſuperiore tempore, idẽ Malateſta a Germanorum ſocietate, de qua ſupra demõſtratũ eſt, triginta millibus ducatorum pacem emerat: magnaq; præterea ſtipendia erogauerat militibus, quos ex ea conduxerat: qui fuerant ſupra millequingentos equites, multiq; pedites, cum bellum aduerſus Gentilem Molianum gerebat: quibus ſumptibus maxime exhauſtũ nummis eſſe Malateſtam, nemini uidebatur dubitabile. Cum tamen nihiloſetius abundare ipſum numero militum conſtaret, augendum ſibi exercitum Aegidius cenſebat, etiam reclamantibus, eam diligẽtiam nimiam eſſe, nonnullis, qui multum in rei militaris ſcientia ſibi tribuebant: dum ad hoſtis indigentiæ ſuſpitionem illud adijcerent, eius exercitum neceſſario ineunte bello eſſe minuendum, deductis ad oppidorum cuſtodiam militum præſidijs. Quibus rationibus Aegidius reſpondere ſolebat, ſtulti eſſe Imperatoris ex dubio hoſtis cõſilio, aut futura infirmitate pendere, dum poſſet ipſum multitudine militum ſuperare. Nam cum fortuna belli nimis eſſet anceps, difficilius eſſe uicto bellum reparare, quam cedentibus ſuis aut laborantibus, feſſiſq; integros & recentes ex multitudine ſubmittere. His accedere, quod expugnatis oppidis præſidia imponi ex paucitate ſubducta, ſine magno incõmodo non poſſent. Deniq; temeritatis eſſe, in hoſtem exercitatum, conſilio fortaſſe non inferiorem, qualem eſſe Malateſtã, uictoria uelut explorata, irruere, ſi militum numero ſupereris. Hoc inito conſilio per Vmbriam Latiumq; delectum haberi iubet, ut omnia, ineunte uere, ad bellum in Picenum transferendum eſſent comparata. Interea Tudertini per legatos impetrata facturos polliciti, centum equites cum pari numero peditum ſubſidio mittunt. His rebus aucto numero, ex hybernis copias deducit, quarum parua parte ſibi relicta, reliquis Blaſcum

Fernandum præficit: iubetq́ in Flaminiam Picenumq́ inferre ſigna, & quæ fieri uellet docet. Huncut Petrus Farneſius, Bonifacius Vrbeuetanus, Henricus Feſſa, uiri nobiles, & armis exercitati ſubſequantur imperat. Huius profectionis fama cum celerrime Picenum & Flaminiam permanaſſet; multi ex tyrannis per occultas legationes, aut litteras pacem, alij alijs conditionibus, ab Aegidio petierunt. Quorum duo maxime opulenti Rodulphus Camerinas, & Iſmeducius Seuerinas, etiam ſi ſocietatem inierant cum Malateſtis, metu tamen perterriti indubitati periculi de deditione occultum miſerunt nuncium. Cum Camerino Blaſcus appropinquaret, Rodulphus, Io. fratre longius præmiſſo, ipſe ad duo millia paſſuum obuiam progreditur, atq́ in urbem eum cũ exercitu introducit: ipſumq́ cum oppidis, ac caſtellis ſubiacẽtibus eius poteſtati permittit.

PAVLO POST, Gentilis quoq́ Molianus Blaſcum Fernandum cum exercitu Firmum admiſit, eiq́ oppidum tradidit: Arce tamen in aduentum Aegidij ſibi reſeruata. His rebus geſtis, nec dum tamen Auenioni nunciatis, allatæ ſunt a Pontifice litteræ, ne Aegidius ab Vmbria promoueret, quo minus Io. Vicus, cæteriq́ eius regionis tyranni, inuitante occaſione, rebus nouis ſtuderent. Quamobrem conſulenti Blaſco per literas an Malateſtas iam bello laceſſendos cenſeret, Aegidius reſpondit. Abſtineret à bello in uigeſimum diem, tantiſper uidelicet, dum de Pontificis uoluntate quicquam certius afferretur. Inter hanc ſollicitudinem, qua Aegidius nimium angebatur, ut qui ampliſſimam & exploratam uictoriam emanibus emittere iuberetur; ſuperuenere litteræ ab eodem Pontifice, qui rerum in Piceno geſtarum certior iam factus fuerat: quibus litteris, laudato conſilio Aegidij, & Blaſci uirtute, ut pergeret bellum Malateſtis inferre, hortabatur: daret modo operam, ne Vmbria interea in diſcrimen traheretur. Qua re delectatus Aegidius Blaſcum Fernandum per litteras mouet, uti oppida inuadat agri Firmiani, quæ occupata erant à Malateſtis. Ille nihil moratus, & de tertia uigilia Firmum egreſſus in

Phalaronem oppidum contendit, & primo impetu tradito ſimul & expugnato potitur. Sancti quoque Angeli caſtellum deinde ſimilimodo recepit. Motus etiam, id oppidi nomen eſt, eiecto præſidio ſibi impoſito a Malateſta, deditionem fecit. Tria præterea oppida, quæ ab Ancona non longe abſunt, a Malateſtis deficientia in Blaſci poteſtatem peruenere. Interea Aegidius profecturus in Picenum, ſic Vmbriæ ſtatum conſtituit. Iordanem & Angelum quæſtorem, quorum in populo Viterbienſi ſumma erat gratia, ei potiſſimum ciuitati præficit, ſed & totius Vmbriæ, Latijque curam & gubernationem iniungit. His quadringentos equites, pedites ducentos, attribuit. Arci Mõtis Faliſcorum, Ioannem Vrbeuetanum præeſſe iubet. In arce Tuſcanellæ ueterem probatæ fidei præſidem confirmat, cum militum ſupplemento. Ioannem Albertum Florentinum cum centum equitibus & peditum pari numero in Vrbeuæteri cuſtodis loco relinquit. Et ne eſſet interea, qui aliorum animos ad rebellionem ſollicitare poſſet, per honoris & amicitiæ ſpeciem proficiſcens iubet, nobiliſſimum quemque ſe in bellum ſubſequi. Vt autem Ioannem Vicum, ſi minus fides data, at certe cara pignora in officio continerent. Franciſcum eius filium uiginti equitibus præpoſitum ſecum adducit, relicto fratre, qui datus erat obſes, in arce Montis Faliſcorum. Fulgineum modo peruenerat Aegidius, & ſe, cum reliquo exercitu coniunxerat, cum Epiſcopus Vicentinus, & Senitius Comes Palatinus a Carolo quarto legati adſunt, uti Romam ueniret, impoſiturus ex more coronam auream Imperatoris capiti: qui ad compeſcendam Ludouici Bauari inſolentiam, authore Clemente ſexto P. M. creatus erat. Qua de re non erit hoc in loco ab inſtituto noſtro alienum, pauca uerba facere, quoniam & in ſuperioribus de Ludouico Bauaro facta eſt mentio, fiet in ſequentibus de Carolo.

MORTVO Henrico Imperatore, magna fuit inter electores Imperatoris controuerſia, quibuſdam Federico Auſtriæ, aliis Ludouico Bauariæ ducibus ſuffragantibus. In tanta

igitur electorum diſſenſione, candidati ipſi concurrunt ad arma: qua in pugna, cum Ludouici res ſuperior fuiſſet, maiore exercitu confecto, inuito Io. xxii. qui tunc erat Pontifex maximus, in Italiam irruere parat: ius fore ratus quidquid per uiolentiam rapuiſſet. Primum ergo accepta, ex more, corona ferrea Mediolani, cui ciuitati Vice comites, tunc temporis, auxilio eius imperabant, Romam peruenit. Cui duo ex nobilitate Romana, Stephanus Columna, & Nicolaus comes tunc moderabātur: qui magiſtratus, Vicarij Imperatoris Romani nuncupabantur. Abſente itaq; collega, ab Stephano corona aurea inſignitus eſt ad edes Laterani, iubente clero P. Q. R. Tunc uero magna ſumpta audatia, per contemptum, non hominum, ſed dei etiam immortalis, antipapam creat, in æmulationem Ioannis xxii. quendam Petrum Corbarienſem ordinis minorum, humili loco natum, non indoctum illum quidem, nec ignauum: ſed ſceleſtum, & nefarium hominem: & qui contra iura diuina huanaq;, reclamante uxore, religionem, quam peſſime prophanaret, profeſſus fuerat. ſed relictus Piſis; abeunte Ludouico in Germaniam; capitur a Bonifacio comite Piſano, & Auenionem perductus, & Pntifici traditus, in carcere miſerrimè obijt. Ludouicus autem ipſe; qui nullam occaſionem prætermittens, omnes ſuas cogitationes in Pontificis maximi, & rei eccleſiaſticæ perniciem conferebat; multos tyrannos in ciuitatibus eccleſiaſticis, aut ueteres confirmauit, aut denuò præpoſuit. Cujus hominis impietatem non ferens Clemens ſextus; qui fuit tertius à Ioanne uigeſimo ſecundo; author fit, uti Carolus, Ioannis Regis Vngarie filius, deſignaretur Cæſar: qui uirtute & opibus ſuis, Ludouici conatibus obſtaret. Is igitur legationem ad Aegidium mittit; cupiens ab ipſo potiſſimū coronari. At ſummus Pontifex; ne Aegidius, cum incommodo rei eccleſiaſticæ, a tantis negotijs auocaretur; tres Cardinales cum poteſtate, eo nomine miſerat: qui paulopoſt, Carolum cōſecuti, peruenere urbem, ipſumq; authoritate Apoſtolica coronauerunt. Ea igitur res Aegidio iam antea cognita, pro reſponſo legationis fuit. Cumq; nunciaretur Carolus Senas appropinquare,

propinquare, Aegidius officij gratia, ſimul ſi poſſet ab eo quid quam auxilij impetrare obuiam procedit. A quo liberaliter indulgenterque exceptus; cum ducentum equites auxiliares obtinuiſſet; Fulgineum unde uenerat redijt.

PAVCIS ibi diebus traductis, dum finitima quædam oppida reciperet; quorum fuere Nuceria, Gualdum, Cæſarium; Carolus Germaniam regreditur, percuſſo fœdere cum Principe Mediolanenſi: qui cum arma depoſuiſſet, multoſque tum equites, tum pedites dimiſiſſet; Malateſtæ, ac Franciſcus Ordelaſus, cœteriq; eius belli ſocij duo milia equitum, milleque pedites ex illis mercede conduxerunt. Adeoque tyrannorum exercitus auctus eſt, ut præterquam quod multitudine peditũ abundaret, quattuor millium numerum equitatum excedere cõſtaret. Qua occaſione fiduciaque perſuaſus Gentilis molianus, quem antea non tam fides, quam metus in officio continuerat, ab Aegidio defecit, ſeque tyrannis aggregauit: qui coactis uiribus, magnaque ſumpta audacia, non dubitauere ſeſe eccleſiaſtico exercitiui opponere, & ſponte ad pugnam prouocare. Prorſus, ut cum Nicolaus Azaiolus, uir rebus geſtis inſignis & ſumma authoritate grauis, quem uulgo magnum Architriclinum Regis Siciliæ appellabant, conaretur inter utroſque bellum dirimere; Malateſtæ, qui nuper omnibus precibus bellum deprecabantur, tunc uelut explorata uictoria, magno faſtu pacem repudiarent. Quo cognito Aegidius etiam ſi numorum inopia premeretur, qui nimis parcè à Pontifice ſuppeditabantur, ex hauſto, ut ipſe dicebat, ærario, tamen uel proprio ſumptu nouum militem conducere ſtatuit. Et quidem ſatis opportune accidit, ut ſex centi equites, qui Bononiæ præſidij gratia hyemauerant, paulo ante à Principe Mediolanenſi dimiſſi, & conductorem expectantes, in eadem urbe cõmorarentur. His itaque conductis, peditum etiam habito delectu, ſuppleuit quidem exercitum, ſed adhuc hoſtibus numero militum impar, cõnandum ſtatuit, ſi qua ratione hoſtium copiæ poſſent diſtineri. Ipſe igitur ſuas partitur. Maiori parti Alphonſum Toletanum

præficit & in agrum Ariminenſem ducere, omniaq; ferro flamaq; uaſtare imperat. Ille non ſegnius, ac iuſſus fuerat imperata executus, & obuia quæq; populatus, duobus ab urbe millibus caſtrametatus eſt: indeq; crebris incurſionibus agros infeſtabat: nec quenquam urbē ingredi, egrediue patiebatur. Quod cum eſſet tyrannis perlatum, reſq; ad conſilium referretur, omnes in hanc ſententiam iere, primo quoq; tempore ſubueniendum eſſe Ariminenſibus, ſed habendam eſſe rationem, ne interea, reliqua pars exercitus eccleſiaſtici liberè uagaretur, & cæteræ ciuitates in diſcrimen traherētur. Quare placet copias bifariam partiri, ut minor pars finitimis oppidis præſidio eſſet, alteram Galeottus Malateſta in agrum Ariminenſem duceret: urbemq; obſidione ſolueret: nec hoſtibus, ſi popoſciſſent, pugnandi copiam facere, recuſaret. Cognito Aegidius Galeotti diſceſſu, iubet properè cum ſilentio caſtra moueri: & ut ſe reliquo exercitui coniungeret, ſumma celeritate contendit; prorſus, ut non prius hoſtis in agrum Ariminenſem perueniſſet, quàm copiæ eccleſiaſticæ congregarentur. Cum ſe exercitus in mutuum conſpectum dedere, uterq; pugnam capeſcere paratus, inſtruunt, educuntq; acies duces, ſtrenuè ut quidem par eſt credere, ſed quo potiſſimum modo non eſt traditum. Tunc Aegidius cohortandos militum animos oratione, præmiorumq; pollicitationibus accendendos ratus: in hunc maxime modum, aduocata contione, locutus eſt.

IVSTISSIMI pijq; belli, uiri fortes; quod pro rep. eccleſiaſtica, proq; religione chriſtiana, quæ nobis patria longe charior eſſe debet, authore deo Chriſto contra tyrannos, chriſtiani nominis hoſtes, gerimus; bona pars diuina ope, ueſtraq; uirtute nobis confecta eſt. Recepimus Latium, Vmbriā ſubegimus, Aethruſcorum dubios animos in fide ac officio confirmauimus. Nec ſolum cœteri eius tractus tyranni, uobis ſuccubuere: ſed Io. etiam Vici, tyrannorum & potentiſſimi & maxime formidoloſi, opes, ueſtræ uirtuti ceſſerunt. Iam uero uepiiſſimo ſacroq; bello finis imponatur, ut pax ſit rebus, ut eccleſiæ ſta-

tus ueſtra

tus ueſtra opera a perfidorum uiolentia uindicetur, uoſq; ueſtra uirtute digna præmia capiatis, tantum ſupereſt, ut Piceni, Flaminiæq; tyrannos debelletis. Quæ uictoria quam ſit nobis in expedito, numine diuino poſita; ſi eam hodie uirtutem præſtatis, quam ſuperioribus prælijs præſtitiſtis; uel me tacente uobis ſatis exploratum eſſe debet. Mihi, in principio, cum hãc expeditionem comparabam, rei magnitudinẽ reputanti, multi labores hauriendi, aut magna diſcrimina ſubeunda occurrebant. Quippe ſi tyranni muris foſſiſq; contenti, nobis ſigillatim forent expugnandi, longa duraq; obſidionum faſtidia, mala q; animo præſciebam: ſin cum uniuerſis, coactis uiribus, quod magis fore putabam, prælio eſſet decernendum, ueſtræ quidẽ uirtuti, mihi multis magniſq; periculis cognitæ, ſummopere confidebam, ac ſtrenuitate recreabar: anceps tamen fortuna belli, dubiuſq; euentus, indubitatam multitudinem hoſtium animo præcipiente, me anxium habebat. Nunc cum res eò deducta ſit, ut tyranni; qui uniuerſas opes non inutili conſilio contulerant, ſatis gnari haud aliter ſuis uiribus noſtrum exercitum eſſe tollerandum; diuiſis copijs pugnare cogantur; quid tandem, exiſtimandum eſt, niſi Deum Chriſtum, pro cuius eccleſia bellum gerimus, uindicem adeſſe? & ſuorum hoſtium animis tenebras obfudiſſe? ut de regibus Ammoreorum ſacris litteris proditum eſt, quos turbauit dominus a facie iſrael, & cõtriuit plaga magna in Gabaon. Qui cum parte copiarum noſtrarum confligere rati, ſolidum exercitum adeſſe, tunc demũ ſentient, cum ſera pugnæ pœnitentia ſubeunte, non niſi fugæ locus erit: quam tamen pleroſq; eorum non inuitos arreptum ire certum habeo. Nec enim genus belli nobis ignotum eſt, aut hoſtis ignoratur. Cum his eſt uobis milites dimicandum, qui tyrannos exoſi duces, ut hominum fert natura, trahuntur magis ad execrandum bellum, quam ducuntur, nihil magis quã fugere, ſi id impune liceat, parati. Taceo quod ueterani milites, cum tyrone exercitu pugnaturi eſtis, Religioſi & animis ſpiritibuſq; ob honeſtatẽ cauſæ pleni & confirmati, cum ſceleratis, & ſuæ impietatis conſcientia profligatis. Sed, ut intelligatis milites

gatis milites

gatis milites chriſti, quanta animi contentione pugnam capeſſere debeatis, ponite ante oculos quanta rerum momenta diſcrimine hujus certaminis uertantur. Vobis enim hodierno die chriſtus eccleſiam ſuam, ſibi ſuo, & innumerabilium martyrum ſanguine partam committit, ut eam ueſtra uirtute è nefariorum hominum, impiorumque latronum manibus aſſeratis; qui ſi ſuperiores, quod abominor, euaſiſſent, fruſtra, credite mihi, ſuperioribus prælijs uiciſſetis. Siquidem cum inexplebilem ſitim noſtro piorumque ſanguine ſatiaſſent; erectis ſceleris ſocijs, qui ueſtra uirtute iacent; non dubium eſt, quin eccleſiam, ac religionem chriſtianam, ipſorum ſcelere labefactatam funditus eſſent euerſuri. At ſi uicti erunt; ut erunt (noui enim ueſtram uirtutem, & præſens numen adeſſe ſentio) laceratam eccleſiam reficietis; captiuam in libertatem aſſeretis; & chriſtianam religionem ultimum diſcrimen adeuntem, priſtinæ dignitati reſtituetis. Cum deo ergo bene iuuante uiri fortes arma capite, ueſtri laboris certiſſima præmia capturi: quibus enim hoc ſacratiſſimo prælio oppetere continget, hi paratos habebunt angelos dei, qui ipſius militum beatas animas cum glorioſis martyrij coronis excipient: qui uero pugnæ uictores ſuperfuerint, pro ſuis quidem quiſque facinoribus editis, quæ latere minime poſſunt, digna præmia reportabit: omnibus tamen, ſine diſcrimine, pro hac uictoria duplex militiæ polliceor ſtipendium. Sed nec Galeottus Malateſta in cohortandis militibus ſibi defuit; quem huiuſcemodi habuiſſe orationē accepimus:

CAPTATAM iam pridem nobis facultatem milites cum hoſte aperto marte decernendi, en ultro hodie neſcio quæ bona fortuna attulit non ſpectantibus. Video enim hoſtes educta acie, pugnam capeſſere paratos: quam cum diu, nobis poſcentibus, iunctis uiribus ſuis, totoque exercitu turpiter detrectauerint; certum habeo, nunc partitis copijs, neceſſitatis non animorum hoc eſſe conſilium. Atque equidem mea ſententia inſtitutum ducis, ſi militum animos haberet conſentientes,

non eſſet

non eſſet admodum improbandum, qui cum locus effugij minus adeſſe intelligat, quo ſe tutò poſſit recipere, mauult ſuum exercitum quantulacunq; ſpe præter ignominiam uinci, quam inter fugam & trepidationem turpiter occidi: ſed parum animaduertit, quo genere militum, & contra quos difficillimam pugnam ſit initurus. Opponere molitur mercenarios milites; milites autem, imo uero latronum colluuiem, qui nulla gloria accenſi, nulla, præterquam prædæ, aut mercedis ſpe ducti bellum gerunt, qui cum neq; pro ſua dignitate, nec pro libertate patria dimicare cogantur, deſerunt potius ſigna, quàm niſi exploratam habuerint uictoriam, ullum martis diſcrimen ſuſtinere inducant animos; hoc genus, inquam, militum educit in aciem contra uos, quibus utinam pro gloria tantum & decore, non etiam pro opibus, pro libertate, pro ſalute ante mœnia ueſtra eſſet dimicandum. Nec .n. timeo, ne nobis, qui ueſtræ libertatis duces ſumus, fraudi, aut uobis errori ſit, quod in noſtram inuidiam callida improbitate excogitauit, iactatq; uerſutus hoſtis, dum nobis tyrannidis nomen obiectat; qui uobis uolentibus, atq; adeo magno conſenſu petentibus, ueſtrarum ciuitatum patrocinium, contra improborum hominum auaritiam, notaſq; fraudes ſuſcepimus, contra eorum dolos, & compilationes: quos religionis; quam omni turpitudine profanant, ſpecioſo nomine, ſuas ſordes & ſcelera prætexentes, non pudet, honeſtis uiris, ac ſuæ libidini obſiſtentibus tyrannidis, quam ipſi affectant, exercentq;, nomine inuidiam facere, & uanis execrationibus deteſtari. Quaſi deum immortalem, quem nos ſanctius ac religioſius reueremur, colimuſq;, ſuis ſordibus ac criminibus conſentientem, & conſpirantem habeant & non potius iratum, quod uideat, ſuam religionem & eccleſiam, quæ ſanctimonia, frugalitate, terreni imperij opumq; deſpectu, exemplo Chriſti ac beati Petri tuenda erat, in ambitionem & auaritiam conuerſam ſcelere eorum, quibus commiſſa eſſe uidetur; qui ſacerdotia, uirtutum olim & ſanctitatis non tam præmia, quam exercitamenta, nunc ab ipſis in mercaturæ formam coacta, quo carius emunt, eo turpius ad

cōgerendam pecuniam abutuntur. Et ſi quis imperatam pecuniam pendere renuerit, aut ipſorum libidini parere juſſus (ut eſt hoc genus hominum imperioſum) minus obtemperauerit, hunc protinus ſacris interdicunt; horrendis deuotionibus deteſtantur; quibus ignauos homines & ſuperſticioſas mullercu las, deterreri compererunt, idem cum erga uiros fortes, prudenteſq́, nec ignaros quam uana ſint iſta territamenta, niſi iuſtiſſima ſint, intellexerunt, terras mariaq́ miſcent, & non tam marte quam pluto agitante bellum inferunt: ſcilicet, ut beatum Petrum, cuius clauibus ſe imperare iactant, imitentur: qui in ſuæ poſteritatis exemplum, piſcatorium inſtrumentum, quo ſolo ſuam paupertatem tolerabat, iubente Chriſto, abiecit: ut doceret, præter uirtutem & religionem, omnes res humanas futuro Chriſti uicario, non modo non eſſe appetendas, ſed etiam abijciendas. Atq́ equidem horum & habendi, & dominandi inexplebilem auiditatem utcunq́ tolerandam eſſe cenſerem, ſi ullum modum ſeruare ſcirent. Atq́ adeo legatos, præ hac noſtra modeſtia, ſæpe ad eos de pace miſimus multa de jure noſtro, multa etiam de libertate remittentes: ea offerentes annua tributa, quibus, ſi ſcirent auariciæ temperare, ſatis ſuperq́ debuerunt eſſe contenti. Sed dij immortales, quo faſtu, qua inſolentia reſpondêre? Deditionem ſine conditione uolumus. Cedite patria, relinquite opes, manus date, miſericordiam ſupplices implorate, noſtrum ſit in captiuos ſummū jus, noſtra ſit ſumma in dedititios necis juxta, & uitæ poteſtas. Quid turpius ærata mancipia ab importuniſſimis dominis audire? quid grauius expectare ſolent? Ita cum ſit aut pugnandū, aut miſere ſeruiendum, uel mortem fortibus uiris ante ſeruitutem ponendam ſtatuimus. Ergo uiri fortes memores ueſtræ libertatis, ſic hodie pugnate, ut memineritis, hujus prælij diſcrimine ueſtra, patriæq́ libertas, opes, ſalus deniq́ uerti. Reputantes qualem uirtutem hodie præſtiteritis, talem impoſterū ſtatum, fortunamq́ uos, ac ciuitates ueſtras habiturum.

SIC utrinq; accenſis militibus, committendi prælium ſignũ datur. Magno impetu initur certamen, diuq; peruicaciter ancipiti uictoria pugnatum eſt: donec Galeottus, ut laborantibus ſuis ſubueniret, admiſſo equo, in hoſtes irruens & ab his fortiſſime exceptus, uulnerato letaliter equo proſternitur, capiturq;. Quod, cum eſſet paſſim diuulgatum, fecit, ut eccleſiaſtici pro uictoribus eſſent, hoſtes pro uictis: qui metu diſſipati fugam capeſſunt. Eccleſiaſtici, fugientes conſectati, magnas ſtrages ediderunt. Quo in prælio Blaſci Fernandi militis ſimul, & ducis munera exequentis, uirtus, & ſtrenuitas ſummopere emicuit, dum hoſtem repellit, laborantibus ſuis ſubuenit, & opportuna appellatione milites cohortatur. Nec minor fuit in Rodulpho Camerinate nec induſtria, nec animi promptitudo. Quin & Alphonſus Toletanus & Carolus Aduadula præcipuã eo die laudem meruere. Nanq; Aegidius ipſe non pugnando, ſed imperando uincebat, & inſtructa acie, magis ſuam cenſebat decere dignitatem, deum immortalem interea cunctis precibus obteſtari, ut res fœliciter eueniret, quam ut ipſe inter tela uerſaretur. Hac parta uictoria: pleraq; omnia oppida, quæ circum Ariminum ſita ſunt, partim facile expugnata, partim ſpõtanea deditione in Aegidij poteſtatem peruenere. Inter quæ Aeſim urbem expugnauit Blaſcus, Maceratam Fedus tradidit ſponte, qui ei hactenus imperitauerat: quem oppidanis petentibus, Aegidius eidem oppido præfecit.

AT Galeottus Malateſta, quem à militibus captum fuiſſe demonſtrauimus, adhuc in eorum poteſtate permanebat. Nec, ut eum traderent Aegidio ulla rattione adduci poterant, donec ſibi, ut promiſſum erat, duplex ſtipendium, quæ ſumma erat .xl. M. ducatorum, exolueretur. Non quod de præſtãdis pollicitis dubitarent, ſed impatientes moræ, ne ſolutio in longum traheretur uerebantur: pleriſq; .n. nota erat Aegidij indigentia, quem ſuperiore ſolutione decem milia ducatorum de ſuo erogaſſe conſtabat. Quæ res cum Aegidio ſuam authoritatem minuere uideretur, in hæc pacta deſcendit; ut milites

apud Rodulphum Camerinatem in uigeſimum diem deponerent Galeottum, haberentq́ obſides pro eo Blaſcum Fernandum Vngarum Saxoferratum, Ioannem Albertum, Albertatium Ricaſulum: quibus militibus, ſi citra præſtitutum diem ſatisfactum eſſet, traderetur Galeottus Aegidio, ſin aliter, redderetur ipſis, eſſetq́ eorum in captiuum ſummum ius ſummaq́ poteſtas. Ergo Aegidius, omni cura in conquirendam pecuniam conuerſa, a Peruſinis octo millia ducatorum mutuatus eſt, ab Eugubienſibus tria. Quæſtorem præterea Florentiam properare iubet, & pecuniam ſibi longo tempore debitam à Florentinis exigere. Ipſe uero quidquid habuit uaſorum aureorum, argentoreumq́, & annulorũ Albergotio Fabrienſi uiro id temporis ualde numoſo oppigneraui, accepta pecunia quæ ſummæ deerat: qua militibus numerata Galeottus Eugubium, ubi Aegidius commorabatur, iuſſu eius deportatur, daturq́ cuſtodiæ.

TANTA clade fractus Malateſta, optimum factu eſſe ſtatuit, ad Pontificis Aegidijq́ miſericordiam confugere; & quorum ergã utrunq́ ſummam eſſe gratiam, aut authoritatem intelligeret, horum maxime precibus ad componendam pacem uti. Ergo paucis interiectis diebus, Nicolaus Azaiolus, de quo ſupra mentionem fecimus, a Carolo Cæſare, & Cardinale Hoſtienſi nuncius adeſt cum literis, quibus ab Aegidio magnopere contendunt, uti cum Malateſtis, futuris in poſterum eccleſiæ tributarijs, fidiſſimiſq́ clientibus, fœdus tolerandis conditionibus feriret. Nec uellet antiquam, nobiliſſimãq́ familiam, & ſibi amicitia coniunctam funditus abolere. Nec grauaretur, ſi Malateſta ad ipſum uenire uelet, tutam colloquij facere facultatem: fore eam rem ſibi gratiſſimam, & a dignitate ipſius, commodoq́ rei eccleſiaſticæ minime alienam. In quam ſententiam cũ multa Nicolaus addidiſſet, ab Aegidio impetrat, uti ſua uoluntate, liceat Malateſtæ ad colloquium uenire: qui poſtridie eius diei literis Nicolai accitus adeſt, & introductus ad Aegidium, ad eiuſq́ pedes obuolutus crimen fa

tetur, ad ipſius clementiam confugere, quam nemo unquam fruſtra imploraſſet: erratorum ueniam, & pacem petere. Cuius ſermone interpellato, Nicolaus hoc ait. A te Malateſta petit, clementiſſime Imperator (in quo & Carolo Cæſari, & Cardinali Hoſtienſi nimium gratificaberis) uti ea oppida, quæ in flaminia obtinet, ſibi liceat tua uoluntate retinere: nec id quidem ut domino, ſed ut Pontificis, eccleſiæq; tributario clienti, reliqua omnia ſummi Pōtificis tuæq; poteſtati permittit. Quibus Aegidius reſpondit. De graui re non ſe, ni poſt maturam deliberationem, reſponſurum. Poſtero die cum rem ad conſilium referens, quid Malateſta poſtularet, expoſuiſſet, cæterorum huc congruere ſententiæ: nullas conditiones pacis a Malateſtis eſſe accipiendas, eis ue dicendas. Nam qui nuper tam ſuperbe pacem renuiſſent, neceſſitate eos non pœnitentia ad pacta deſcendere. Non eſſe ambigendum, tanta clade acceptā fractos animis uiribuſq;, omnino ſuis rebus diffidere, ut qui minime ualeant bellum reparare. Vecordis eſſe aſpiranti deeſſe fortunæ. Adhæc tyrannorum fidem cum fortuna cōmutari: quippe quorū nihil interſit, quibus artibus dominentur. Ergo optimum eſſe, Malateſtarum familiam ab eccleſiaſticis finibus exterminare. Ad quod ni occaſio præſens prætermittatur, nihil negocij ſupereſſe. Hæc & pleraq; alia in hanc ſententiam dictu ſatis ſpecioſa iactabantur: quæ tamen Aegidij animum haud ſatis explebant, multa uariaq; ſimul agitantem. Quippe ne Cæſaris animum offenderet, & Cardinalis Hoſtienſis amicitiā paruifacere uideretur metuabat, ſi uterq; tanto ſtudio, pacem fieri, ab ipſo fruſtra contendiſſent. Præterea nunciatum erat Patauinos, Peruſinos, & Mantuanos cum Malateſtis amicitiā coniunxiſſe. Huc accedebat numorum penuria, qui exhauſto Pontificio ærario, ad ducendum bellum minus ſuppetebant. Quod ſi Malateſtæ æque inopia laborarent, at certe difficile fore reputabat, expugnare Ariminum, Anconam urbes muniſſimas, & congeſtis commeatibus abundantes: & quorum oppidanos tyrannis ſtudentes, cum ipſi eccleſiaſticæ factionis homines e proprijs ſedibus expuliſſent, totis uiribus, priuatiſq;

oppibus

opibus reſtituros, non erat dubitabile : metuentes ſcilicet poſſe, ad ipſos ſimile malum recidere. Nec parum mouebat, quod cæteros tyrannos, qui collatis cum Malateſtis uiribus, ad ſummam belli non parui erant momenti, horum opibus deſtitutos infirmos fore, certum erat. His igitur perſuaſus, ſimulq; ne tantis precibus, rem honeſtam denegare uideretur, pacem cũ Malateſtis faciendam ſtatuit : ſed quoniam de ea re conſulendus erat Pontifex, quanquam à ſe diſſenſurum non uerebatur, duorum menſium concedit inducias. Quarum tertius agebatur dies, cum a Pontifice, non alienas à uoluntate Aegidij, literas Petrus Epiſcopus Tiraſonenſis defert : quarum hoc fuit exemplum.

IN eam ſumus inopiam redacti, adeoq; ærarium exhauſtum eſt, ut minime ducendo bello ſufficiamus : quum etiam, ut tamdiu ſuffecerimus tuæ, magna ex parte, prudentiæ, atq; induſtriæ ferimus acceptum : proinde bello Italico finem aliquãdo imponere cenſemus : quod etiam ſi rebus tuis geſtis comparatum, breue admodum poſſit uideri, nobis tamen qui ſumma inopia premimur longum eſt : ſed nec finiendi deeſt occaſio. Malateſtæ omnibus precibus bellum à nobis deprecantur. Pacem cum his facito ; quibus conditionibus, modo Ancona urbe cedant, nihil præſcribimus. Tu quid rei eccleſiaſticæ expediat, quidq; à noſtra dignitate non abhorreat, ut ſoles, diſpicies. Galeottus, quem captiuum ducis, redimat cenſemus libertatem medietate ſtipendij militibus duplicati. Pace facta cum Malateſtis, cætera tuæ uirtuti, ac prudentiæ inexpedito erunt. Ac cæteris quidem tyrannis, qui ſupplices pacem orauerint, æquiorem te præbeas licebit : Gentili Moliano, ut ſit non inultæ perfidiæ, atq; inconſtantiæ exemplum, nullas conditiones pacis, niſi ut finibus eccleſiaſticis omnino cedat, dicas. Finito Bello, illa tibi proxima cura ſit, uti urbibus oppidiſq; uiros & prudentes, & probatæ fidei præficias : poſtremo ut arces muroſq; dirutos reficiendos cures. Hæc ubi feceris ad nos uenire properato, tua opera atq; conſilio indigentes. His

literis lectis, quæ modo pacem morabantur, pax his condi-
tionibus facta eſt. Vt Malateſtæ, Ariminum, Fanum, Piſaurũ,
Forumſempronij, in decem duntaxat annos retinerent, ſingu
liſq; ſena millia ducatorum Pontifici duabus penſionibus, viii.
Calen. Ianu. & iii. Calen. Iulias, tribuerent. Reliqua omnia
oppida Flaminiæ, Piceni, Maſſæ Trebariæ, Sanctæ Agathæ,
quidquid deniq; præterea ditionis eccleſiaſticæ occupaſſent,
reſtituerent. Quod ſi qua ciuitas earum in eccleſiam interim
rebellaſſet, Malateſtæ centum equitum auxilio eccleſiaſticos
tribus menſibus iuuare tenerentur, & ad præſens tres itidem
menſes eodem equitum numero auxiliarentur. Galeottus ad
hæc, cum triginta millia ducatorum exoluiſſet, tum demum
liber eſſet. Has conditiones pacis ſic conſtitutas, & ſanctiſſimo
iureiurando firmatas, ubi Epiſcopus Tiraſonenſis & Alberta-
tius Ricaſulus ad Pontificem detuliſſent, non modo ipſe ratas
habuit, ſed Aegidij conſilium in pace facienda, nihilo ſe mino
ris, quam uirtutem in bello gerendo facere, non ſemel in con
cilio Cardinalium profeſſus eſt.

FINITO bello cum Malateſtis, oppidiſq; ab ipſis rece-
ptis, Aegidius optimum factu fore ſtatuit, copias partiri:
ut uno tempore pluribus tyrannis, haud breui abiunctis inter
uallo, bellum inferretur, quos non putabat prælio dimicatu-
ros, ut qui per ſe infirmiores eſſent, ſed urbibus contentos,
muris ſe, & uallo à uiolentia tutaturos. Ergo cum res non uno
impetu, ſed agrorum populationibus, obſidioneq; gerenda ui
deretur, copias in tres partes diſtribuit: uni Blaſcum Fernan-
dum præfecit, & contra Gentilem molianum mittit: alteram
Alphonſum Toletanum in fines Cæſenatium inducere iubet,
eosq; uaſtare, & urbi infeſtum adeſſe; tertiæ Bonifatium Vr-
beuetanum præeſſe placet. Et quia ſummus Pontifex, qui in
extinguibili odio in Ioannem Vicum ardebat, multis ſæpe li-
teris Aegidium commouerat, uti eum Corneto, cui ab ipſo
fuerat præfectus, expellendũ curaret, Bonifacio imperat, Cor
netum proficiſcatur, & quidquid Pontifex iuſſerit in Ioannem

Vicum,

Vicum, exequatur. Se uero his rebus, quas Ioanni Vico fide data conceſſiſſet, hominem expoliandi nequaquam authorem, quod ſæpe teſtatus eſſet, futurum. At Blaſcus nulla interpoſita mora, in agrum Firminianum rapit agmen, quem cum decem continuis diebus populatus eſſet, diſpoſitis machinis, cœpit magno impetu urbem impugnare: cuius murum cum partim deieciſſet, cæterum propugnatoribus nudaſſet, iubet milites, qua murus patebat, ingredi: & qua facilior uidebatur aſcenſus, ſcalis conſcendere. Illi nihil ſibi reliqui ad celeritatem facientes, imperata faciunt: quos cum uidiſſent oppidani intra urbem admiſſos, eccleſiam una uoce ſæpius conclamant. At præſidium nihilo ſegnius intra urbem redintegrato prælio fortiſſime repugnat, & in tertiam horam certamen trahit: ſed tandem uicti hoſtes in arcem confugiunt: quam cum Blaſcus duodecimo iam die obſideret, Gentilis expes uictoriæ, deſperatoq; auxilio, cum ne fugæ quidem locus eſſet, ſe ſuoſq; dedit, & Blaſci miſericordiæ permittit. A quo non modo ſeruatus eſt incolumis, ſed ipſo deprecatore impunitatem ab Aegidio impetrauit. Qui cum nũciata uictoria, ac deditione Firmũ perueniſſet, ut erat ſingularis in dedititios clementiæ, iuſſum modo finibus eccleſiaſticis excedere Gentilem, munuſculis etiã & uiatico proſecutus eſt. Huius urbis muros dirutos refici ſtatim iubet Aegidius; arcemq; reparari, quæ non mediocriter tormentorum ictibus concuſſa fuerat. Cum ſtatui ciuitatis huius proſpexiſſet, Blaſcum qui imperata adminiſtraret cum deſtinato præſidio reliquit, ipſe uero Anconam ire contendit. Interea Alphonſus Toletanus fines Ceſenates populatus, Sanctũ Archangelum, & Sauignanum haud ignobilia oppida receperat.

PAVLO poſt Aegidio ab exploratoribus, quos occulte per omnes tyrannorum urbes diſpoſuerat, nunciatur, Bernardinum Poletanum, quem Rauennam obtinuiſſe demõſtrauimus, audita uictoria de tantis tyrannis, maximo metu trepidare, ac proinde poſſe facile ad deditionẽ compelli. Ergo Pa

triarcham Aquilegienſem cum exercitu Rauennam proficiſci iubet, portis urbis inſiſtere, ac omni ratione tyranno metum iniicere. Qui cum ſtrenue imperata adminiſtraſſet, tyrannus deditionem facere parat: qui hac duntaxat excepta conditione, ne urbe pelleretur, magnam uim auri in præſentia dare profitetur: & dum cæteri tyranni pacarentur, centum quinquaginta equitibus eccleſiaſticos iuuare. Qua de re conſultus Aegidius conditiones accepit non grauate: quibus firmatis Rauēna recepta eſt, & Ceruia, quæ eidem tyranno ſubiacebat.

AT Franciſcus Ordelaphius & Ioannes Manfredus, quorum hunc Fauentiæ, illum Foriliuij, & Cæſenæ tyrannos eſſe, ſupra demonſtrauimus, reliquum bellum ſibi potiſſimum impendere intelligentes, milites undiq; omni ſtudio conquirunt, & auxilia ſummis precibus implorant. Itaq; ſocietatem illam Germanorum, de qua ſupra mentionem fecimus, cum duce Laudino magna mercede conducere nituntur: quod cum minus proceſſiſſet, magno precio eos adducunt, ut Picenum incurſionibus prædarentur: eo ſcilicet conſilio, ut eccleſiaſtici a Flaminia auerterentur. & ad Regem Pannoniæ, & ad Barnabouem, eiuſq; fratrem, qui in principatu Mediolanenſi Ioanni Archiepiſcopo inde mortuo ſucceſſerant, ſubſidia comprecatum mittunt. Quibus rebus cognitis, Aegidius Pontificem per literas de ſtatu rei certiorem facit: hortaturq;, uti primo quoq; tempore Regem Pannoniæ & Principes Mediolanenſes dimiſſis literis roget, obteſteturq;, ne improbis tyrannis, & eccleſiæ Chriſtiq; hoſtibus præſtent auxilium. Porro ipſe diſperſas copias cogit, & relictis Alfonſo Toletano centum equitibus & ducentis peditibus, cætero exercitui Blaſcum Fernandum præfecit, iubetq; in Aprucium accelerare, & Germanos, qui tranſitum in Picenum parabant itinere prohibere. Is, cum eo magnis itineribus contendiſſet, opportuno loco caſtrametatus, ſe Germanis opponit: qui cum, ne tunc quidem incœpto deſiſtere, animos inducerent, ſed ulterius progredi, coactis uiribus pararent. Blaſcus prælio ſtatim decernere, niſi

quod ſine imperio Aegidij non licebat, ex uſu rei putabat. At Aegidius factus ab eo ſui ex primorum exercitus cōſilij certior literis, conſultuſq; reſpondit. Abſtineret prorſus a pugna, ſed occupatis ſoperioribus locis, Germanos ſua præſentia deterreret, & factis pro re & tempore incurſionibus, longius uagari ne pateretur. Neq; enim cum his eſſe in ancipitem pugnam, niſi neceſſario deſcendendum, qui ſi ſuperentur, uictorem nullū, aut certe minimum emolumentum ſit conſecuturum, ſin uictores euaſerint, maximam iacturam ſint illaturi. At qui ſi germanos deuicerimus, ulciſcemur quidem flagitioſos homines: ſed poſt cruentam uictoriam, exercitu noſtro (quod euenire neceſſe eſt) minuto, quæ oppida? quos populos propterea eccleſiæ, quo nomine bellum gerimus, recipiemus? Nam ſi ab ipſis uicti eſſemus, timendum eſſet, ne ſumptis ex infirmitate noſtra, & ſpiritu & uiribus, iacentes tyranni excitarentur, & longo labore parta, momento temporis amitterentur. Se tamen ſupplementum miſſurum conſcribit, ut aucto exercitu multitudinis terrore hoſtem auertat, aut ſi pugnare fuerit neceſſe, non ſit uictoria dubitabilis. Tunc euocari præſidia iubet, ſuperioribus diebus per oppida diſpoſita: paucis admodum ad arcium cuſtodiam relictis, quæ celerrime ad Blaſcum peruenere: ſimulq; legatos ad Germanos mittit, conqueſtum de fœdere uiolato, quod ſecum percuſſiſſent: quibus mandat, minas precibus addant, & omni ratione nitantur, ab eo conſilio deterrere. Interea Franciſcus Ordelaphus arrepta occaſione, quod uidebat Flaminiam eccleſiaſtico milite uacuam, cœpit eccleſiaſtica oppida crebris incurſionibus infeſtare. Quo intellecto Aegidius iubet Alphonſum Toletanum cum coacta undecunq; manu tyranni uiolentiam compeſcere: Malateſtis ſcribit, pacta ſubſidia ſuppeditent: ad cuius imperatum Galeottus cum centum æquitibus mittitur: qui cum ad Alphonſum perueniſſet, alia oppida circum uagari & eis præſidio eſſe iubetur. Ipſe uero Quilianum contendit, quippe cui oppido maius periculum a Franciſco Ordelaphio imminere cōſtabat. At Franciſcus deſpecta etiam tunc paucitate, non contentus incurſionibus cœpit Quilianum

pit Quilianum oppugnare: illi uero eruptione facta inopinantes adorti turbant, cædunt & infugam conijciunt. Franciſcus cum his qui ſtragi ſuperfuere ſe in Forumliuij recepit.

HAC parta uictoria, manuq́ non contemnenda coacta, Galeottus ſe, cum Alphonſo Toletano coniunxit, & cōmuni ſententia placet Modianam, quod oppidum Franciſco ſubiacebat, oppugnare, cum a primoribus Montis Velij, oppido id nomen eſt, conditio offertur Alphonſo, ſi octingenti ducati ſibi conferantur, oppidum ſeſe ipſi craditoros. Simul igitur & de oppugnando Modianam, & de emendo Monte Velio ad Aegidium referre, ſatius eſt uiſum. Qui reſpondit nec eſſe tempus conterendum in oppugnatione oppiduli, quod in Foroliuij poſſet expugnari, nec in uenalis oppidi emptionē pecuniam profundendam, quippe oppida pecunia facile parta, facile pecunia amitti ſolere. Eam curam deponerent, & relicto Galeotto cum parte confectæ manus ad præſidium partorum oppidorum, Alphonſus cum reliquis militibus ad Blaſcum properaret. Quod eo conſilio fieri uoluit Aegidius, quo ſupra euo caſſe præſidia diximus, cum inter ipſum & Germanos de conditionibus pacis parum conueniret. Nam ſocietas, perditorū hominum colluuie creſcebat in dies, & tyrannorum ſtudijs efferebatur. Sed tandem aucto eccleſiaſtico exercitu, in hæc pacta Aegidio petente deſcenderunt, ut ipſe quinq́ millia ducatorum Germanis numeraret: illi uero citra duodecimum diem fines eccleſiaſticos, temperantes a maleficio excederent: nec ante ſex menſes cuipiam ex hoſtibus eccleſiæ quacunque ratione auxilio eſſent: ac de fœdere non uiolando, depoſitis decem ducatorum millibus, adiuratuſq́ Comes Laudinus caueret. Quibus ita conſtitutis, Germani flaminiam uerſus proficiſcuntur, præcedente cum ſexcentis equitibus Perucio Pepo, ſubſequenti Alphonſo cum cætero eccleſiaſtico exercitu, qui ipſos ab iniuria & maleficio prohiberent, donec finibus eccleſiaſticis exceſſiſſent. Quo in itinere Comes Laudinus cū Alphonſo colloquutus profitetur, ſi æqua offeratur conditio eccleſiaſtica ſti

pendia mereri. Quod cum eſſet Aegidio delatum, non cenſuit flagitioſo & notæ perfidiæ homini habere fidem.

EA cura Aegidius ſolutus, totum bellum in Ioannem Manfredum conuertit: & quia Blaſcus Fernandus Firmum redire, atq; ea loca tutari iuſſus fuerat, Alphonſus Epiſcopus cũ exercitu ad oppugnandam Fauentiam mittitur. Ille uero, adiunctis ſibi cum milite auxiliari Galeotto Malateſta & Bernardino poletano, Fauentinum agrum populatus, oppido infeſtus adeſt. At Ioannes Manfredus, qui nec animo defecerat, & numero militum abundabat, indignum duxit, in proſpectu urbis agros ab hoſte ſe uidente agi ferriq;, & oppidum iam prope obſidione cingi: ſe uero, uelut muris tantum fidentem, intra mœnia contineri. Ergo milites hortatus aciem educit, & eccleſiaſticis pugnæ poteſtatem facit. Alphonſus uero hoſtem extra mœnia conſpicatus, paratum prælio decernere, uix oculis habita fide, ſuos & ipſe hortatus, partarum uictoriarũ, & priſtinæ ipſorum uirtutis admonens, in hoſtem fiducia plenus irruit: pugnatumq; eſt diu ſumma contentione, ſed demum hoſtes terga uertere. & ſe in opidum recepere. Quo in prælio nõ paucis eccleſiaſticis, pluribus ex hoſtibus deſideratis, captus eſt inter cæteros uir quidam non obſcuro loco natus, ſed eius nomen non eſt traditum, cuius conſilio maxime uti ſolitum eſſe Ioannem Manfredum conſtabat. Hunc ad ſe Aegidius, nunciata uictoria, adduci iubet: nec hominis conueniendi cuipiam facultatem fieri. Eum uero, qui ipſum cepiſſet, centum ducatis donari. Eo prælio fractus Ioannes Manfredus, ad Epiſcopũ huiuſmodi legationem mittit. Si liceat ſibi, ſaluis opibus priuatis, ab omni publico munere Fauentiæ abdicatum uitam ducere priuatam, opidum ſe Aegidio dediturum. Quam legationem cum ad Aegidium retuliſſet Epiſcopus, hoc ab eo reſponſum tulit. Qui talia retuliſſent, eos putare ſe, per ſpetiem legationis exploratum in caſtra ueniſſe. Eadem .n. Ioannem Manfredum ante illam uictoriam fruſtra contendiſſe. Proinde legatos iuberet quàm primum caſtris excedere. Et ſi qui præterea

uenerint

uenerint, ne pateretur diu commorari: interimq; ſuorum fidelisſimum quenq; eorum lateri adhærere iuberet, qui occulta,& pernicioſa colloquia fieri prohiberet. Ipſe uero Fauentiam oppugnare pergeret. Legatis itaq; re infecta redeuntibus; Epiſcopus cœpit Fauentiam oppugnare. Cuius cum partem muri tormentorum ictibus dirutam conſpexiſſet Ioannes Manfredus, & propè eſſe, ut eccleſiaſtici ſubirent, quibus ipſe cum paucis militibus reſiſtere non poterat: legationem mittit de ſe dedendo, & pacem his conditionibus impetrauit: ut ipſe Fauentiam, & cætera oppida, uicoſq;, & caſtella ditionis eccleſiaſticæ,quæ ab ipſo fuiſſent occupata ſtatim Aegidio traderet: & intra duos menſes proximos, compoſitis rebus ſuis, tota Manfredorum familia nunquam reuerſura,Fauentia, & eius finibus excederet. Interea obſide filio dato,de excedendo intra præſtitutum tempus, caueret: & ad hunc modum Fauentia in Aegidij poteſtatem peruenit.

INTEREA a Iordane præfecto Vmbriæ, & a Bonifatio, quem contra Ioannem Vicum miſſum fuiſſe demonſtrauimus, Aegidio litteræ afferuntur: uaſtato agro Cornetano,atq; obſeſſo oppido,Ioannem Vicum paratum eſſe deditionem facere, niſi admodum iniquæ conditiones dentur: proinde quid agendum eſſet imperaret. Quibus Aegidius reſpondit, ſe uerò illius belli inferendi nunquam authorem extetiſſe, quin diſſuaſorem potius, multo minus igitur gerendi futurum. Proinde Pontificem conſulerent, aut ſi longum uideretur,quod illi gratum fore exiſtimarent, id efficerent. Victo Ioanne Manfredo, & cum familia de oppido eiecto, ne per occaſionem ab officio diſcederet, proxima cura erat, Franciſcum Ordelaphium debellare. His igitur rebus eccleſiaſtico exercitu in flaminia occupato, Gentilis Molianus cum Rogero filio, adiuncto ſibi cum latronum cohorte Guarelino, latrone id temporis famoſiſſimo crebris incurſionibus, aut graſſationibus potius per occaſionẽ factis, cœpit Picenum infeſtare. Quo nuncio commotus Aegidius,partem copiarum contra eos mittit: a qua compræhenſi,

oppida, ſumpto ſupplicio de his, qui tyrannidem affectarant, collaudatiſq; ciuitatibus, quod eorum conatibus obſtitiſſent, omnium populorũ animos in eccleſiã magnopere cõfirmauit.

HIS rebus geſtis Aegidius, qui nullam eccleſiæ iuuandæ occaſionem prætermittebat, totum animum, omneſq; curas ad religionem conuertit: ſi quomodo abolere poſſet nefarium illud ſcelus, quod multum ea tempeſtate uocati Fraticelli inter facinoroſos homines, & credulas fatuaſq; mulierculas per ſpeciem religionis diſſipauerant. Quandoquidem, mortuo miſerrime in uinculis Petro Colutio, quem a Ludouico Bauaro, in æmulationem Ioannis xxij. Pontificis maximi, Antipapam Romæ creatum fuiſſe ſupra demonſtrauimus, non defuere ſceleſti homines, qui Ioannem xxij. eiuſq; ſucceſſores, nec iure, nec ſancte Pontifices factos fuiſſe contenderent; & in contemptũ religionis Chriſtianæ flagitioſam quandam, ſimul & turpiſſimam ſectam excogitarent. Nam conuenientibus in antris, lociſq; abditis, quos in eam turpidinem allexerant, uiris fœminiſq;, qui inter ipſos ſacerdotes habebantur, ut crimen honeſtate prætexerent, diuinas laudes Chriſtiano more præcinebãt: quibus in tempeſta nocte peractis, ſacerdos pro contione quædam præfatus ad confirmandos in nefario errore hominum animos, in eo maxime erat occupatus; colendam eſſe ante omnia charitatem, quam eſſe omnium uirtutũ caput, ſacræ literę teſtarentur. Porro potiſſimum hanc inter homines authore deo conciliari poſſe, ſi Spiritu ſancto inuocato bini, maſculus fœminaq; uenereo complexu iungerentur. Cum ergo quam quiſq; oculis prænotarat, extinctis luminibus uitiaſſet, tunc demum peracta ſacra cenſebantur: quo compreſſu ſi qua concepiſſet, deportari ad ſe partum ſacerdotes iubebant, qui ſolenni more in loco ſacrificijs dicato conuenientes, infantulum ſubiecto igne ad cineres uſq; comburebant, quos urna exceptos, ceu rem ſacram reponebant: cumq; erat aliquis collegio ſacerdotum cooptandus, illis cineribus cum uino epotis initiabatur. Credo ut pœnitentiæ nullus locus relinqueretur, & quẽ

religionis

religionis perſuaſio continere non poſſet, criminis ſaltem ſocietas retineret. Quod ſi Pōtificem eorum Maximum mori cōtigiſſet, ut omnis abeſſet inuidia, & res non humano, ſed diuino conſilio agi uideretur, hic erat indemortuo alterius ſubrogandi ſtatutus modus. Infantem illo flagitio conceptum ad locum ſceleribus deſtinatū iuſſa mater haud inuita deportabat: & ubi uulgo aſtante, ſacerdotes conſederant, tamdiu illum per comprimentes manus in orbem tradebant, donec miſerrimus infans pernecaretur: & cuius in manibus animam exhalaſſet, is Pontifex Maximus diuino numine factus eſſe cenſebatur. Quo in loco admirari ſuccurrit, quo procedat improbitas cordis humani, pudoris ſemel, atqꝫ honeſti fines progreſſa. Tantam ne feritatem in mortales cecidiſſe, ut quemadmodum in homines ſæuirent, non modo peccati, ſed etiam intellectus expertes, excogitaret. Et ſi cæteros nullus humani generis amor tangebat, nulla humanitas a tanta ſæuitia retardabat, non ſaltem matres, uel feras multo iam mitiores imitantes, uiſceribus ſuis peperciſſe: quarum pleraſqꝫ non ſiccis tantum oculis, ſed hilari etiam uultu, filiorum cruciatus, neceſqꝫ ſpectaſſe cōſtat. His ergo, quæ non dubie multorum ſermone aſſerebantur, commotus Aegidius, cupienſqꝫ tanta infamia non modo Chriſtianam religionem, ſed genus etiam humanum uindicare, Neapolim cum exercitu proficiſcitur: qua in regione potiſſimum ea peſtis homines inuaſiſſe nunciabatur. Sed & eo proficiſcendi cauſis, illa quoqꝫ acceſſerat, quod multi uiri principes eius regni in Ioannam Reginam palam coſpirauerant: contra quos cum Regina a Pontifice auxilium imploraſſet, datum eſt Aegidio negotium, uti pacem inter ipſos faceret, gratiamqꝫ reconciliaret. Quo cum perueniſſet, precibus addendo minas facile principes in Reginæ ſententiam traduxit, pacemqꝫ firmauit. Tunc conquiſitis ubiqꝫ Fraticellis (ſic enim ſacerdotes illi nefarij uulgo appellabantur) eorumqꝫ complicibus, factaqꝫ de quibuſdam quæſtione, ac ſocijs proditis, magna turba comprehenditur uirorum mulierumqꝫ: qui omnes ingenti rogo combuſti tanti facinoris pœnas dedere, & præsbyteros qui parum

flagitijs

flagitijs iſtorum obſtitiſſe comperiebantur, dignitatibus ac ſacerdotijs eis abrogatis, muneribus, ſi quibus publice fungebātur, ſe ſe cogebat abdicare.

HIS rebus geſtis, Aegidius, cum in flaminiam iter conuertiſſet, obuios habuit legatos a Ioanne Olegio, Bononiæ id temporis imperitante. Qui cum initio huic urbi a Barnaboue fuiſſet præfectus, quæſita paulopoſt cauſa, Vicecomitis imperata ſpernere cœpit: ac ciuitatem ſuo arbitratu, ſuoq; nomine non tam moderabatur, quàm diripiebat. Hic igitur bello a Barnaboue agitatus, ad Aegidium huiuſmodi legationem mittit. Bononiam ſe cum magno ciuium conſenſu ipſius poteſtati permiſſurũ, modo ſuis militibus ſuperioris temporis mercedem numeraret: quæ ſumma ſatis magna erat: ſeq; uni cuipiam Piceni ciuitati præficeret: quod ſe facere dicebat Barnabouis tyrannidem pertæſum, & Bononienſis ciuitatis miſericordia tactum: quæ multa indigna magnaq; detrimenta auaritia, atq; improbitate Barnabouis ſe inuito perferret: tum etiam adduci ſe religione; & ſtudio quo eccleſiam proſequeretur, ad quã iure Bononiam pertinere non ignorare. Audita legatione Aegidius, ne quid uel cupide, uel iniuſte feciſſe uideretur, non putauit quidquam iniuſſu Pontificis ſibi eſſe conandum. Nam & ſi ſciret, Bononiam eſſe iuris eccleſiaſtici, tamen quo minus repeteretur, obſtabat fœdus non pridem factum inter Clementem ſextum, & Ioannem Archiepiſcopum, ſimul & Principem Mediolanenſem. Cum .n. ſuperioribus diebus Bononia ab eccleſia ad hunc Ioannem defeciſſet, Clemens ſextus, qui tunc rerum potiebatur, miſſo in Italiam oratore, Florentinos, & Maſtinum Scalam in Mediolanenſem concitauit. At mortuo Maſtino, qui Vicecomitum Mediolanenſium conatibus nimium obſtabat, Ioannes, captata amicitia huius filij, qui patrem nomine tenus referebat Canis Grandis appellatus, omnes Gibilinæ factionis homines in Flaminia, & Hetruria cum eo ad ſuam amicitiam, ſocietatemq; traduxit: ac miſſo Barnaboue ex fratre nepote Bononiam, qui cum magno præſidio oppidanos in offi

cio contineret, recipiendæ urbis Pontifici ſpem multum ade‑ mit. Ioannes uero, cum ſucceſſu rerum Florentinos bello perſe‑ qui perrexiſſet; ipſi, adiunctis ſibi Senenſibus, & Aretinis Peru ſiniſq́;, Vicecomitum tamen, eiusq́; ſociorum coactis opibus, & potentiæ minime pares, externa auxilia in Italiam cõuocabant. Quo cognito Põtifex Maximus, qui eius belli ineundi author extiterat, cum parum eſſet in rebus ſpei, atroxq́; bellum immi nere intelligeret, niſi malis ſerpentibus occurreretur, ut Italiæ quieti conſuleret, Vicecomitibus Bononiã in duodecim annos ea lege permittit, ut illi annua tributa duodecim millia duca‑ torum Pontifici penderent. Sic facta eſt pax inter Florentinos, & Vicecomites, & utriuſq́; partis ſocios. Hæc cum Aegidius animo repetiſſet, collaudato Ioanne Olegio, pro ea pietate, cuius ſe in eccleſiam eſſe profiteretur; nulla ſe, reſpondit, man data de rebus Bononienſibus a Pontifice accepiſſe: eam tamen legationem ſe ad Pontificem primo quoq́; tempore relaturum, & quæ imperaſſet adminiſtraturum. His reſponſis redeuntes legatos Aegidius, ſuo more, amplis muneribus proſecutus eſt: protinuſq́; Pontificem literis, nuncioq́; de Io. Olegij uolunta te, & ciuitatis Bononienſis, ſimulq́; de immanitate, & auaritia Barnabouis certiorem facit, & quid fieri uelit, ut ſe doceat, per quirit. Quod cum Pontifex ad cõcilium retuliſſet, multum eſt ſententijs inter patres diſcrepatum. Quidam .n. ſeruare fidem Vicecomitibus cenſebãt, quibus Bononia in duodecim annos permiſſa eſſet: nec longum eſſe peractis iam octo, quatuor expectare: poſt quod tempus, ſine cuiuſpiam perfidiæ nota, & ſine repugnantia ea ciuitas ad eccleſiam eſſet reditura. Cui ſen tentiæ alij adijciebant, Vicecomitum potentiam adeo opibus, & clientelis increuiſſe, ut difficile uideretur, traditum oppi‑ dum poſſe retineri, in quod recipiendum, illos, omnes ſuas, amicorumq́; uires collaturos, non eſſet dubitandum: his acce dere, quod ærarium eccleſiæ adeo ſuperioribus bellis exhauſtũ eſſet, ut huic ducendo, quod diutinum fore uideretur, ſuffe‑ cturum non eſſet. Sed potior apud Pontificem eorum fuit ſen‑ tentia, qui fœdus fœdifrago ſeruare non cenſuerunt. Porro

Vicecomites, præterquam quod primo contra ius faſq; alienã urbem rapuiſſent, poſt inita pacta, in quæ Pontifex, magis neceſſitate, quam conſilio deſcendiſſet: pactum tributum pendere intermiſiſſe, ac idcirco fœdus eum uiolaſſe uideri: quæ cauſæ ſi minus ſubeſſent, tamen Barnabouis tyrannidem, non eſſe ferendam, qui ciuitatem Bononienſem nullo æqui boniq; reſpectu quotidie compilaret. Nam qui putarent oppidum non poſſe retineri, timide eos id temporis eccleſiaſticas uires metiri, parumq; Aegidij, exercitus eccleſiaſtici imperatoris inuicti, uirtutes intelligere, deq; eo nimium ingrate ſentire, quem, contra præpotentes hoſtes, tot ac tantis oppidis ab ipſo nuper expugnatis, non putarent Bononiam aduerſus quãcunq; potentiam, cum fuiſſet admiſſus, tutaturum. Quod uero de numorum indigentia iactarent, poſſe id malum mutuata pecunia, uel oppigneratis alijs oppidis, reſarciri: nihil enim oportere inexpertum relinqui, ut Bononia, Flaminiæ opulentiſſima nobiliſſimaq; ciuitas reciperetur. Quæ recepta, non modo ad imperij Eccleſieſtici uires, ſed multo etiam magis ad opinionẽ, qua maxime poſſent cæteræ ciuitates cõtineri, eſſet adiectura.

CVM hæc itaq; ſententia uiciſſet, Pontifex ad Aegidium ſcribit: ſi Ioãnes Olegius Bononiam ſibi traddere uoluerit, ne recuſet: cumq; eo, ut ſibi ex uſu rei eccleſiaſticæ uiſum fuerit, paciſcatur. Stipendijs uero militaribus, quæ Ioannes Olegius paciſceretur, erogandis, & ſi quid Barnabos mouiſſet, cõducendo nouo militi, queuis oppida oppignerandi poteſtatẽ tribuit. Quibus literis allatis, Aegidius ita pepigit cum Ioanne Olegio, ut inuicem ſuæ poteſtati permittendæ Bononiæ, militibus Ioannis Olegij ſtipendia ipſe perſolueret, atq; illum Firmo præficeret. Omni ergo cura ad conquirendam pecuniam conuerſa, opportune accidit, ut eo potiſſimum tempore triginta ducatorum millia Aegidio ex ſuis uectigalibus, ab Hiſpania portarentur. Quibus numis, & quod potuit, oppignerato inſtrumento congerere, eccleſiæ mutuatis; cum ſtipendia militaria numeraſſet, exercitus eccleſiaſticus duce Gometio Al-

bornotio in urbem admiſſus eſt. Hæc cum eſſent Barnaboui nunciata ægerrimo animo tulit: miſſaq́ legatione, multa de iniuria in ſe ab Aegidio illata conqueſtus, urbem iure ſibi debitam ex pactis a Clemente ſexto cum Ioanne Archiepiſcopo patruo ſuo reddi poſtulat. Quæ niſi impetraſſet, iam tunc graue bellum indicere. Quibus Aegidius reſpondit. Se uero nullā iniuriam in Barnabouem intuliſſe. Nam & ſe Pontificis imperata adminiſtraſſe, & Pontificem ſuo iure imperare potuiſſe: ſi quidem cum multa ipſius crudeliter atq; auare facta in ciuitatem Bononienſem commemoraſſet, quam ob rem imperium abrogandum ei uideretur, perperam ait percuſſa fœdera Barnabouem allegare, quæ totiens ipſe uiolaſſet, multifariam quidē ſed uel eo maxime, quod pacta tributa aliquot annis pendere intermiſiſſet. Quare ſi iure agere uelet, iudices eligerentur, iuris ac legum periti; qui ſi iudicaſſent, Barnabouem iniuriam accepiſſe, Bononiam ei ſe abſq; mora redditurum: ſin aliter, æquo animo contentus eſſet: nec putaret licere ſibi aliena retinere: Pontificem ſua repetere iniquum eſſe. Re igitur permiſſa honeſtorum uirorum, illiuſq; memoriæ iuris periti ſſimorum arbitrio, pronunciatum eſt, Barnabouem iure ab imperio Bononienſi fuiſſe ſubmotum. Ac tunc demum Aegidius Bononiam inuiſere conſtituit; quod ante hac facere, ad ſuæ iuſtitiæ opinionem non putarat intereſſe: ne ſi non expectato iudicio, opidum fuiſſet ingreſſus, adeo rebus Bononienſibus incumbere uideretur, quaſi iure uel iniuria imperium retinere ſtatuiſſet. Appropinquanti cum ſenatu totus ferme populus Bononiēſis, ſummo cum gaudio ſummaq́ gratulatione obuiam procedit: a quibus adeo ſplendide exceptus eſt, ut nihil ad ſummam magnificentiam ea ciuitas reliqui fecerit. Cum ad ædem Petri deductus eſt, Gollinum Gallutium, Iacobum Ramponem, Gerardum Confortum, Albertum Gallutium accintos enſibus, ſolemni more, a Galeotto Malateſta, equites auratos eſſe iubet; ac demum magno cum populi plauſu ad Pontificias ædes deducitur.

PERGRATVM fuit Aegidio officium ſibi præſtitum a Bononienſibus, ex quorum ingenti gaudio & uultu, tyrannorum improbitatem non fuit factu difficile agnoſcere: de quorum adminiſtratione perquirens ita reperiebat, nullam ab his tyrannicam immanitatem fuiſſe prætermiſſam. Nam præter ingentem pecuniam ſæpe imperatam ciuitati, ſingulorum etiam multa bona publicata, inſidiarum, aut alterius criminis cauſis excogitatis; ad hæc ex nobilitate honeſtiſſimum quenq́, & eos præcipue, quorum uirtutes tyrannicæ libidini obſtitutæ uidebantur, in exilium miſſos: & ne quid huic ciuitati malorum abeſſet ex contagione tyrannica, morum etiam noxam non paruam traxiſſe: nec .n. tantum lenonibus, ſcortis, latronibus, iuuentutis corruptoribus refertam eſſe, ſed etiam iniquis fœneratoribus redundare. Tantorum ergo malorum iniquitate laboranti Bononiæ ut ſubueniret, non ſolum innatus æqui honeſtiq́ amor; & miſeræ ciuitatis lachrymæ Aegidium adduxerunt, ſed illud magnopere compulit, quod iam tunc collegiū ſcholaſticorum Hiſpanorū in ea urbe, ob florētiſſimum omniū diſciplinarum gymnaſium, condere cogitabat, quod eſſet ſui nominis inſigne monimentum: occaſionemq́ arripiebat demerendi multis beneficijs populum Bononienſem: ut ſi quando id collegium quapiam difficultate affectum eius patrociniū imploraſſet, ipſius in ſe meritorum memores, ab omni iniuria tutarentur. Omnes igitur, qui iniuria proſcripti, uel in exilium miſſi fuerant, iubet in patriam reuocari. Quorum fuiſſe accepimus Toniolum Paſchalem, Nerium Pilatum, Porinellum Suzolinum, Berturellum Lapum, Guilielmum Pilatum, Beltrandum Guandonem, Ramponem Magardum, Alexium Buellā, Scarabellū Donduciū, Iacobellū Lampaſiū, nobiles omnes, & de patria optime meritos. Bona præterea publicata dominis in integrum præcipit reſtitui. Fœneratores, quicunq́ ſoluendo eſſent, ruſticis etiam aut urbanis prædijs diſtractis, exacta fœnera cogit plene reſtituere, conſtituta exilij pœna, ſi quis in poſterum crimen repetiſſet. Sed quoniam inueterata iam poſſeſſione, aliena reddere pleriq́ grauiſſime ferebant, quidā etiam

in ſummam inopiam redigebantur, ut utriſq; & creditoribus & debitoribus, quoad fieri poſſet, ſatisfaceret, per ſummam liberalitatem magnum numerum pecuniarum de ſuo largitus eſt. Edicitq; tandem, ut ſcortatores, ganeones, ſiccarij, & cæteri id genus homines cuncti oppido eueſtigio cederent, capitis pœna conſtituta, ſiquis deinde repertus eſſet, cuius honeſtæ uitæ ratio non conſtaret.

AD hunc modum reddita ſibi Bononia, receptaq; Aegidij beneficio priſtina dignitate, magno tamen bono carebat, non ſolum ad pulchritudinem, & ornamentum, ſed etiam ad quotidianos uſus neceſſario; nullo ſiquidem fluuio interlabente Bononiam; ſed ne præterfluente quidem proprius paſſuum tribus millibus, aſſiduo diſpendio longius ab urbe oppidanos excedere ad conficiendum frumentum, neceſſe erat. Res non modo grauis, ſed bellum gerentibus minime tuta. Quo animaduerſo Aegidius, ut Bononienſes ſuo beneficio a tanto incommodo liberaret, utq; urbs honeſtior ſimul, & munitior redderetur, partem Reni, qui Bononiam a tertio lapide præterlabitur, magno labore, magniſq; ſuis impenſis per mediam urbem deriuauit. Qui fluuius in plurimos magnoſq; uſus ciuitatis ceſſit: nam molæ aquariæ frequentes intra mœnia ædificatæ piſtrinorum neceſſitatem, & longius excedendi molitionis cauſa incommodom ſubſtulerunt. Machinæ præterea conſtructæ ſunt ad ſecandum mira celeritate materiam ſerra truſatili; quæ, aquæ ui ſurſum deorſumq; agitata, una multorum hominum operas adæquaret. Quo nec minus utile, & maiore etiā admiratione dignum eſt frequens Bononiæ machinamentum ad polienda concinandaq; textui fila ſerica, quo machinamento aquæ impulſu circumacta ſupra quattuor millia fuſorum, interdum miro ordine, & incredibili artificio ſimul uerſantur. Quin ad ſalutem loci plurimum contuliſſe flumen indubitato experimento didicerunt Bononienſes. Nullis .n. fontium riuis urbem diſcurrentibus, putealis tantum aquæ copia, & uſus erat: qua fluuiatilis tanto dulcior eſt, tantoq; ſalubrior, ut huic com-

parata

parata putealis humano potui damnaretur a medicis. Nam ꝙ merces onerarijs cymbis Ferrariam uſq; ſecundo flumine deportentur, reportenturq; aduerſo, cōmune id & Bononiæ, & Ferrariæ emolumentum eſt.

QVIBVS rebus occupatus Aegidius, dum Bononiæ cōmoratur, Barnabo, apud quem iura, quatenus modo conatibus ſubſcriberent, ſancta erant, iniquo animo ferens deijci ſe ab ſpe retinendæ perpetuo opulentiſſimæ ciuitatis, ſpreto arbitrorum iudicio, ad arma recurrit: & quam iure non poterat, bello repetere conſtituit. Sed quia Aegidio in ea commorante, difficile admodum reputabat urbem expugnari, inito cōſilio Anchinum Bongarbum cū exercitu in Picenum mittit: iuſſum ciuitates eccleſiaſticas bello laceſſere, ut hoc irritamento Aegidius a Bononia eliceretur. Anchinus celerius omni opinione in Picenum rapit agmen, a nullo temperans maleficio, ac tria oppida Corialtum, Buſcharetum, Montem nouū oppidanis haud admodum repugnantibus prius ſuæ ditionis fecit, quam plane Aegidio de aduentu eius enunciari potuiſſet. Tātuſq; terror inopinato bello Picentibus incuſſus eſt, ut urbibus contenti uix ſatis ipſarum fiderent muris. Quamobrē epiſtolas ad Aegidium dimittunt timoris & ſollicitudinis plenas, multa etiam uero periculo adijcientes, quæ rumoribus metus affinxerat. Quo nuncio Aegidius accepto, etſi Barnabouis cōſilium uirum prudentiſſimum non lateret, tamen laborantibus ciuitatibus ſubueniendum ratus, cum populum Bononienſem aduocata contione ad fidem, & officium longa oratione cohortatus eſſet, Gometium Albornotium Bononiæ firmo attributo præſidio, iubet præeſſe; ipſe cum reliquo exercitu in Picenū eo conſilio proficiſcitur, ut ſi Barnabos (quod fore non dubitabat) Bononienſibus bellum intuliſſet, liberius cōmodiuſq; poſſet ſuis atq; oppidanis auxilium ſubmittere. Magnis itaq; nocturnis diurniſq; itineribus ad ea oppida, quæ capta nunciabantur, peruenit: cuius aduentu Anchinus perterritus, uel quia ſic fuerat ipſi a Barnaboue imperatum, dum Aegidius in recipiēdis oppidis

dis oppidis, ne hoſtibus; quos bello perſequi inſtituerat, perfugium eſſent, eſt occupatus, comparata fuga, ſilentio noctis aufugit. Aegidius uero oppidis ſine repugnantia receptis, in nonnullos oppidanorum animaduertit, quos dedendi oppida authores fuiſſe reperiebat.

INTEREA Barnabos de abſceſſu Aegidij a Bononia certior per exploratores factus, cum ſatis magno exercitu, ſuperioribus diebus comparato, in agrum Bononienſem peruenit. Qui, cum uicos aliquot & caſtella ſuæ ditionis feciſſet, paucis poſt diebus, motibus Gallorum euocatus, Mediolanum reuertitur, permiſſa huius belli ſumma Ioanni Bizaulo. Is ad Reni ripam locatis caſtris, quottidie portis urbis infeſtus obequitabat, dum eccleſiaſtici numero militum inferiores ſe urbe continebant. Quibus rebus nunciatis, Aegidius Galeottum Malateſtam, & Petrum Farnenſem cum duobus equitum millibus, & quingẽtis peditibus, laboranti ciuitati propere ſubſidio mittit. Qui ſecũda uigilia in urbem hoſtibus ignorãtibus accepti, tantum roboris oppidanis præſidioq́ addiderunt, ut ſtatim Gomecius de conferendis cum hoſte cominus ſignis, cogitauerit: prius tamen non alienum ratus, Bononienſium animos in fide oratione confirmare, & excitare ad pugnam, contionem ipſis in poſterum diem indicit. Quæ cum frequens cõueniſſet, ipſe pro ſuggeſtu, cum multa & magna beneficia Aegidij in ipſos commemoraſſet; illudq́ longe omnium maximum, quod Bononienſem ciuitatem a tyrannica & immani ſeruitute uindicaſſet, tyrannorum crudelitatem, & in explebilem auaritiam; quæ mala, non pridem tanto cum ſuo dolore, non ſemel experti eſſent; iubet ad memoriam reuocare: iniurias ſibi illatas, accepta incommoda perpendere. Quæ mala cum multa indignaq́ fuiſſe demonſtraſſet, multo tamen grauiora impendere, ni uiri fuerint, docet: nam qui nulla laceſſiti iniuria, ſed ſumma cum indulgentia in urbem accepti, ſua ſponte, ac ſuopte ingenio ſe tales præbuiſſent in eos, qui imperium ipſis nullo iure debitum detulerant, quid ab his ſperandum eſſe defectione

ac rebellione

ac rebellione exaſperatis, deniq; multifariam irritatis? ſi urbē; qua exacti eſſent, ui & armis recepiſſent, an non eos hoſtili more urbem direpturos? & nobilitate e medio ſublata; plebem, ſi qua gladio ſuperfuiſſet, in mancipiorum formam redacturos? Porro uinci ut cunq; miſerrimum eſſe, at non pugna ſed obſidione ſuperari, multo eſſe turpius. Nam ſtrenue pugnare uirtutis eſſe, ſuperare fortunæ: at foſſa muriſq; hoſtem diſtinere, niſi longe paucioribus non eſſe uirile. Se uero ſuperioribus diebus non ſine maximo ſuo dolore tuliſſe eam indignitatem, ut hoſtes per agros libere ac impune populabundi uagarentur, ac urbi infeſti adeſſent: ipſe uero auxilia in dies expectans ſe intra muros contineret: quæ cum aduentaſſent, ac ſpem dediſſent; ſatis ſuperq; uiriū eſſe ad prælio decernēdū: ſtatuiſſe ſe poſtero die acie dimicare: proinde ſe Bononienſes pro ſua ſalute, proq; ſua libertate ad pugnam cōpararent: ac poſtridie armati & inſtructi, in forū accepto ſigno conuenierent: qui ſi ſuam fidem ac uirtutem præſtitiſſent, ſatis ſcire uictoriam in expedito eſſe de hoſtibus: qui non tam ſuæ uirtuti confiderent, quam ſperarent inter Bononienſes diſcordiam fore, quos cum uiderint ſuæ libertatis memores, concordi acie pugnare paratos; inſciſſa ſpe animis defecturos.

QVA oratione erecti Bononienſes, indignatione ſimul & ſpe accēdente animos, diſcedunt. Poſtridie omnes, qui arma ferre poterant, accepto ſigno in forum armati conueniunt: quorum parte ad urbis præſidium relicta; cœteri cum auxilijs Gometium ſequuntur. Qui cum eo deduxiſſet agmen, ubi Renus ponte maiore cōmittitur, ſeq; in mutuum dediſſet conſpectum; ad hunc modum aciem inſtruxit. Veteranos milites in fronte collocat. Ad utrunq; cornu equites conſiſtere iubet. Læuum attribuit Blaſco Fernando; ipſe ſibi dextrum aſſumit, & leuis armaturæ milites in medio locat. Galeottus Malateſta, cuius potiſſimum conſilio Gometius utebatur, cum oppidanis ſubſiſtere iubetur; nec primo impetu inuadere, ſed laborātibus ſubuenire, aut feſſis ſuccedere. Equitatus partem iubet

extra ordinem

extra ordinem uagari, ut quid facerent molirentur ue, hoſtes ab editioribus locis ſpecularentur, & ſi quid opus eſſet facto, nō turbato ordine inexpedito eſſent. Sed nec hoſtes detrectauere pugnam, cuius Dux erat, ut ſupra memorauimus, Franciſcus Eſtenſis. Qui ueteranis ipſe quoq; in fronte pugnaciſſimum quemq; militem oppoſuit. Gometio, Vincētius Laudenſis: Garſiæ Fernando, Ludouicus Albenſis cum equitatu obijciuntur. Signo utrinq; dato magnis animis concurritur. Inicium certaminis equitum fuit. Læuum cornu hoſtium tantiſper eccleſiaſticorum impetum tulit, donec Vincentius Laudenſis cū pleriſq; alijs obtruncatur. Deinde eā parte acies inclinari cœpit. Gometius accepto uulnere non prius deſtitit a prælio, quam largius manante ſanguine, uiribus deſtitui cœpit: tunc uero milites hortatus, ne uictoriam iam pene partam è manibus emitterent, pugna exceſſit: iuſſo Petro Ferneſio in ſuum locum ſuccedere. Cui & ipſi protinus uulnus illatum eſt. Hæc cum eſſent paſſim per aciem diuulgata, inclinata hoſtium acies ſpiritum recepiſſe uiſſa eſt; maioreq; animo prælium redintegratur. Tum Fernandus, qui in læuo cornu ſtrenue pugnam ciebat, ſuos hortatus magno impetu in confertiſſimos hoſtes irruit, & a ſua parte repulit ille quidem hoſtem, ſed dum auidius Lodouicū Albenſem inſequitur, telis obrutus occiditur. Tunc Franciſcus Eſtenſis, feſſis ac cedentibus ſuis integros ſummittit, cōtra quos Galeottus, haud amplius expectandum ratus, procedere iubet Bononienſes. Qui magnis animis irruentes hoſtes in fugam uertunt: & dux ipſe Franciſcus Eſtenſis inter fugam, cum in eccleſiaſticos, qui uias obſederant, incidiſſet, uiuus capitur. Quo in prælio cecidere ex hoſtibus ſeptingenti, millecētum uulnerati ſunt: capti nongenti quadraginta. Ex eccleſiaſticis circiter ducenti deſyderati, atq; omnibus ſepulturæ datæ: ex quibus Fernandus Hiſpanus in æde Franciſci cōditur. Galeottus inter paucos uulnus accepit. In captiuos nihil eſt ſæuitum, quinimo cunctis libertas, primoribus & arma reddita ſunt. Huius belli præmium, cum Bononienſes, qui diu tyrannica ſeruitute preſſi fuerant, libertatem eſſe ſtatuiſſent, tanta uicto

riæ partæ

riæ partæ lætitia animis eorum inceſſit, ut placuerit publico decreto diem, quo hoſtem ſuperaſſent, poſteritati celebrem fieri: ſtatutumq́ eſt, id quod etiam nunc perpetua celebritate uſurpatur, ut xij. calendas Iulias, magno propoſito præmio, equorum pernicitate contendatur.

INTER hæc Aegidius longis laboribus curiſq́ fatigatus, febre ardentiſſima implicatur. Quæ cum ægritudine animi ingraueſceret, tyrannos non lætos modo fecit, ſed plenos etiã ſpe, poſſe recipi quæ induſtria & ſtrenuitate illius amiſerant: cœptumq́ eſt a nonnullis nouis rebus ſtudere. Hoc ubi nunciatum eſt, Aegidius uix dum morbo explicitus, nec plane uiribus receptis, conſcenſo equo in cõſpectum ſuorum uenit. Quo nuncio tyrannorum motus facile ſupprimitur, & ipſe, paucis poſt diebus uigori redditus pleraſq́ ciuitates obiuit, ut animos ſua præſentia atq́ uerbis in fide confirmaret. Per id tempus de Pontificis obitu nuncius affertur: ſimulq́ multorum amicorũ literæ redditæ ſunt, Aegidium ad Comitia pontificalia reuocãtium. Tanta enim erat Aegidij apud omnes cunctarum uirtutum opinio, ut pleriſq́ omnibus uiſum fuerit haud dubitabile, eum, ſi Auenione adeſſet, fore candidatorum maxime gratioſum. Quibus ipſe in hunc maxime modum reſpondit. Se uero illorum beneuolentiæ ingentes gratias habere. Cæterum ſi tunc tẽporis, relicta Italia, Auenionem ire pergat, pleraq́ oppida, ſcelere & inconſtantia tyrannorum, magnum diſcrimen aditura. At qui non eſſe tanti ſe pontificatu maximo, qui melius fortaſſe iuſtiuſq́ ad alium deferretur augeri, ut quæ longo tempore multoq́ & labore & ſanguine parta, ſua potiſſimum præſentia retinerentur, diſcedendo hoſtibus tradere uideretur, qui huiuſmodi occaſionibus imminerent. Darent modo ipſi operam, ut ſummo uiro & omnium maxime digno ſumma dignitas deferretur: ſe eccleſiaſticæ reipublicæ ſuum officiũ præſtiturum. Delatus itaq́ fuit pontificatus Guilielmo Chriſauro, qui, mutato de more uocabulo, Vrbanus eſt dictus, huius nominis quintus, uir ſummæ uirtutis, & integritatis. Qui accepto

imperio ſtatim ad Aegidium literas mittit laudis & adhortationis plenas, ac multis uerbis ſuo & eccleſiæ nomine gratias agens, iubet ſe expectare, cupientē, parantemq́ Italiā, quod iam ipſius beneficio Pōtificibus liceret, inuiſere; & Romā ſedē antiquā repetere. Quo magis miror, quoſdā memoriæ tradidiſſe, ab hoc Pontifice Aegidium in Italiam fuiſſe miſſum: ſed & in quibuſdam alijs, parum his rationem illorum temporum fuiſſe exploratam, indubitato teſtimonio depræhendimus, quippe multis Breuibus literis a Pōtificibus ad Aegidium miſſis, quas ipſi perlegimus. Sed narratio redeat eò unde digreſſi ſumus.

INTEREA Barnabos Vicecomes, acceptam nuper ad Bononiam cladem, ægerrimo ferens animo, & tantæ urbis recipiendæ deſiderio flagrantior effectus; bellum omni ope reparare nuntiatur. Quare Aegidius Franciſci Eſtenſis amicitiā, & quarundam ciuitatum ſocietatem occupare, in rem fore ſtatuens, Luppo de Luna auunculo hanc prouinciam delegauit. Cuius induſtria operaq́ effectū eſt, ut cum hoc principe uiro, & cum Patauinis, Veronenſibus, Florentinis, amicitia & ſocietas iniretur. Sollicitato Frāciſco Eſtenſi eo præmio, ut in decēnium Nonantulæ & Bazano, agri Bononienſis oppidis, ſuo iure dominaretur. A quibus miſſis auxilijs, par oſtium copijs exercitus comparatur. Huic Luppus de Luna præficitur. Qui, cum aduentare Barnabouem exploratores retuliſſent, in occurſum ducit agmen: & ad oppidum, cui nomen eſt Salarolo, qua hoſtibus iter erat, caſtrametatur. Barnabos haud prælium detractaturus, caſtra caſtris opponit. Sed quia, interfluente amne, ne incurſiones quidem faciendi facultas erat, aliquantiſper prælio abſtinuerunt: utriq́ tamen in alteros irruendi occaſionem expectantes, ut, ſi forte hoſtes uado traijcere cœpiſſent, diuiſſos & impeditos adorirentur. Hac cunctatione paucis traiectis diebus, ſpeculatores referunt, impedimenta caſtris hoſtiū egreſſa longo agmine retrocedere. Quod factum, cum timentium hoſtium, fugamq́ parantium indicium ab eccleſiaſticis interpretatum eſſet; placet Luppo amnem, quanta maxima poſſet celeri

tate,

tate, ponte commiti. Quó ſine periculo traiectis copijs, cœpit hoſtes prælio laceſſere: caſtra oppugnaturus ſi ſe intra conti-nuiſſent. Illi uero, & ſi timentibus quod audierant eccleſiaſticũ exercitum multum inualuiſſe, illud quoq; timorem adiecerat, quod tãta fiducia flumen traieciſſent, prælio tamen decernere cunctis conſilijs anteponunt: quippe cum fuga non modo turpis, ſed inſtantibus hoſtibus plena periculi uideretur, ac ut caſtris contenti, foſſa ualloq; obiectis, bellum traherent, præmiſſis impedimentis, ac commeatibus erepta facultas eſſet. Eductis ergo copijs prælium committitur: ſed non diu eccleſiaſticorũ impetum ferentes hoſtes in fugã uertuntur: quos illi inſecuti magnam ſtragem edidere. Multos beneficio noctis interueniẽtis fuga ſubtraxit. Ex eccleſiaſticis pauci uulnerati ſunt: interfectus unus tantum, ſed qui pro multis fuit, Garſias Albornotius Aegidij nepos ex fratre, uir manu forti, promptoq; animo, & qui multa ſuæ uirtutis iam ante præbuerat documenta, & tunc cum in confertiſſimos hoſtes irruiſſet, non ante ſpiritũ emiſſit, quam multos ex his qui própius reſiſtebãt trucidaſſet. Tam præſtanti animo commilitonem in flore iuuentæ ſublatũ, non ſine magno dolore tulit totus exercitus. Illo quoq; adijciẽte moleſtiam, quod non ambigebatur, patruo, qui ipſum, cum ob generis propinquitatem, tum ob eximias uirtutes loco filij amabat, grauiſſimum nuncium futurum. Et profectó conſtat Aegidium nihil unquam grauius ea morte tuliſſe. Siquidem, cum perempto ſuperiore prælio Blaſco Fernando, quem ſummopere diligebat, maximam ac penè unicam poſteritatis ſpem in hoc ſummæ indolis adoleſcente collocaſſet, non poterat nõ ægro animo ferre, hac ſe quoq; ſpe iniquitate fortunæ fuiſſe defraudatum, & in hoc ictu fortunæ, illud quoq; uulnus recrudeſcebat. Hæc ubi ſunt ad Pontificem delata, caſum amici miſeratus, huiuſmodi quoq; literis eum conſolari officij duxit.

VICTVM tuis auſpicijs, tuorumq; uirtutẽ ac induſtria, fugatumq;, magna accepta clade, cum exercitu ſuo Barna-

bouem, non ſine magna uoluptate accepimus, & tuorum in eccleſiam meritorum perpetuam ſeriem non ingrato animo re coluimus. Verumenimuero illud nobis fuit permoleſtum, ac uictoriæ lætitiam quodammodo ſuppreſſit, quod ſimul intelle ximus Garſiam Albornotium fortiſſimum adoleſcentem nepo tem tuum eo prælio concidiſſe. Cuius mortem te ægro animo ferre non miramur. Summa enim uirtus cum florente iuuentu te extincta affectis animis merito miſeranda uidetur. Sed te for tiſſimum ſapientiſſimumq; uirum minime decet dolori ſuccum bere, quo accepta damna gliſcere ſolent, non reſarciri. Adde quòd in hoc caſu multa ſunt, nec ea mediocria ſolatia, quæ merito poſſint omnem moleſtiam abolere. Primum quòd pro eccleſia; quæ nobis .i. Chriſtianis; patria antiquior eſſe debet, fortiſſime dimicans, & ut audio, egregie ultus occubuit. Deinde quòd uictor ſuo ſanguine uictoriam ſuis peperiſſe, uideri poteſt. Qui, ut unus omnium trucidatus eſt, ita omnium maxime hoſtem propuliſſe cõſtanti uoce nunciatur. Poſtremo quòd honeſtiſſimam uitam ſummæ ſpei plenam, quam nulla defor mi nota coinquinauerat, pulcherrima morte, uelut firmiſſimo quodam ſigillo, concluſit, obſignauitq;. Sunt enim ut rerum, ita morum quoq; uiciſſitudines, ac interdum qui optime uixerit, uno uitio totam obfuſcat, dehoneſtatq; uitam. Prorſus, ut qui uitam cum laude clauſere, ij ſoli ualeant ſine futuri ſuſpicione laudari.

DVOBVS prælijs fractum Barnabouem, facile ad pacem adduci poſſe Pontifex ratus, Androinum iam Cardinalem factum ad ipſum, tunc quoq; bellum reparantem, legatum mittit. A quo paruo negotio perſuaſus eſt, ut iure cederet urbis Bononiæ, quod ſe habere iactabat. Hac ab ipſo excepta cõ ditione, ut legatione Bononienſi ſe Aegidius abdicaret, ſcilicet ingratã rem huic ſe facturũ arbitratus, ſi quã ciuitatẽ impenſe amare, & multis beneficijs demeruiſſe conſtaret, ea ſe authore cogeretur excedere. Quod cum eſſet Aegidio non ſine præfatione denunciatum, hoc adiecto, daret id quoq; eccleſiæ, ne

amatæ

amatæ ciuitatis grauate deponeret adminiſtrationem, ſibi uero reſpondit, minime id fore moleſtum. Quòd ſi aliqua ſua merita in eam ciuitatem extarent, hoc quoq; fieri cumulatiora uelle, ut pro ipſius libertate ac pace, nihil ferret ægro animo. Et ad Gometium Albornotium præfectum Bononiæ conſcribit, ut traddita ſucceſori urbe, ad ſe quam primum ueniret. Quem proficiſci parantem, ciuitas non immemor beneficiorum ab ipſo acceptorum, communi conſilio pulchro ſimul, & pretioſo munere proſecuta eſt, quod eſſet grati erga ipſum animi teſtimonium. Hoc corona fuit gemmis in orbem ambientibus frequens, impoſita galeæ ſerico intectæ: in cuius cono criſta erat: a qua imaguncula argentea prominebat ſimilis angelo, dextra gladium, ſiniſtra aureum pomum tenenti, uelut teſtata Bononia libertatem, facultates, ac demum prætioſiſſima quæq; bona reddita ſibi fuiſſe gladio, ac uirtute Gomecij. Quo potiſſimum miniſtro Aegidius res Bononienſes pace belloq; adminiſtrauerat. Tam gratum fuit Gometio Bononienſium donum, ut eius imagine inſignia ſua perpetuo decorari glorioſum duxerit, qualia modo uiſuntur Bononiæ in ædibus collegij hiſpanorum auſpicijs Aegidij cõditi, in lapide inciſa ſupra ualuas, quæ introeuntibus ſecundo loco obijciuntur. Interea Aegidius, qui Italiæ proſpiciendi omnifarias occaſiones captabat, quod a curis bellicis dabatur otij, id omne in conſeruandam, augendamq; pacem conferebat. Itaq; ut ciuitates, quas a tyrannis iniuria aſſeruerat, bonis etiam legibus, ac moribus formaret, ſumpta a Pontificibus authoritate (neq; enim paucorum dierum id opus fuit) leges condidit, quæ conſtitutiones ægidianæ appellantur, tanta ſapientia, ut cum magno populorum cõſenſu receptæ, parem Pontificijs, & canonicis inſtitutis uim & authoritatem uſq; in hodiernum diem obtinuerint.

HIS rebus geſtis, finis iam bello italico impoſitus eſſe uideri poterat, cum a tyrannis nihil moueretur. Ecce nuntius affertur latronum exercitum, quem Ambroſius quidam Vicecomes ductabat, Flaminiam, & finitima loca populari, depre

darięq;

dariꝗ;,a quibus eccleſiaſticis oppidis non mediocre periculum atꝗ; damnũ immineret. His malis ut occurreret Aegidius magnis itineribus ea uerſus loca contendit, quæ latrocinijs infeſtabantur,& ſe cum Gometio, quem obuium habuit coniuxit. Hoc ubi Ambroſio allatum eſt, a finibus eccleſiaſticis agmen abduxit. Qui nuntius,non tam gratus Aegidio fuit, quam ille moleſtus, alterum exercitum longe maiorem, qui ſub Florentinis meruerat pari furore prædabundum circa agrum Camerinatem debacchari. Britani erant iſti, & Panonij, mixta per ditorum hominum italorum turba: quibus uel per ſe ſatis potentibus, Ambroſum, quem ſcilicet ſuarum uirium pœnitebat uelle ſuam legionem agregare, rumor afferebatur. Huic peſti omni ope occurrere Aegidius ante omnia ſtatuit. Quippe non erat dubitabile, eos pro ſanis nihil eſſe facturos, & a nullo maleficio, modo uires ſuppeterent, eſſe tẽperaturos. In rem itaꝗ; fore ratus, ad hos legatos mittit, qui magnis pollicitationibus ac iuſta mercede conducendos curarent: ſed fruſtra auidos prædæ animos ad ſanitatem reuocare tentauit, qui obuia quæꝗ; populati per Camerinatem agrum Fulginatemꝗ;, ſuperatis montibus fines Montis Regalis pertinuerunt. Hic legati iterum ab Aegidio miſſi, qui nihil uoluit intentatum relinqui, agmen cõſecuti, & ſi maioribus præmijs maioribusꝗ; pollicitationibus negotium tentaſſent, re tamen infecta redierunt. At illi ad Aquilam, oppido id nomen eſt, caſtra poſuere, & ingenti abacta præda, cœperunt fruſtra oppidum impugnare. Nam præſidiũ paucis ante diebus ab Aegidio miſſum, tam prompte cum oppidanis reſtitit, ut non mediocre damnum fuerit ab hoſtibus acceptum.

TVNC Aegidius, qui omnia prius experiri quam armis rem gerere conſtituerat; cum intellexiſſet magnam gratiam Gometio cum pleriſꝗ; Britanorum intercedere, in eadẽ militia ſuperioribus annis conciliatam; ipſi imperat eos adeat, coneturꝗ; omni ratione adducere in partes eccleſiæ, ac Ioannæ Neapolitanorum Reginæ, quæ ſuorum inconſtantiam uerita,

firmo

firmo præſidio regnũ tutari ſtatuerat, ad cõtinendos in officio
principes, quorum conatus pauloante repreſſos fuiſſe ab Ae-
gidio commemorauimus. Ille uero cum in caſtra perueniſſet,
amicos agnoſcit omnes ferè qui ordines ducebant, uiciſſim-
que agnoſcitur ab ipſis: ac poſt multa dicta factaque, ut ſolet,
amicè, priuatim ſingulis, quorum ſummam eſſe inter ipſos au-
thoritatem intellexerat, quid ueniſſet, expoſuit, ſuaſit, preca
tus eſt. Quos demum cum perſuaſos intelligit, concilium po-
ſcit. Quod cum frequens conueniſſet, quæ priuatim ſingulis
dixerat, publice uniuerſis elocutus, facile in ſentẽtia animos eo
rum confirmauit. Ad ſummam pax & ſocietas his conditioni
bus conuenit. Vt Aegidio Reginæque ſex menſes hæ copiæ au-
xilio eſſent, atque imperata facerent: acciperentque pro merce-
de ducatorum centum quinquaginta millia duabus ſolutioni-
bus. Quod ubi Aegidius reſciuit Gometio imperat, uti primo
quoque tempore agmen illud cæteris copiis coniungeret, & ad
Vrbem ueterem promoueret, & Anichinum Ambroſiumque;
qui paribus copijs coniunctis, eum tractum latrocinijs infeſta-
bant, & nonnullis oppidis expugnatis, quoſdam tyrannos pa
tria exules ſe ſecutos ſpe uana erigebant, bello perſequeretur.
Ille nihil moratus ad ea loca perduxit agmen, ubi ſtatiua ho-
ſtes habebant: iubetque protinus ſuos hoſtilia caſtra obequitare
eo conſilio, ut niſi poſſent hoſtes ad pugnam elicere, caſtra op
pugnare adoriretur. Tunc uerò Anichinus ſuas uires æqua
æſtimatione metitus, nihilque temere agendum ratus, cõmuni
conſilio, legationem de pace mittit: quæ his conditionibus da
ta eſt: ut oppida eccleſiaſtica, quæ occuparat ſtatim Aegidio
redderet: utque ſe, copiaſque ſuas iureiurando obſtringeret, ne in
tra triennium auxilium hoſtibus, aut Pontificis aut Neapolita
norum Reginæ præſtarent: neue horum clientibus, quoquo
modo iniuriam inferrent. Tunc uero iuſta mercede his ipſis au
xilio futuri Gometium ducem ſequerentur. Inuicem ipſis, qui
ſumma inopia laborabant, ne deprædari cogerentur, pecunia
rum certa ſumma pacta eſt. Sed hac paucis poſt diebus nume
rata, Britanorum ac Panoniorum animos ſuſpitio inceſſit, ne

hac ſolutio

hæc ſolutio, ſuam, cuius tempus inſtabat moraretur: itaq; nõ expectato die, amicitiæ fideiq; obliti, temerarium ſimul & ſceleſtum conſilium inire cœperunt, ut Gometium in cuſtodiam conijcerent, tandiuq; cõercerent, donec pactum ſtipendium ſibi numeraretur. Quod ubi eſt Gometio enunciatum per quendam e Britanis, arcta & ueteri amicitia ipſi coniunctum, multis ipſorum, dictis factiſq; nuntio conſentientibus, indubitata initi conſilij ſigna conſpicatus per ſpeciem cõmeatibus, qui parce ſuppetebant, proſpiciendi in Vrbemueterem ſeſe recepit, ut præſentem Barbarorum feritatem uitaret: quem ſui admoniti eius cõſilij ſubſecuti ſunt. Hoc cognito Barbari ſe deceptos arbitrati tanto furore correpti ſunt, ut cœperint non modo undiq; prædas agere, ſed agrum urbeuetanum & finitima loca igni ferroq; uaſtare. Tantam immanitatem non ferens Gometius, coactis undiq; auxilijs, ipſis quoq; Anichino Ambroſioq; accitis, parem Barbaris exercitum comparauit: atq; eos perſequi contendit. Qui accepto nũtio in agrum Peruſinum diuerterant, ibiq; caſtra munierant. Quo cum uentum eſt, eccleſiaſtici caſtris adequitando, hoſtes ad pugnam prouocabant. Illi cum diu cunctarentur, quod numero iam non modo eccleſiaſticos ſuperiores effectos cognouerant, ſe intra caſtra continuiſſent; cœptumq; eſſet fame laborare, ſilentio noctis caſtris elabuntur. Hoc ubi eſt Gometio ab exploratoribus renunciatum, ipſe cum equitatu prægreſſus, ut fugientes moraretur, cæterũ agmẽ ſumma celeritate ſubſequi iubet: nec longe progreſſos aſſecuti, a nouiſſimo agmine laceſſunt. Illi uero, multis ſuorum amiſſis, continenti fuga in quoddam agri Peruſini caſtellum ſe recipiunt; frumento cæteriſq; commeatibus adeo uacuum, ut obſeſſi uix biduo potuerint famem tolerare. Tandem rebus deſperatis, permiſerunt ſe Gometio. Qui, sũpto capitali ſupplicio de his qui caput, authoreſq; tantorum malorum extiterãt, ut eſſent latrocinij ac perfidiæ non inultæ documentum, cæteros, accepta fide ſe primo quoq; tempore finibus italicis ſine iniuria exceſſuros, impune abire permittit.

HIS ita debellatis nihil ſupereſſe uidebatur, quod poſſet otium pacemq́ſociorum & clientum eccleſiæ ſollicitare, præter peruſinos, qui quorundã ex primoribus impulſu, rebus nouis ſtudebant: iamq́ Aſiſſium ditionis ſuæ fecerant. Horũ igitur ut motus inhiberet Aegidius, præfecto Blaſco nepote, qui Piceni & Flaminiæ curam gereret, in Vmbriam proficiſcitur. Et ubi Aſiſſium peruenit, Peruſinorum eiecto præſidio, ciuitatẽ ſuæ reddidit libertati. In qua, æde Franciſci reſtaurata, ſacellum intus iuſſit ædificari: & in eo monimentum, quo mortuus conderetur, extrui. Tantiſq́ beneficijs monachorum collegium proſecutus eſt, ut ſe ipſi ſanctiſſimo ſtatuto conſtrinxerint, ſingulis mẽſibus, quarta & uigeſimaquaq́ die, eius animæ iuſta ſe in perpetuum celebraturos: quod officium pari de cauſa Bononiæ aniuerſario ſacro præſtãt eidem in æde Ioannis in monte. xxv. Auguſti religioſi monachi: qui Auguſtini regulam profitentur. Sed dum Aſiſſij Aegidius commoratur, cupido inceſſiſſe animum fertur corporis ſanctiſſimi Franciſci uiſendi: quod cum uenerabundus conſpexiſſet, & impreſſa Chriſti uulnera notaſſet, exclamaſſe dicitur, uel ſolum Franciſcum ad confirmandam Chriſti religionem ſatis fuiſſe. Poſt hæc Peruſium peruenit, acceptuſq́ in urbem, cum authores malorũ partim capitali ſupplicio multaſſet, partim in exilium miſiſſet, cæteris collaudatis, ac liberali oratione confirmatis, Viterbium peruenit. Tunc uero cum uniuerſam Italiam ſua opera pacatam conſideraſſet: nullumq́, nec a tyrannis, nec a latronibus periculum imminere, intelligeret: Gometium ad Pontificem cum quatuor nauibus proficiſci iubet: & quo in ſtatu Italia eſſet, nunciare: omnia tranquilla pace frui. Si uellet Romam, quod ante ſignificauerat, inuiſere, tuto ſecureq́ iam inde licere. Gratiſſimum ſibi fuiſſe nuncium aduentumq́ Gometij, Pontifex non uerbis tantum, quibus Aegidij uirtuti ac induſtriæ gratias egit: ſed multis etiam Beneficijs declarauit. Siquidem inter cætera ipſi Gometio, Eſculi, quod oppidum eſt in Piceno, ius & uectigalia in decennium tribuit. Fratres Aegidij, literis & nuncio ab Hiſpania iubet acerſiri, non alijs profeſſus uelle ſe præfectis ac adminiſtratoribus, quam his Italiam tueri ac guber-

nare. ſtatimq; diſceſſu comparato, in Italiam proficiſcitur. Cum ad Viterbium uentum eſt, ubi Aegidius eius aduentum expectabat, pauliſper hic commoratus, quindecim annorum adminiſtrationis, & uectigalium rationem, quorūdam inuidiā & impulſu repoſcenti Pontifici, claues urbium arciumq; à ſe receptarum uix capiente curru, Aegidius pro ratione obtuliſſe fertur. Cui Pontifex, admiratus eius animi magnitudinem ac conſtantiam; Et hercle, inquit, Aegidi, tam amiſſam rem eccleſiaſticam haud magno impendio nobis receptam eſſe fatemur, & tuæ parcitati gratias habemus. Paucis poſt diebus Aegidius ad urbem Romam Pontificem comitatus, longi muneris uacatione impetrata, Viterbium redijt: ubi mortalitatis memor, ac uelut inſtantem mortem animo præſagiens, poſteritatiq; conſulens, teſtamentum rariſſimi exempli, Sanctiſſimè ac Religioſiſſimè condidit: & conuocatis amicis, colegij in urbe Bononia Hiſpanis condendi, de quo mox ſeparatim dicemus, præcipuam curam delegauit: & tribus menſibus quàm Viterbium redierat exactis, uitam cum morte commutauit, Anno gratiæ Milleſimo Trecenteſimo Sexageſimo quarto. Tanti uiri mortem Pontifex tam acerbè tulit, ut accepto nuncio continuum biduum nihil aliud, quam mœrori indulſerit: nec ſui conueniendi copiam cuiquam fecerit. Corpus eius, ut ipſe iuſſerat, Aſſiſium elatum, & in æde Franciſci depoſitum eſt. Inde Toletum, ubi modo oſſa eius iacent, paruulo admodum impendio humeris deportatus eſt. Nam Summus Pontifex hoc tribuit eius meritis, ut quicunq; lecticam quantulocunq; ſpacio ſupportaret, peccatorum remiſſionem perinde conſequeretur, ac ſi Anno Iubilei Apoſtolorum Petri & Pauli ædem inuiſiſſet. Quod officium Aegidio, cum locupletiſſimo ipſius meritorum teſtimonio, ab Henrrico Rege qui Petro fratri a ſe interfecto ſucceſſerat, ſuiſq; purpuratis præſtitutum accepimus.

Finis Libri Tertij & ultimi de rebus geſtis Aegidij Albornotij.

BREVIS COLLEGII DESCRIPTIO, ET quorundã quæ ad ipſum pertinent cõmemoratio.

SED, ut pollicitus in calce Hiſtoriæ de rebus geſtis Aegidij dicere ſeparatim de Bonon. Hiſpanorum Collegio, promiſſum exoluam, pauca hoc in loco de eo uerba mihi facienda ſunt: ſi prius de nobili, & memorabili eius teſtamento, quo conſtat, Collegium condi ab Aegidio fuiſſe iuſſum, non nihil attigero. Reſignato teſtamento quod conditum eſt, anno gratiæ M. CCC. LXIIII. multa quæ eius ſanctitatis, religionis, ac ſummæ iuſtitiæ documento eſſe poſſunt reperta ſunt. Ex quibus quæ memoratu digniſſima ſunt uiſa, & monimentis prodenda, ſilentio præterire non putaui ex officio fore: cætera qui deſiderabunt, petant licet ab eodem teſtamento, quod iampridem editum, impreſſumq́ circumfertur. Principio iubet ſibi quinquaginta miſſarũ millibus primo quoq́ tempore parentari. Centum uirginibus maritãdis Toletanæ & Cõchenſis diœceſis trecenos marapetinos diſtribui. Qui numus, ut accepimus, id temporis in Caſtella tanti erat, quanti nũc regalis numus, aut in Italia marcellus. Redimendis captiuis chriſtianis è dominatu mahumetæorum triginta eorundem numorum millia legauit. Porrò cum ſex ſacerdotia, quas capellanias appellant in eccleſia toletana ſtatuiſſet, duabus dotandis, quas indotatas relinquebat, huic eccleſiæ triginta millia. Præterea cõchenſi pleraſq; poſſeſſiones, prædia ſuburbana, paſcuaq́ inſtituendis in eo templo duabus capellanijs in ſacello, ubi parentes ipſius iacent: cui ſacello calicem argenteum auratum, ac precioſa, & decora ſacerdotalia ueſtimenta legauit. Ad hæc multa eidem eccleſiæ præcioſa, ac in primis pluuiale ſuum margaritis diſtinctum. Item monaſterio Franciſci in Aſſiſſio tres tapetes magni pretij, ac ædificationi eius ædis mille florenos. Item Anconæ in eccleſia cathedralicia, ſtatuit unum ſacellum, dicandum Clementi martyri. In eadem urbe in æde Magdalenæ duas capellanias; ibidem monachis prædicatoribus ad ædificandum centum florenos lega-

uit. Heremitis totidem: monachis, quos minores dicunt, ducentos item ad edificandum. Iam domeſticos ſingulos quanta pro cuiuſq; conditione, liberalitate proſecutus fuerit, longum eſt enarrare. Hoc quoq; magnificum, quod a ſuo obitu nouem continuos dies iubet, quicunq; iuſtis ſoluendis interfuiſſent, ipſius ſumptibus ali, at duo milia pauperum panno ipſorum ordini côueniente ueſtiri. Sed de his hactenus: nam ingentia legata, quæ propinquis, ac conſanguineis, præſertim Gometio Albornotio nepoti reliquit, referre non eſt operæ.

VENIO ad Collegium, quod ex reſiduo bonorum ſuorũ magnifice condi iubet Bononiæ, ob florẽtiſſimũ omnium diſciplinarum gymnaſium, & ſuum uniuerſalem hæredem inſtituit: & moriens inuictiſſimo Hiſpaniarũ Regi, & Cardinaliũ hiſpanorũ Romæ degẽtiũ ãtiquiſſimo cuiq;, Senatuiq; Bonon. cõmendauit: a quibus ſuſcepto patrocinio, ut ſolet eſſe religio ſũm huiuſmodi officium à defunctis iniunctum negligere, in magnis ſæpe neceſſitatibus ipſorum authoritate ſeruatum eſt: ſæpe etiam beneficio auctum. Aedes autem ædificandi, & prædia emendi negotium datũ eſt Fernando Aluaro Abbati Valladoliti, & Alphonſo Fernãdo cubiculario. A quibus in ea parte urbis conditæ ſunt, quæ, meridiei ac occidentis medium ſpectat, non longe a porta, quam Aegidius mutato uocabulo, Cæſaraugustæ à nomine amatæ urbis appellauit, cum prius Vilianæ diceretur, & eam uiã, quæ a collegio pertinet ad hanc portam quadrato lapide ſtrauerat, qui poſt inde translatus eſt ad Reni urbem interfluentis alueum muniendum, conſulto Senatus Bononieſis: qui pro eo lapide lateribus coctis eam uiam ſtrauit, profeſſus ut accepimus, publica fide eandem perpetuo ſternendo reficere. Sed in his ædibus ædificandis qui negociũ ſuſceperant, non tam decoris, quam firmitatis uidentur habuiſſe rationem: Conſtant .n. parietes omnes coctis lateribus: qui ut in altitudinem haud admodum ſublimes exſurgunt, ſic in latitudinem patent latiſſimè. Opus eſt ubiq; concameratũ, ubiq; itidem latericium, ea demum firmitudine ſtabilitũ, quæ citra reſartionem uideatur immortalitatem polliceri. Forma

ædium, ſi ad inſulam ſpectes, quam cum binis hortis, & domibus, quas collegium ſibi continguas poſſidet efficiunt, in orbē potiſſimum excurrere dicas, niſi quod paucis angulis interpellatur: ſi ad ipſum uelut corpus collegij ſcholaſticorum uſui accomodatum, quadrata figura eſt: In huius medio Cauædium patet, ratis conſitum arboribus, lauris, buxis, & ieſſiminis uulgo dictis. Hoc breuiuſculo pariete omni ex parte infra ſupraq́ periſtylio committitur. Sacellum quod Clementi dicatum eſt cæteris ædibus altius exſurgit: quod a ſeptentrione commode pro ipſarum ratione ædificatum, ingredientibus domum obijcitur, è regione. In huius eminentiore turricula horologium nuper eſt fabricatum; quod per ſingulas horas & tintinabulo & gnomone labentis temporis ſcholaſticos non modo, ſed uiciniam quoq; latiuſcule admonet. Triclinium contra ſacellum in parte ſuperiore, ante ſexdecim annos in uſu erat diſcumbēdi, meridiē ſpectans, à quo per tres feneſtras, quandiu uirent agri, in Apenninum montem amœniſſimus proſpectus eſt, qui conſitus omnis generis arboribus ſe molliter ab ipſa protinus urbe incipit attollere. Sed ut incommodum per longiuſculos anfractus à coquina, quæ ab oriente iacet parte inferiore, in hoc Cœnaculum, in quod per uiginti ſex gradus conſcenditur, cibaria efferendi tolleretur, hoc in alios ceſſit uſus, & alterum, anno gratiæ M. D: VI. ab eadem parte, ſed paululum in dextram ingredientibus ſubductum, eadem fere forma, & iuſta magnitudine, loco inferiore ædificatum eſt. Quod lumen a meridie duabus feneſtris admittit: ab oriente focum habet, qui aſſiduo igne tota hyeme triclinium ingenio regionis humens, frigensq́ temperat. Reliquum diſpoſitis menſis undiq́ ambitur, niſi qua cælla promptuaria nuper facta recedit. Sub hoc triclinium ſuperioribus diebus aptiſſima ſimul & pulcherrima Cælla uinaria ſubterraneo loco, ſed latericia teſtudine intecta, multis operis magnoq́ impendio conſtructa eſt: ducta Cloaca, per uiam Cæſarauguſtæ, qua exſudans aqua, quæ actenus optatum opus morabatur effunditur, ſordeſq́ doliorum egeruntur. Cubicula omnia infra ſupraq́ concamerata anguſtioribus, ſed latericijs parietibus diſtinguntur. Quæ theologis aſcri

pta ſunt, orientem ſpectant, uno excepto, quod uergit ad ſeptentrionem: medicorum occidentem. Qui uero Pontificio, ciuiliq́ iuri ſtudent, ut ſunt numero longe plures, ſic cubicula infra & ſupra in omnem partem diſperſa tenent, eademq́ uulgò ratione librorum capaciora. Communis bibliotheca, quæ ab oriente ſacellum parte ſuperiore contingit, referta eſt libris non tam pulchris, quam emendatis. Sunt enim uetuſtiſſimi magna ex parte, & manu ſcripti, & quorum nonnullis ipſum Aegidium dum in humanis ageret, uſum fuiſſe conſtat. Extra id quod Collegij uelut corpus appellauimus, horreum eſt capaciſſimum, quo frumentum, & cæteræ fruges conduntur. Huic par Cella altera uinaria ſubdita eſt. Tum lignorum repoſitorium: iuxtaq́ equorum ſtabulum. Deinde ponè ſacellum ambientibus occurit aptiſſimum Sphæriſterium: quo in ſtudiorum inducijs licet feriatis ſodalibus tuendæ ualetudinis gratia exerceri, ut honeſto ludo corpore exercito, & animis relaxatis, integriores, uegetioreſq́ ad ſtudia redeant. Ab hoc horti alteri proximè excurrunt, diſpoſitis arboribus conſiti, uitibuſq́ ita ambientibus, ut amœna, dum uirent arbores, efficiant de ambulatoria. Sed omnes hæ arbores nouellæ ſunt, & locus ipſe ædibus Hiſpanienſibus adiunctus, ante quatuor annos area publica erat, inutilis alioquin & parum decora. Hæc itaq́ à Senatu Bononienſi impetrata domui noſtræ acceſſio facta, ducto pulcherrimo muro, qui diſtinguentibus pinnis uiam publicã honeſtat: quæ ut pulchrior aſpectu redderetur, aliorum hortorum, qui à meridie atrio, pariete medio, committuntur particula, pacto nobis adempta eſt. Hæc igitur forma eſt, hæ ferè partes ædium: quas hoc in loco a nobis, quamlibet craſſa minerua deſcribi haud ita uideatur importunum, ſi quis doctiſſimos, & eos ſumma grauitate uiros meminerit, nõ dico urbana palatia, ſed ruſtica prædia uillaſq́ ſuas, affectatè deſcripſiſſe, idq́ memoriæ prodere tanti putaſſe.

CONSTAT autem conditum fuiſſe collegium circitèr annum à redempto orbe: M. CCC. LXV. quod uix dici poteſt, quanto ſemper uſui, quantoq́ ornamento noſtris ho-

minibus

minibus fuerit. Ex hoc .n. uiri, quos enumerare longum eſſet,
ſapientia clari nulla non memoria prouenere: qui tum ſingu-
las ciuitates, tum uniuerſam Hiſpaniā doctrina & conſilio ſum-
mopere iuuarent. Et uiuunt hodie haud ita pauci, ne quis pu-
tet effœtam huius Collegij feracitatē cōſenuiſſe, partim qui do
cendo, partim monumentis literarum, alij maximarum re-
rum adminiſtratione, ſæcula noſtra exornant. Quorū ſunt An-
tonius Nebriſenſis, qui expugnata ſuo marte barbarie, quæ ab
Hiſpania latini ſermonis exterminato nitore, regnum longe la
teꝗ obtinebat, nunc Regum Hiſpaniæ hiſtoriam, fœlici, & an-
tiquitatem prouocaturo ſtilo, mandat monumentis. Et Fortu-
natus Garſias Cantaber utriuſꝗ iuris periciſſimus. Regius nunc,
ut audio conſiliarius, & qui in regno Nauarræ magiſtratu
fungitur qui regens appellatur: de cuius doctrina & uirtu-
tibus quid ſentirem iampridem quadam epiſtola ad Iaco-
bum Artheagam ſodalem meum, uirum quoꝗ utriuſꝗ iuris
doctiſſimum teſtatus ſum: quæ (ut uideo) edita in uulgus eſt,
cum illis Commentarijs quæ ipſe in .l. gallus: de li. & poſth.
ff. compoſuit. Ad hæc Antonius de Burgis Salmanticenſis, cui
doctorū conſenſus primas in iure Potificij cognitione defert.
Cuius diſceſſum mirum eſt, quam ægre tulerit Academia Bo-
nonienſis, ubi honeſtiſſima conditione Ius pontificium publi-
cè docebat, cum eſt à Leone decimo Pontifice maximo hu-
iuſmodi opinionis fama commoto Romam accerſitus; ut eius
doctrina, ac iuditio in maximis rebus uteretur. Digniſſimus
quoꝗ qui inter præcipuos numeretur Ioānes Montesdoca Hiſ-
palenſis: qui, ut taceam quām in theologia ad Scoticam ſubti-
litatem, quam potiſſimum æmulatur, proxime accedat, cum
huius memoriæ philoſophorum principibus, æquo marte cer-
tat de primo loco: quiꝗ nunc in celeberrimo gymnaſio Pata-
uino philoſophorum facilè princeps, annuo Sexcentorum duca
torum ſalario, naturalem doctrinā docet. Noſter quoꝗ eſt Vir
theologica doctrina clarus Martinus Garſias Epiſcopus Barchi
nonenſis: qui (ut rei ſummam complectar) nulla maiorum
ſuorum claritate adiutus, ex fortuna per quammediocri ad ma
gnos proceſſit honores, & ingenti ac multiplice uirtute coniū

cta

cta pari ſapientiæ id eſt aſſecutus, ut Epiſcopali dignitati, quã ſuis ſibi meritis pepererat, non minus decori eſſe putaretur, quam ab eadem ipſe honeſtaretur: quæ multorum qui uirum familiarius cognouerunt, cõſtanti nobis ſermone relata, ſpem dederunt, poſſe hunc mihi fama tantum notum inter uiuentes ſine inuidia nominari. Nam de quibus ante hunc mentionem feci, eos ut nominatim referrem, duæ me cauſæ potiſſimum impulere: altera quod alij uiri eruditiſſimi, & memoratu digniſſimi, quanti ſint, audiui tantum, hos diuerſis quidem & locis, & temporibus præſens tamen colui, & iis partim præceptoribus ſum uſus: altera quod ijdem tum docendo in celeberrimis Gymnaſijs, magno publice propoſito præmio, tum editis ſuis operibus, ſingularem ſuam doctrinam cunctis hominibus notam fecerunt; ut timor non ſit, ne dum horum excellentem doctrinam cõmemoramus noſtris indulgenter fauiſſe uideamur.

SED cum cæteros, qui ante hanc memoriam floruere ex induſtria taceam; ne tot uirtutes & præclaram ſapientiam tanta breuitate tanquam iniquis ſpatijs coercendo, in plurimos, eoſdemque ſummos uiros iniuriam uidear intuliſſe; unum ſine flagio præterire non poſſe uideor: qui non doctrina tantum, & ſanctitate uiuens excelluit; ſed mortuus etiam magnis, multiſque miraculis claruit. Petrus Arbueus hic eſt, qui uulgo Magiſter Epilæ uſurpatur, quia fuit ſacræ doctrinæ Magiſter, & Epillæ, caſtello id nomen eſt in agro cæſarauguſtano, natus: qui cum ob ſapientiæ opinionem, & parem morum ſanctitatẽ in ea ciuitate iudex, uindexque hereticæ prauitatis factus eſſet; tam cõſtãter, tam ſeuere, tam denique religioſe crimen hoc ſcrutabatur, & uindicabat, ut ſũmã in ſe hereticorũ inuidiam cõcitauerit: cumque ipſis timorẽ inieceerit, ut illi ſatis ſibi perſuaſiſſent, hoc uiuente, nihil ſibi eſſe de ſua ſalute ſperãdum. Itaque deſperatis rebus, inſidias ei, magnis ſtudijs, tendebant. Quod cum eſſet eidem renunciatum ab amicis ut parcius ageret admonentibus, reſpondiſſe fertur, nihil ſe, quid ab hominibus ſibi poſſet accidere ſollicitũ eſſe, modo Deo immortali & chri-

ſtianæ

ſtianæ religioni ſuum officium præſtaret. Ita cum aliquando in tempeſta nocte templum eſſet ingreſſus, nocturnis ſacris interfuturus, quo officio ſine intermiſſu, Canonicus fungebatur, duo armati ab hereticis ſummiſſi, hominem genibus flexis deo, more ſuo, ſupplicantem adorti trucidant. Qui, cum in Regno Aragoniæ nullum effugij locum ſibi fore ſatis tutum intelligẽtes, in galliam traſfugere ſtatuiſſent; finibus tamen Aragoniæ, quò ſæpius fugientes peruenerunt, omni ſtudio conantibus excedere nõ fuit ulla ratione: diuinitus ſemper, ut ferunt, in ipſo regnorum confinio torpentibus, & in ueſtigio hærentibus: quod ipſi paulopoſt comprehenſi cum crimine faſſi ſunt, cum ad ſupplicium traherentur. Multos dies ſanguinem interfecti ferbuiſſe, & plurimos eius aſperſu, conclamatis morbis, fuiſſe explicitos, conſtanti uoce fertur. Ergo cum hominum opinio in diuos ipſum referre non dubitâſſet, tumulus ei ex Pario marmore in honoratiſſimo templi loco, Senatus Populiq́ cõſenſu, poſitus eſt: qui lampadum perpetuo igne illuſtratur, & magna populi pietate colitur. Ad quód multi plerumq́ uenerabũdi accedentes, fuſſis precibus, hoc interceſſore, honeſta ſua optata à Deo impetraſſe crediti ſunt: ne ſingula perſequar eius miracula, que plurima cæſarauguſtana ciuitas teſtis locupletiſſima, predicare ſolet. Et profectò ſi grati ſimus nec inuidè merita libeat interpretari; quòd tot collegia ſplendide ac magnifice in Hiſpania condita fuerint, in quibus ſtudioſis ſcholaſticis omnia ad preclaram ſapientiam gratis, & abunde ſuppeditãtur; Aegidij Albornotij beneficium uideri poſſit: qui primus hoc collegium in florentiſſimo gymnaſio condidit, cuius exemplo cætera in Hiſpania cõdita fuiſſe non poteſt dubitari. Certè Io. Luppum de Mitina uirum ſummum & nunquam ſatis laudatũ, qui in eccleſia Saguntina Archidiaconus fuit de Almazan, hoc ſpectato collegio, cum legatus à Rege Hiſpaniæ ad Pontificem, Bononiam diuertiſſet, ad eius formam conſtat collegium cõmodiſſimè ternis denis ſcholaſticis, ſtudia Theologie æmulantibus ſtatuiſſe in ſuburbano Sagũtiæ loco ab hominũ cetu omni q́ turba, ut Philoſophos decet, ſepoſito: cuius nos adoleſcentes aliquã partẽ fuiſſe nõ modo non penitet, ſed etiã gloriamur. Iã

Petrum Goncalez Mendocium, Franciſcum Ximenez Cardinales & Archiepiſcopos Toletanos, quem niſi Aegidiū, æque Archiepiſcopum Toletanum & Cardinalem, qua parte uel religionem uel mortalitatem iuuêre, imitatos fuiſſe credimus? quorū alter Valladoliti, alter nouiſſime Cōpluti, magnifica collegia ad huis exemplum conſtruxerunt; ut ante hos Salmāticæ uir inclytus Iacobus Anaia Archiepiſcopus Hiſpalenſis. Ex quibus complures uiri eruditiſſimi, qui reipublicæ Hiſpanæ multifariam prodeſſent, excitêre, cum magna eorum gloria, quorum beneficio, eruditione pariter & authoritate aucti eſſent. Quare ſic exiſtimo, cum multiplex, hominibus ad homines cū ſua laude demerendos, aliaq́ alijs uia pateat; nullam eſſe tamen ad immortalitatem magis compendiariam, ea, quam ſummi illi uiri ingreſſi ſunt, qui ſtudia litterarum, & mortui tantopere fouent; ſi mortui dicendi ſunt, & non potius imortalitate donati, quorum recte facta, doctorum uirorū ſermo quotidie uſurpat, & nomine circumſonant aures ſapientum, ita nunquam ex eorum animis diſcedit tantorum uirorum recordatio. Neq́ uero eos ſolum uenerantur, ac loco numinis colunt, qui sui quorumq́ collegij auctores fuerunt: ſed eos quoq́ ſuſpiciunt, qui uel induſtria uel benignitate, commodo aut dignitati collegij conſuluere. Vt nos Bononiæ Petrū de Frias Cardinalem uirum ſanctiſſimum, & de collegio noſtro optime meritum: qui cum eius patrocinium antiqua lege ſuſcepiſſet, idq́ improbitate & auaritia quorundam ſcolaſticorum labefactatum, & pene profligatum, omni cura & diligentia, ſummaq́ liberalitate, duobus millibus ducatorum de ſuo erogatis, in priſtinium ſtatū reſtituit: cuius beneficij memores, inſtituto maiorum aniuerſario ſacro quottannis ei pridie calendas Ianuarias libentiſſime parentamus: ut Bernardinum Caruaial Cardinalem, qui Sanctæ Crucis inſcribitur, qui huius quoq́ collegij patronus in multis ſæpe neceſſitatibus ei laborāti ſubuenit, & iniurijs laceſſitum identidem uendicauit, omniq́ authoritate etiam nunc tueri perſeuerat: ut deniq́ (ne ſingulos perſequar) Aluarum Carrillum Albornotium ſummæ uirtutis uirum & in cuius iuuenili ætate canam prudentiam, & ſenilem

conſtantiam

conſtantiã, grauitatemq́ meritò demireris. Et Xanthum mirandam canonicum calagurritanum, artium & theologiæ doctorem eruditiſſimum, qui multos annos Compluti, ubi nos ei preceptori triennium philoſophantes operam dedimus, publico ſalario dialecticam & phyſicam doctrinam, deinde theologiam docuit cum magna ſua gloria, accerrimus omnium, quos ego unquam uiderim, diſputator. Et qui in ſophiſtarum & phyſicorum ſcholaſticis congreſſibus, quo tempore hæc ſtudia curabat, regnare dicebatur. Sed illam tantam gloriã audio iam ab eodem maioribus ſuis uirtutibus, & opinione theologicæ ſapientiæ ſuperatam: de cuius uirtutibus acriq́ & flebili ingenio parcius agere ille timor admonet, ne amãtiſſimo præceptori, & cuius in me reciproca beneuolentia multis extat teſtata documentis, quidquam me indulſiſſe, inuidiã poſſit interpretari. Qui duo uiri, cum ſuperiore anno ab uniuerſa Hiſpaniarum eccleſia ob ipſorum præſtantiam ad Pontificem legati Bononia traſirent, collegium noſtrum libentiſſimè inuiſerunt: & alter parentis Aegidij monimentum celebre, & ſuæ familiæ magnũ ornamentum cum ingenti gaudio preſens conſiderauit: alter diſcipulos amantiſſimos ſui lætabundus agnoſcit, & uiciſſim agnoſcitur: quibus nec ipſi honori debitũ habendo, nec officio noſtro præſtando defuimus. Ad ſummã ſuſceptã illi huius collegij curâ; Romæ omni ſtudio a Leone X. Pont. Max, authoritate & nomine Hiſpanæ eccleſiæ contenderunt, impetraueruntq́ illud nobis optatiſſimũ ſimul & æquisſimum priuilegiũ, ut quisquis ritè aſcriptus huic collegio Hiſpanorum, & ab Hiſpano condito, iuxta eius ſtatuta doctoris, aut magiſtri dignitate Bononiæ auctus eſſet, perinde ad eccleſiaſtica ſacerdotia, & cæteras dignitates in Hiſpania obtinendas idoneus cenſeretur, ac ſi Salmaticenſi, aut alio quouis celebri Caſtellæ gymnaſio doctor, aut magiſter factus eſſet. Cæterum ſatis ſumus diuagati. Venio ad præcipuas collegij conſtitutiones, quæ meritò in huiuſmodi narratione ſuam partem uendicabunt.

PRIMVM omnium quattuor ſacerdotes, qui præſint rebus diuinis, & ſacra procurent, inſtituti ſunt: ij bini ſingu-

lis ebdomadis quottidie rem diuinam faciunt. Alter cum uulgo reditur ab ultimis lectionibus publicis: ut ſodalium qui alteris ſacris minus uacauerit, pro ratione ſtudiorum ſuoq́ arbitratu ualeat alteris itereſſe. Quæ nemo impune negligit, præter Rectorem & œconomum: qui ſæpe hoc officio fungendo negocijs tum externis, tum familiaribus excluduntur. Veſpertinis autem & nocturnis ſeu matutinis ſacris, omnes quatuor ſacerdotes interſunt. Sodales ſuo uero arbitratu, aut impune abſunt, aut non ſine præmio interſunt.

QVOD ad Scholaſticos pertinet, ſodaliũ Triginta unius ad ſummum Collegiũ eſſe placuit. Qui tres omnino Aragonenſes eſſent, unus Portugalenſis, cæteri omnes Caſtellani. Prorſus, ut præter Hiſpanos, niſi in extrema noſtrorum inopia, qualis hactenus nunqnam fuit, cæteris aditus ad collegium ſit interdictus. Quorum item octo Theologiam, quatuor Medicinam, cæteri ius Pontificium profiterentur. Horum ueſtitus cætera Doctorum Bononienſium ſimilis eſt. Caputio tamen appellato inſigniuntur, quali Salmaticenſes, qui a noſtris acceperunt, & Complutenſes ſodales utuntur: niſi quod noſtrum tenui filo Amethiſtinum, illorum craſſiore, & colore natiuo, fuſco palio concolor eſt. Patientia item, quæ dicitur ſtaminea, nunc peculiare noſtrum geſtamen eſt: quondam cõmune Bononienſium ſcholaſticorum erat. Sed ab illis, ut ingratũ, & inutile impedimentum, antiquatum: in nobis pertinatius reſedit, Qua nempe moleſtia, ut dicam quod ſentio, citra incõmodum, & indignitatem carere poteramus: & iamdiu caruiſſemus, niſi quorundam moleſte antiquariorum importunitas obſtitiſſet. Rectoris ueſtitus non diſcrepat a cæteris: niſi quod ſplendidior eſt, & magnificentior, ut ſericis ac coccinis ueſtibus dignitatem honeſtet, & præſeferat. Nobili ac certe antiquo chriſtianorum genere ortis, duntaxat Collegiũ patet: aliter nemo ulla ratione aſciſcitur: aut ſiquis dolo fortaſſis irrepſerit (quod diu latere non poteſt) fide & diligentia conquiſitoris, qui, cum res poſcit, in Hiſpaniam mittitur, turpiter ejicitur, & crimen magnis pœnis uindicatur.

Bononiæ Antonius Giaccarellus, & Peregrinus Bonardus,
Socii Excudebant. M.D.LIX.